

LIEKKIEN LAULU – R’HLLORIN USKONNON RITUAALIT TULEN JA JÄÄN LAULUSSA

Uskontotieteen pro gradu -tutkielma
Teologinen tiedekunta
Tomi Vehkajärvi
Maaliskuu 2016

HELSINGIN YLIOPISTO – HELSINGFORS UNIVERSITET		
Tiedekunta/Osasto – Fakultet/Sektion Teologinen tiedekunta		Laitos – Institution Uskontotieteen oppiaine
Tekijä – Författare Tomi Vehkajärvi		
Työn nimi – Arbetets titel Liekkien laulu – R’hllorin uskonnon rituaalit Tulen ja jään laulussa		
Oppiaine – Läroämne Uskontotiede		
Työn laji – Arbetets art Pro gradu -tutkielma	Aika – Datum Maaliskuu 2016	Sivumäärä – Sidoantal 76
Tiivistelmä – Referat George R.R. Martinin kirjasarja <i>Tulen ja jään laulu</i> on yksi viime vuosien suosituimmista fantasiakirjasarjoista. Kirjoissa erottuvana piirteenä on eri uskontojen monimuotoisuus. Martin on muodostanut eri kansojen uskonnot meidän maailmamme pohjalta ja kirjasarjojen uskonnot herättävät tuttuja tunteita, mutta myös samalla ihmetystä. Fantasiakirjallisuuden tutkimuksessa rituaalien tutkimus on jäänyt vähemmälle huomiolle, ja tutkimus keskittyy enemmän myytteihin. Martinin kirjasarjan uskontojen rituaaleja kuvataan kuitenkin tarkkaan ja ne ovat monipuolisia. Tutkimani R’hllorin uskonto on muodostettu Martinin mukaan zarathustralaisuuden ja kataarien uskontojen tunnettujen piirteiden mukaan, ja kuvitteellinen uskonto ilmenee tulen ja valon uskontona, jonka teologiaa hallitsee dualistisuus. Rituaaleista erottuvimpia ovat ennusmerkkien etsiminen liekeistä, polttouhrit, varjorituaali, parantaminen ja häät. Rituaalien monimuotoisuuden vuoksi, en ole valinnut yhtä teoriaa työhöni, vaan analysoin uskonnon rituaaleja Catherine Bellin esittelemän rituaaligenre -ajattelun ja Ronald Grimesin rituaalisen herkkyyden ilmenemismuotojen kautta. Kontekstisidonnainen teoria antaa välineitä tutkia sitä, miten rituaalit esitetään kirjasarjassa. R’hllorin uskonto manifestoituu vahvasti tulen kautta ja tuli on hallitseva elementti kaikissa rituaaleissa. Liekkien katsomisessa ajatellaan R’hllorin antavan lahjana nähdä totuuden liekeissä. Rituaaleista polttouhrit on näkyvimpiä esimerkkejä tavoista, joilla uskonto esitetään. Rituaaleilla on poliittinen ja seremoniallinen sävy, mitä alleviivataan uskonnon myyttisillä ja aineellisilla ulottuvuuksilla. Uskonnon pelastajahahmona pidetyn, kuninkaaksi julistautuneen, Stannis Baratheoni valtaa korostetaan rituaaleissa. Tulella on muissa rituaaleissa myös tärkeä merkitys ja hääseremoniassa sillä osoitetaan sekä liminaalivaiheen päättävää yhdistymistä sekä poliittista valtaa heraldiikassa. Rituaalit esitetään pääosin poliittisina ja seremoniallisina vallan osoituksina, joissa tulella on merkittävä symbolinen arvo.		
Avainsanat – Nyckelord Rituaalit – fantasiakirjallisuus – populaarikulttuuri		
Säilytyspaikka – Förvaringställe Helsingin yliopiston kirjasto, Keskustakampuksen kirjasto, Teologia		
Muita tietoja		

Sisällys

1. JOHDANTO	1
1.1. Valon ja varjon maailma.....	1
1.2. Työn konteksti ja merkitys	2
1.3. Aiempi tutkimus	3
1.4. Tutkimuskysymykset	5
2. TYÖN TIETEELLINEN TAUSTA	6
2.1. Fantasiakirjallisuus – myyttien jalanjäljissä	6
2.2. R’hellor ja zarathustralaisuus	8
2.3. Työn teoreettinen tausta.....	11
2.4. Aineistolähtöinen sisällönanalyysi	20
3. TULEN JA JÄÄN MAAILMA	21
3.1. Kirjasarjan uskonnot.....	22
4. RITUAALIT	26
4.1. Liekkien katsominen.....	26
4.2. Polttouhrit	33
4.3. Varjorituaali.....	51
4.4. Parantaminen	54
4.5. Tulen ja jään häät.....	57
4.6. R’hellorin palvelija – Melisandre	60
5. JOHTOPÄÄTÖKSET	65
5.1. Rituaalit	65
5.2. Pohdintaa	69
6. LÄHDE- JA KIRJALLISUUSLUETTELO	70
6.1. Primäärilähteet.....	70
6.2. Sekundäärilähteet.....	70
6.3. Apuneuvot	70
6.4. Kirjallisuus.....	70
7. LIITTEET	73
7.1. Työssä esiintyviä kirjasarjan keskeisiä henkilöitä	73
7.2. Martinin maailmankartta	76

1. JOHDANTO

1.1. Valon ja varjon maailma

George R.R. Martinin *Tulen ja jään laulussa* usein toistuva rukous: ”Sillä yö on pimeä ja täynnä kauhuja.”¹ kuvaa hyvin yhtä viime vuosien suosituimmista fantasiakirjoista: kukaan ei ole turvassa. Kirjasarja ja sen pohjalta tehty televisiosovitus, *Game of Thrones*, ovat tulleet kuuluisiksi väkivaltaisesta ja seksistisestään tyylistään, jossa väkivalta on äärimmäisen kuvainnollista eikä päähenkilöiden elämää säälitä. George R.R. Martinin luomassa maailmassa R'hllorin uskonto on kuin ilmentymä sarjan yleisestä tunnelmasta ja uskonto on kirjoissa myös todella paljon esillä.

Lähdin alun perin lukemaan kirjasarjaa ilman mitään oletuksia sen akateemisesta potentiaalista, mutta viimeistään sarjan toinen osa, *Kuninkaiden koitos*, tuo esille kiinnostavia piirteitä kirjasarjan uskonnollisesta kentästä. Teosten yksi silmiinpistävä piirre on, että fantasia ja yliluonnollinen eivät hyppää suoraan lukijan silmille. Kirjasarjan ensimmäinen osa, *Valtaistuinpeli*, tuo yliluonnollisen selkeämmin esille vasta aivan kirjan lopussa, kun yksi päähenkilöistä, Daenerys Targaryen, polttaa itsensä roviolla ja hänen omistamansa lohikäärmeen munat kuoriutuvat.² Yliluonnolliset piirteet jätetään kirjoissa suurempien tapahtumien taustalle, vaikka ovatkin merkittävässä osassa niitä.

Kirjasarjassa uskonnot kuvataan osittain arkipäiväisen ja jopa etäisen oloisesti. Jos vertaa kirjoja J.R.R. Tolkienin legendariumiin, joka on fantasiakirjallisuuden tutkimuksessa ehdottomasti tutkituinta kirjallisuutta, niistä välittyy uskonnollinen maailma, joka ei ole läheskään yhtä mustavalkoinen kuin Tolkienilla. Petri Tikka käsittelee pro gradu -tutkielmassaan Tolkienin jumalakuvaa Eru Ilúvatarin, legendariumin luoja jumalan, kautta. Tikan yksi päätelmä on, että kaikki hahmot, jotka eivät ole monoteististä Erua vastaan, ovat hänen puolellaan.³ Tähän verrattuna Martinin luoman maailman uskonnot ovat monipuolisia, ja hyvän ja pahan välistä raja-aitaa koetellaan yhtä paljon kuin monien henkilöhahmojen kohdalla. Siksi kirjasarja tarjoaa uskonnotutkimukselle

¹ Lohikäärmetanssi 1, 392.

² Valtaistuinpeli 709–710.

³ Tikka 2010, 23.

paljon sanottavaa populaarikulttuurista ja vertailua modernin uskontotieteen teorioille.

Lähteenäni on kirjasarjan suomenkielinen käännös ja kolme ensimmäistä osaa *Valtaistuinpeli* (2011), *Kuninkaiden koitos* (2011) ja *Miekkamyrsky* (2014) ovat kovakantisia ja *Korppien kestit* (2014) ja *Lohikäärmetanssi I* (2014) ja *II* (2015) ovat pehmeäkantisia. Alkuperäiset englanninkieliset teokset ovat ilmestyneet melko pitkällä aikavälillä: *A Game of Thrones* (1996), *A Clash of Kings* (1999), *A Storm of Swords* (2000), *A Feast for Crows* (2005), *A Dance with Dragons* (2011). HBO:n kirjasarjaan perustuva David Benioffin ja D.B. Weissin luoma televisiosovitus *Game of Thrones* (2011-) on suosittu ja myös palkittu muun muassa Emmy ja Golden Globe –palkintoja.⁴

1.2. Työn konteksti ja merkitys

Työni sijoittuu kontekstiltaan populaarikulttuurin, fantasiakirjallisuuden ja rituaalitutkimuksen kentille. Populaarikulttuuria ja uskontoa on tutkinut Gordon Lynch, ja hänen mukaansa teologiselle populaarikulttuurin tutkimukselle yksi tärkeimmistä asioista on kehittää ymmärrystä siitä, miten tulkitsemme populaarikulttuuria.⁵

Työni sijoittuu rituaalitutkimuksen kenttään, sillä työn tärkeimpänä tehtävänä on selvittää, millaisten kuvausten kautta rituaalit esitetään yhdessä George R.R. Martinin luoman kirjasarjan uskonnoista. Rituaalitutkimuksen alaa käsittelen varsinkin uhri- ja siirtymäriittien kautta ja rituaalien tulkinnassa hyödynnän Catherine Bellin esittämää genrejakoja.

Työni koskettaa tarkemmin myös uskonnon tutkimusta fantasiakirjallisuudessa. Työni aihe on myös melko tuore, sillä kirjasarjaa koskevaa uskontotieteellistä tutkimusta ei ole julkaistu. Fantasiakirjallisuuden tutkimus on teologiassa ja uskontotieteessä keskittynyt vahvasti J.R.R. Tolkienin teoksiin, mistä Petri Tikan dogmatiikan pro gradu -tutkielma on hyvä esimerkki.

⁴ www.westeros.org/index.php/Game_of_Thrones#Awards. Katsottu 17.3.2016.

⁵ Lynch 2005, 111.

1.3. Aiempi tutkimus

Martinin kirjasarjasta on julkaistu kansainvälistä tutkimusta artikkelikokoelmassa: *Blackwell Philosophy and Pop Culture Series: Game of Thrones and Philosophy: Logic Cuts Deeper Than Swords*. Kirja on painotukseltaan filosofinen, ja artikkeleissa on tutkimusta esimerkiksi vallan tematiikasta. Martinin kirjojen uskontoihin artikkeleissa viitataan valitettavan vähän.

Edward Cox nostaa artikkelissaan esille tärkeän tekijän Martinin fantasian tuttuudesta ja jopa historiallisesta otteesta: myyttiset olennot ja taikuus esiintyvät lähinnä lapsille kerrotuissa tarinoissa. Tässä mielessä Martinin luoma fantasiamaailma muistuttaa meidän reaaliaailmaamme.⁶ Se herättää lukijassa tuttuuden ja ihmeen tunteen, joka ainakin Manloven tulkinnan mukaan on olennaista fantasiakirjallisuudessa. *Tulen ja jään laulussa* kirjojen henkilöt kokevat yliluonnollisten tapahtumien vuoksi osittain saman ihmeen tunteen kuin lukija itsekkin. Coxin artikkeli käsittelee tieteen ja taikuuden suhdetta Westerosissa⁷, mutta hän keskittyy ainoastaan kirjasarjan ensimmäiseen osaan. Fysiikan ja magian suhteesta jää paljon kertomatta, ja varsinkin työni kannalta tärkeän papitar Melisandren hahmo jää artikkelissa mainitsematta. Melisandren mukanaan tuoma uskonnon ja magian suhde on avainasemassa monissa myöhempien kirjojen tapahtumissa.

Jaron Daniël Schoone käsittelee artikkelissaan moraalisen ja luonnollisen pahan ongelmaa ja esimerkiksi Augustinuksen käsityksiä vapaasta tahdosta, soveltaen niitä Westerosin uskontoihin. Schoonen mukaan R'hllorin uskonnossa luonnollinen paha selitetään pahan jumalan, Sen Toisen, olemassaololla ja kamppailulla R'hlloria vastaan.⁸ Schoone nostaa esille kaksi luonnolliseen pahaan liittyvää ongelmaa. Ensimmäinen liittyy R'hllorin ja Sen Toisen kaikkivoipuuteen, jonka perusteella R'hllorin pitäisi pystyä tuhoamaan Suuri Toinen ilma ulkoista apua. Toinen ongelma liittyy R'hllorin kannattajiin, jotka Schoonen mukaan eivät ole ”mitään viattomia kissanpentuja”. Melisandren

⁶ Cox 2012, 129.

⁷ Osa kuvitteellista maailmaa, jonne kirjasarja sijoittuu. Katso liitteistä kartta.

⁸ Schoone 2012, 164.

aiheuttamat kuolemat eivät hänen mukaansa alleviivaa R'hlloria muiden uskontojen näkökulmasta erityisen hyvänä jumalana.⁹

Vaikka Schoonen näkökulma aiheeseen liikkuu filosofisesti melko syvissä vesissä, se tarjoaa omaan työhöni hyvän tulkinnan siitä, miten eri hahmot kokevat eri uskonnot. Koska *Tulen ja jään laulussa* on useita eri kertojanäkökulmia, se tarkoittaa, että eri uskontoja tarkastellaan myös monessa eri valossa.

Näkökulmallisesti on suuri ero sillä puhuuko R'hllorista Davos Merenverto, Stannis Baratheon vai itse papitar Melisandre. En kuitenkaan aio pohtia työssäni pahan ongelmaa sen tarkemmin mutta tulen nostamaan esille eri hahmojen väliset tulkintaerot uskonnosta.

Helsingin yliopistossa on tarkastettu yksi pro gradu -tutkielma liittyen *Tulen ja jään lauluun*. Kristiina Niemisen englantilaisen filologian tutkielma *A Game of Tropes – Orientalist Stereotypes in George R.R. Martin's A Song of Ice and Fire* keskittyy kolmeen pääaiheeseen, jotka liittyvät kirjasarjan orientalistisiin stereotypioihin. Näiden stereotyyppien mukaan idässä asuva dothraki-kansa kuvataan itämaisina raakalaisina ja lännestä saapuva Daenerys Targaryen valkoisena pelastajana sekä itä esitetään mystisenä ja eksoottisena.¹⁰

Työssään Nieminen käyttää Edward Saidin esitystä orientalismista, jonka mukaan länsi käyttää valtaa suhteessa itään luoden uusia struktuureja ja diskursseja idästä, jotka ovat epäreiluja ja vailla todellisuutta. Saidin mukaan orientalismin avulla on oikeutettu myös lännen toteuttama idän kolonialisointi. Lisäksi orientalismin kautta luodut mielikuvat ovat jääneet elämään läntisessä kielenkäytössä ihmisten mieliin.¹¹ Nieminen sanoo, että hänen tavoiteenaan on tutkia, kuinka Martin käyttää orientalistisia mielikuvia ja stereotyyppioita johdattaakseen lukijan mieltä.¹²

Nieminen tuo esille fantasiakirjallisuuden tutkimukseen liittyviä ongelmia. Hänen mukaansa fantasiakirjallisuuden ongelmana on ollut tutkimuksen keskittyminen fantasiaan muista poikkeavana kirjallisuuden genrenä ja näitä yhdistävän tutkimuksen puute.¹³ Niemisen mukaan fantasiakirjallisuuden tutkimuksen yhdistäminen postkolonialistiseen teoriaan tuottaa hyvää tulosta. Kirjallisuudella voidaan vaikuttaa ihmisten näkemyksiin maailmasta; *Taru*

⁹ Schoone 2012, 164.

¹⁰ Nieminen 2014, 2–3.

¹¹ Nieminen 2014, 3–4.

¹² Nieminen 2014, 5–6.

¹³ Nieminen 2014, 7.

sormusten herrasta -trilogian ja *Tulen ja jään laulu* -kirjasarjan kaltaiset merkittävät teokset vaikuttavat lukuisiin lukijoihinsa.¹⁴

Nieminen vertaa keskenään myös J. R. R. Tolkienin *Taru sormusten herrasta* -teoksen ja Martinin *Tulen ja jään laulu* -kirjasarjan orientalistisia kuvauksia. Niemisen mukaan fantasiakirjallisuudesta on lähestulkoon mahdotonta puhua ilman Tolkienin nimen mainitsemista.¹⁵ Tämä pitää paikkansa ainakin *Tulen ja jään laulun* kohdalla, sillä Nieminen mainitsee Martinin todenneen kirjasarjan suurimmiksi vaikuttajiksi sekä historiallisen fiktion että Tolkienin.¹⁶

Niemisen gradu käsittelee Martinin kirjasarjaa jokseenkin erilaisesta näkökulmasta kuin oma tutkielmani, mutta se keskittyy työni kanssa samaan tieteelliseen keskusteluun yleisistä mielikuvista. Niemisen työssä keskiössä ovat orientalismin käsittelevät stereotypit ja omassani keskiaikaiseen uskonnollisuuteen liittyvät mielikuvat. Niemisen työssä oleva osio idän mystiikasta tarjoaa myös hyviä näkökulmia R'hllorin uskonnon tutkimiseen, koska kyseinen uskonto on kategorisoitavissa ”mystisen idän mystiseksi uskonnoksi”.

1.4. Tutkimuskysymykset

Tässä pro gradu -tutkielmassa käsittelem George R.R. Martinin *Tulen ja jään laulu* -kirjasarjassa esiintyvän R'hllorin uskonnon rituaaleja. Tutkin myös Ninian Smartin uskontojen ulottuvuuksien kautta myös materiaalsen ja myyttisen ulottuvuuden osallisuutta R'hllorin rituaaleissa. Olen rajannut työni aineistosta rituaalisen uskonnon esiintyvyyden perusteella, sillä uskonnon erilaiset rituaalit nousevat tiettyjen näkökulmahamojen kautta esille varsin tiheään. Kirjasarjassa rituaalit ovat varsinkin R'hllorin uskonnon kuvaamisen keskiössä ja niitä kuvataan jopa hämmäntävän tarkasti.

Työn tarkoituksena ei ole arvioida uskontojen uskottavuutta itsessään, vaan perehtyä pikemminkin tapoihin, joilla uskonto teoksissa esitetään. Kirjasarjaan keksittyjen uskontojen uskottavuuden arvioiminen ei ole työn kannalta mielekästä, vaan se, millaisten esimerkkien kautta populaarikulttuurissa rakennetaan uskontokuvaa. Työni konteksti liikkuu fantasiakirjallisuuden kautta esitettävien uskontojen ja populaarikulttuurin uskontokuvauksen välisellä alueella.

¹⁴ Nieminen 2014, 8.

¹⁵ Nieminen 2014, 9.

¹⁶ Nieminen 2014, 10.

Tutkimusaihe on vielä varsin tuore, sillä kirjasarjasta ei ole julkaistu Suomessa uskontotieteellistä tutkimusta.

Pääasiallinen tutkimuskysymykseni siis on, miten rituaalit esitetään Catherine Bellin rituaalin genrejen mukaan. Bellin genrejaolla haluan tuoda esille R'hllorin uskonnon rituaalien kuvaamiseen liittyviä piirteitä ja pohtia myös, miten Ninian Smartin uskontojen ulottuvuuksista myyttinen ja materiaallinen ulottuvuus ovat rakentamassa myös tätä kuvausta.

2. TYÖN TIETEELLINEN TAUSTA

2.1. *Fantasiakirjallisuus – myyttien jalanjäljissä*

C.N. Manloven kuvaus fantasiakirjallisuudesta antaa hyvän näkökulman fantasian suosioon:

Fantasia on fiktio, joka herättää ihmeen tunteen ja sisältää olennaisena ja palauttamattomana elementtinä yliluonnollisia ja mahdottomia maailmoja, olentoja ja objekteja, joiden kanssa tarinan kuolevaiset henkilöahmot tai lukija ovat ainakin osin ystävällisessä suhteessa.¹⁷

Fantasiakirjallisuus kertoo aiheista, jotka ovat samaan aikaan lukijalle tuttuja mutta ihmeellisiä saavuttamattomia asioita. Se on tekemisissä yliluonnollisen kanssa, joka tuntuu vetoavan moniin lukijoihin. Esko Miettinen sanoo artikkelissaan, että fantasiakirjallisuus ottaa uudelleen käyttöön mytologisen kielenkäytön, joka on aikaisemmin ollut tuttua uskontojen piirissä.¹⁸ Fantasiakirjallisuus voisi tällä perusteella toimia myös selityksenä maailmasta uskonnon tapaan, tai ainakin se puhuu yliluonnollisesta samalla tavalla. Se palauttaa tarinankerronnasta tuttuja myyttisiä perinteitä sadun kaltaisten maailmojen kautta.

Kuten ilmaisin aiemmin, fantasiakirjallisuudessa lukija kohtaa uuden maailman, jossa yliluonnollinen on mahdollista. Samalla lukija huomaa kertomuksissa jotain tuttua, kun hän sukeltaa toiseen maailmaan. Fantasiakirjallisuus on tietysti luettavissa moniin eri alalajeihin, mutta yliluonnollisen läsnäolo on sille lähes välttämätöntä.

Tässä luvussa käsittelen fantasiakirjallisuuden ja myyttien suhdetta. Käytän esimerkkinä J.R.R. Tolkienia ja hänen Keski-Maata käsitteleviä teoksiaan.

¹⁷ Miettinen 2014, 267.

¹⁸ Miettinen 2014, 270.

Tolkienin valinta on perusteltavissa häntä käsittelevän tutkimuskirjallisuuden suuren määrän vuoksi ja myös siksi, että hänen teostensa merkitys myöhemmälle fantasialle on kiistaton. Tolkienin Keski-Maan alkuperää käsittelevä teos *Silmarillion* on myös myyttisen fantasian parhaita esimerkkejä, jonka kautta myyttien suhdetta on helpompi avata myös Tulen ja jään laulussa.

Keski-Maan mytologia ei tullut Tolkienille tyhjästä. Tolkien työskenteli kielten professorina yliopistossa ja hänen erikoisalaansa olivat varsinkin keskiaikaiset kielet.¹⁹ Tolkien kiehtoivat monet eurooppalaiset myyttiset ja eeppiset teokset ja näiden teosten vaikutuksesta joidenkin tutkijoiden mukaan Tolkienin oli tarkoitus luoda myyttinen historia Englannille.²⁰

Gergely Nagyn mukaan Tolkienin luomat myytit ovat samankaltaisia meidän maailmamme tunnettujen myyttien kanssa ja niiden tekstirakenne on myyttien kaltainen.²¹ Chance käyttää Nagylta vielä toista esimerkkiä, jonka mukaan Tolkienin myytit eivät poikkea muista uudelleen kirjallistetuista myyteistä, koska niiden lähtökohta on tapahtumien saattamisessa kirjalliseen muotoon.²² Tolkien on onnistunut luomaan siis ”mytologian mytologian sisään” ja tämä myyttinen tausta on tärkeässä osassa hänen teoksissaan.

Tolkienilla on ollut omavahva näkemyksensä myytistä. Myytti ei hänen mukaansa ole allegoria tai historiallinen dokumentti vaan pikemmin kokonainen kielestä syntynyt toinen maailma, joka tulee kokea eikä niinkään tutkia. Tolkienin ja folkloristi Andrew Langin näkemykset myyteistä eroavatkin toisistaan melko paljon. Langin kiinnostus myyttejä kohtaan on ollut enemmän antropologinen, ja häntä on kiinnostanut, mikä on myyttien todellinen tausta.²³

Suurin ero Tolkienin ja Langin välillä on peräisin heidän käsityksestään myyttien ja uskonnon välisestä suhteesta. Langin mukaan myytit ja uskonto ovat liittyneet toisiinsa erottumattomasti, vaikka myytit ovat vailla uskonnollista merkitystä. Tolkienin mukaan ihmisten ympärillä olevat asiat muodostuvat myyteiksi ihmisen luontaisen pyrkimyksen fantasiaan kautta totuuden tarpeen tyydyttämiseksi. Juuri tämän takia Tolkienin oli ajatella myyttien kokonaisvaltaista purkamista ja tutkimista.²⁴

¹⁹ Tikka 2010, 3.

²⁰ Chance 2004, 1–2.

²¹ Chance 2004, 3.

²² Chance 2004, 3.

²³ Baltasar 2004, 24.

²⁴ Baltasar 2004, 28.

2.2. R'hllor ja zarathustralaisuus

R'hllorin uskonto *Tulen ja jään laulussa* keskittyy valon ja pimeyden sekä elämän ja kuoleman välisiin dualismeihin. Uskonnessa on kaksi jumalaa, R'hllor ja suuri toinen, joiden välinen kamppailu on keskeisessä osassa uskonnon myyttejä ja oppia. Kirjailija George R. R. Martin on haastatteluissa todennut, että zarathustralaisuus on vaikuttanut uskonnon kehittämiseen yhdessä kataarien kanssa.²⁵ Zarathustralaisuuden ja R'hllorin uskonnon vertailu on tässä työssä olennaista varsinkin siinä, miten uskonto esitetään kirjasarjassa. Tässä luvussa tuon esille zarathustralaisuuden piirteitä samojen uskonnon ulottuvuuksien kautta, joilla tutkin R'hllorin uskontoa.

Zarathustralaisuuden ylin jumala on Ahura Mazda, viisauden herra. Hänestä puhutaan myös pelkästään Ahurana eli herrana, joka on dominantti suhteessaan kahteen muuhun korkeampaan jumalalliseen olentoon, Mithraan ja Varunaan.²⁶ Zarathustran omien opetusten mukaan maailman on luonut yksi korkea jumaluus, Ahura Mazda, josta on lähtöisin kaikki hyvä maailmassa. Zarathustran näkyjen mukaan Ahura Mazdalla on pahaksi hengeksi kuvattu vastustaja Angra Mainyu. Ahura Mazdan tavoin Angra Mainyu on ei-luotu mutta pahansuopa ja täysi vastakohta Ahura Mazdalle. Nämä olennot ovat olleet alusta asti jatkuvassa konfliktissa keskenään ja ovat tehneet tietoisien valinnan hyvän ja pahan välillä.²⁷

Ahura Mazdan luontoon kuuluu kaiken hyvän luomisen ohella sen ylläpitäminen ja Angra Mainyun luontoon kaiken tämän tuhoaminen. Ahura Mazdaa voidaan nimittää elämän ja Angra Mainyuta kuoleman jumalaksi. Lopulta näiden jumalten välillä käydään taistelu ja hyvä jumala Ahura Mazda tuhoaa kaiken pahan. Tämän taistelun jälkeen ei ole jäljellä enää pahaa vaan koko maailma on lopulta hyvä.²⁸ Tärkeässä osassa näiden jumalten suhteessa on dualismi, joka näkyy varsinkin heidän luonnossaan luoda ja tuhota kaikkea hyvää maailmassa. Elämä ja kuolema näkyvät dualistisen suhteen tärkeimpinä osina.

Zarathustralaisuudelle ja indoiraniselle kulttuurille on ollut jo niiden varhaisista ajoista lähtien tärkeää veden ja tulen kunnioittaminen.²⁹ Sekä vedelle että tulelle uhraaminen ovat olleet pappien päivittäisiä toimituksia ja myös

²⁵ https://www.youtube.com/watch?v=QTTW8M_etko. Katsottu 27.10.2015.

²⁶ Boyce 1986, 9.

²⁷ Boyce 1986, 20.

²⁸ Boyce 1986, 20–21.

²⁹ Boyce 1986, 3–4.

veriuhrit ovat olleet jo varhaisissa vaiheissa olennainen osa zarathustralaisuutta.³⁰ Riittien toimittamisen yhteydessä myös rituaalinen puhtaus indoiranilaisille on ollut tärkeä osa kulttia,³¹ ja pappien läsnäolo uhrauksissa on ollut myös välttämätöntä.³²

Tulen vahva läsnäolo kultissa ja sen merkitys riiteissä ovat antaneet ajan myötä kuvan zarathustralaisista tulen palvojina. Mielikuva on harhaanjohtava, vaikkakin tuli nähdään zarathustralaisuudessa Ahura Mazdan antaman tien ja esimerkin symboleina.³³

Temppelikultti on alkanut kehittyä zarathustralaisuuteen tarpeesta säilyttää jumalia kuvaavia patsaita sisätiloissa. Joillekin papiston jäsenille ja maallikoille kuvanpalvonta on ollut kuitenkin liikaa, ja on mahdollista, että tulien kunnioittaminen temppeleissä on synynyt vastareaktiona kuvien palvonnalle.³⁴ Temppeleissä tulet on nostettu alttareiden tapaisille korokkeille samalla tavalla, kuin Akhaimenidi-kuninkaiden patsaat on kuvattu.³⁵ Zarathustralaisuudesta kehittyi omana aikanaan koko Persian imperiumin käsittävä uskonto, ja sen mahtia korostettiin erittäin koristeellisilla temppeleillä.³⁶ Valloittajakansan kuninkaan ja uskonnon välistä suhdetta kuvaa viimeisen Akhaimenidikuninkaan Darius III:n tapa kuljettaa pyhää tulta armeijansa edellä.³⁷

Tulen merkitys kasvoi zarathustralaisuudessa temppelikultin myötä, ja tulien ylläpitäminen ja pyhittäminen temppeleissä vaati monien pappien jatkuvaa rukousta.³⁸ Pappien vaatetuksesta on Akhaimenidi-kaudelta varhaisia kuvia, joissa papit on esitetty valkoiseissa pitkähihaisissa polviin asti ulottuvissa kaavuissa. Asuun ovat kuuluneet myös löysät housut ja suun eteen vedettävä huppu.³⁹

Zarathustralaisuuteen kuuluu myös vahva pelastajausko. Pelastajasta puhutaan nimellä *Saoshyant*, joka tarkoittaa kirjaimellisesti ”hän joka tuo hyödyn”, ja hän johdattaa ihmiskunnan viimeiseen taisteluun pahaa vastaan.⁴⁰ Pelastajauskoon kuuluu ajatus pelastajan neitseellisestä syntymästä sekä eri

³⁰ Boyce 1986, 4.

³¹ Boyce 1986, 6. Rituaalisella puhtaudella kunnioitettiin jumalia ja suojauduttiin pahalta.

³² Boyce 1986, 75.

³³ Clark 1998, 93–94.

³⁴ Boyce 1986, 62–63.

³⁵ Boyce 1986, 63.

³⁶ Boyce 1986, 65.

³⁷ Boyce 1986, 64.

³⁸ Boyce 1986, 64–65.

³⁹ Boyce 1986, 67.

⁴⁰ Boyce 1986, 42.

pelastajien omat tuhat vuotiset aikakaudet.⁴¹ Pelastajaa ei pidetä kuitenkaan jumalallisena olentona vaan ihmisenä, ja hänen hyvyytensä manifestoituu aineellisessa maailmassa (*getig*), joka on hengellistä maailmaa (*menog*) arvokkaampi.⁴²

Tulen ja jään laulussa R'hllorin ja Sen Toisen suhdetta kuvataan samankaltaisten dualismien kautta kuin zarathustralaisuudessa. R'hllor esitetään hyvänä valon jumalana, joka suojelee seuraajiaan Sen Toisen edustamalta pimeydeltä ja kuolemalta. Martinin teoksissa ei syvennyttä R'hllorin uskonnon oppeihin tai näiden jumalten keskinäisiin suhteisiin kovin paljon enempää mutta kytkökset zarathustralaisuuteen ovat silti selkeät.

Martinin merkittävimpiä taiteellisia vapauksia suhteessa zarathustralaisuuteen on ihmisuhrien asema R'hllorin uskonnossa. Mary Boyce siteeraa Herodotusta, joka oli yllättynyt seuratessaan zarathustralaisten rituaaleja, koska ainoastaan ihmiset ja koirat säästettiin rituaalitulilta ja zarathustralaisten mielestä pahoina ja epäpuhtaina pidetyt asiat poltettiin, sillä ne olivat Angra Mainyun vastaluuomuksia.⁴³ Kirjasarjassa polttouhreja sen sijaan pidetään aina R'hlloria vastustavan Sen Toisen palvelijoina, joka on Angra Mainyun kaltainen vastavoima R'hllorille ja täten myös Ahura Mazdalle.

Zarathustralaisuuden ohella George R.R. Martin on maininnut kataarit innoituksena R'hllorin uskonnolle. Googlen teettämässä haastattelussa Martin sanoo, että hänen kirjansa perustuvat oikeaan keskiajan historiaan jota hän on myös tutkinut paljon. Hän myös määrittää kirjansa historialliseksi fiktioksi. Martin kertoo yhdistäneensä eri uskontojen piirteitä yhteen luodessaan oman fantasiamaailmansa uskontoja. Hänen filosofiansa fantasian tekemisessä on hyödyntää tunnettuja historiallisia faktoja ja yhdistää niihin omaa mielikuvitusta.⁴⁴

Kataarit olivat 1200-luvun Euroopassa kristillisen kirkon suurin harhaopillinen liike⁴⁵, joka katolisen inkvisition toiminnan myötä katosi lähes kokonaan.⁴⁶ Kataarien hengellisen elämän keskiössä oli pyrkimys puhtauteen, mistä on meräisin nimi *katharos*, puhdas. Kataarien opissa oli samoja gnostilaisia

⁴¹ Clark 1998, 67.

⁴² Clark 1998, 74.

⁴³ Boyce 1986, 76.

⁴⁴ https://www.youtube.com/watch?v=QTTW8M_etko. Katsottu 27.10.2015.

⁴⁵ Lambert 2002, 115.

⁴⁶ Tanner 2008, 140.

piirteitä manikealaisten kanssa, jotka liittyivät dualistiseen ajatukseen materiaalisen maailman pahuudesta ja hengellisen hyvyydestä.

2.3. Työn teoreettinen tausta

Catherine Bell problematisoi kirjassaan *Ritual Theory, Ritual Practice*, rituaalitutkimuksessa käytettyjä teorioita. Hän esittää oman ajatuksensa siitä, mihin rituaalitutkimuksessa olisi hyödyllisempää keskittyä:

Rather than impose what categories of what is or is not ritual, it may be more useful to look at how human activities establish and manipulate their own differentiation and purposes—in the very doing of the act within the context of other ways of acting.⁴⁷

Bell nostaa ritualisoinnin tärkeäksi osaksi nykyistä uskonnotutkimusta, varsinkin kehittyneissä yhteiskunnissa.⁴⁸ Hän käyttää termiä keskittymällä siihen, miten ritualisointi erottaa itsensä muista toimista ja mitä se saavuttaa sen avulla.⁴⁹ Rituaalinen toiminta määräytyy poikkeavasta toiminnasta, mutta itsessään eri tavalla toimiminen ei tee siitä rituaalia.

Bell ei ole kirjassaan pyrkinyt luomaan kokonaan uutta teoriaa rituaaleista, vaan kehittää viitekehyksen rituaaleina pidettyjen aktiviteettien uudelleen analysointiin.⁵⁰ Tämä viitekehys liittyy Bellin mukaan aktiviteettien ritualisointiin.⁵¹ Ritualisoinnin Bell määrittelee seuraavalla tavalla:

Ritualization is fundamentally a way of doing things to trigger the perception that these practises are distinct and the associations that they engender are special.⁵²

Bell päättää kirjansa ajatukseen, että ritualisointi pyrkii korjaamaan universaalit, luontaiset ja olennaiset rakenteet rituaalien ympäriltä.⁵³ Teemu Taira tarkastelee kirjassaan *Pehmeitä kumouksia* kontekstisidonnaisia teorioita, jota Taira painottaa kirjassaan universaalien teorioiden sijaan.⁵⁴ Taira käsittelee kontekstispesifejä teorioita kertoessaan uskontotieteen ja kulttuurintutkimuksen vuorovaikutuksesta. Hänen mukaansa kontekstispesifiys tarkoittaa metodien ja teorioiden muokkaamista tutkimuskohteen mukaan ja itsessään kontekstispesifin

⁴⁷ Bell 1992, 74.

⁴⁸ Bell 1992, 89.

⁴⁹ Bell 1992, 89.

⁵⁰ Bell 1992, 140–142.

⁵¹ Bell 1992, 218–219.

⁵² Bell 1992, 220.

⁵³ Bell 1992, 222–223.

⁵⁴ Taira 2015, 23.

teorian luomista.⁵⁵ Kulttuurintutkimuksessa elää epäily universaalien teorioiden toimimisesta ja niiden uudelleenarvioimisesta, mutta Tairan mukaan niitä ei hylätä vaan käytetään soveltaen osana omaa tutkimusta.⁵⁶

Kirjassaan *Ritual: Perspectives and Dimensions*, Bell esittää kuusi kategorialaajuuksia rituaalien määrittelemiseksi. Hän kommentoi, että monet rituaaliteoriat sisältävät omat kategoriansa ja typologiansa rituaalien määrittelyyn. Määrittelyjen kirjo on myös hyvin laaja aina Durkheimin jaosta positiivisiin ja negatiivisiin rituaaleihin Ronald Grimesin kuudentoista kohdan malliin.⁵⁷

Bellin esittämä malli on hänen mukaansa pragmaattinen kompromissi täydellisemmän ja yksinkertaisemman jaottelun välillä eikä hän pyri tekemään genrejaostaan kaikenkattavaa. Hänen mukaansa jaottelu perustuu esimerkkeihin aiempien jaotteluiden prototyypeistä ja tunnettuihin uskontoihin.⁵⁸ Hänen genrejaan ovat siirtymäriitit, kalenteririitit, vaihdannan riitit, koettelemuksen riitit, juhla-ateriat, paasto ja juhlat sekä poliittiset riitit.⁵⁹ Käytän Bellin jaottelua työssäni sisällönanalyysissä aihepiirien klusterointiin ja jaan käsittelemäni rituaalit Bellin järjestämien genrejen mukaisiin ryhmiin.

Bellin ajatusmalli ei pakota valitsemaan työn pohjaksi yhtä tiettyä teoriaa, vaan antaa mahdollisuuden käsitellä uskontoja eri perspektiivien kautta. Nojaan työssäni Bellin ja Tairan ajatuksiin teorioiden kontekstuaalisesta käytöstä. Koska kyseessä on fiktiivinen kirjasarja ja uskonnot ovat keksittyjä, meidän maailmamme tunnettujen uskontojen piirteiden pohjalta luotuja, ne eivät myöskään noudata kaikkia lainalaisuuksia, joita uskonnotutkimuksessa on esitetty. Siksi teoreettinen työkalupakkini, kuten Taira ilmaisee, on kasattu keskenään melko erilaisista osasista, jotta pystyn kertomaan käsiteltävän uskonnon rituaaleista, kuten ne kertomuksissa ilmenevät. Bellin esittämä genrejaottelu on hyödynnettävissä hyvin eri teorioiden kanssa.

Siirtymäriitit ovat Bellin mukaan seremonioita, jotka ovat mukana dramatisoimassa suuria elämänmuutoksia.⁶⁰ Bell viittaa tässä yhteydessä Arnold van Gennepiin⁶¹, jonka teos *Rites of Passage*, kuvaa siirtymäriittejä monipuolisesti. Hänen mukaansa yksilön elämä koostuu erilaisista siirtymistä

⁵⁵ Taira 2015, 59–60.

⁵⁶ Taira 2015, 60–61.

⁵⁷ Bell 1997, 93–94.

⁵⁸ Bell 1997, 94.

⁵⁹ Bell 1997, 94.

⁶⁰ Bell 1997, 94.

⁶¹ Bell 1997, 95.

yhteiskunnassa, joihin usein liittyy seremonioita, joiden tarkoituksena on sallia yksilön siirtyminen edellisestä määritellystä asemasta toiseen.⁶² Näistä siirtymistä tärkeimpänä hän pitää avioliittoa, jossa siirrytään sosiaalisesta kategoriasta toiseen, sillä usein se sisältää toisen osapuolen siirtymän toiseen sukuun tai klaaniin.⁶³

Gennepin käsitys siirtymäriittien tiloista liittyy liminaalisuuden käsitteeseen. Liminaalivaiheessa olevan rituaalin subjektin tilaa voidaan pitää eräänlaisena kynnyksellä seisomisen vaiheena. Tämän vaiheen ylitettyään subjekti yhdistyy uuteen maailmaan, ja tämä vaihe on tärkeä Gennepin mukaan juuri häissä.⁶⁴

Kalenteririitit tuovat Bellin mukaan rituaaliseen elämään jatkuvuutta ja tarkoitusta, kuten siirtymäriitit yksilön elämänkulkuun. Kalenteririittien piiriin kuuluvat erilaiset valaistukseen ja säähän sekä maanviljelykseen liittyvät rituaalit.⁶⁵ Monille uskonnoille kalenteririitit muodostavat pohjan muille riiteille ja juhlille, esimerkkinä kristinuskossa Jeesuksen elämänkaareen liittyvät juhlat.⁶⁶ Bell viittaa vielä Eliaden ajatukseen siitä, miten rituaalit luovat kuvan myyttisestä ajasta.⁶⁷

Vaihdannan riiteistä Bellin mielestä parhaita esimerkkejä ovat rituaalit, joissa uhria vastaan odotetaan jotain vastineeksi, kuten hyvää satoa. Näitä ihmisten ja jumalallisuuksien välisiä vaihtoja Edward Taylor kuvaa lahjateoriaksi.⁶⁸ Uhrirituaaleihin liittyvät teoriat ovat Bellin mukaan keskittyneet paljolti yhteysteoriaan, jonka mukaan kriittisellä hetkellä rituaalissa sekä jumaluus että rituaalin tarjoaja, vastaanottaja ja uhri itse ovat yhteydessä toisiinsa.⁶⁹ Uhrirituaaleilla on myös yhteisön itsensä määrittämiseen tärkeä vaikutus, eikä yhteyden merkitys rajoitu siis vain jumalallisuuksien ja ihmisten välille.⁷⁰ Bell puhuu vielä ihmisuhreista ja sanoo niiden olevan samalla tavalla osa uhrirituaaleja muiden kanssa omana jatkumonaan. Ihmisuhrien merkitys on ollut yhteisön hyvinvoinnin turvaamisessa.⁷¹

Koettelemusten rituaalien tarkoituksena on Bellin mukaan korjata asioiden tila, joka on jotenkin vääristynyt tai vioittunut. Tähän kuuluvat esimerkiksi

⁶² Gennep 1960, 2–3.

⁶³ Gennep 1960, 116.

⁶⁴ Gennep 1960, 20.

⁶⁵ Bell 1997, 102.

⁶⁶ Bell 1997, 105.

⁶⁷ Bell 1997, 108.

⁶⁸ Bell 1997, 108.

⁶⁹ Bell 1997, 112.

⁷⁰ Bell 1997, 109.

⁷¹ Bell 1997, 144.

manaukset ja parantamiset, joiden tavat ovat hyvin kulttuurispesifejä.⁷² Tärkeänä osana näitä rituaaleja ovat myös puhdistautumiseen liittyvät riitit hyvin laajassa kontekstissa.⁷³

Juhla-ateriat, paasto ja juhlat ovat kategoriana melko laaja. Juhla-aterioihin ja paastoon osallistuminen ovat rituaalisia esimerkkejä laajasta yhteydestä ihmisen ja kosmoksen välillä, ja paastolla on monissa uskonnoissa myös ajallinen merkitys.⁷⁴

Viimeisenä kategoriana oleva poliittiset riitit on Bellin mukaan löyhä ja se kattaa seremonialliset riitit, joilla rakennetaan, osoitetaan ja edistetään poliittisia instituutioita. Näihin kuuluvat muun muassa kuninkaalliset ja valtio.⁷⁵ Bellin mukaan poliittiset riitit osoittavat valtaa kahden ulottuvuuden kautta. Ensinnäkin niillä osoitetaan symboleiden avulla yhteisön jakamat yhteiset arvot ja tavoitteet, ja toiseksi niillä demonstroidaan näiden arvojen ja tavoitteiden perustelu todentamalla niiden ikonisuus maailmankaikkeuden havaituilla arvoilla.⁷⁶ Poliittisten riittien tarkoituksena on osoittaa, että sosiaalisen organisaation arvot ja rituaalit seuraavat siitä tavasta, jolla maailma on järjestetty.⁷⁷

Ronald Grimes on esittänyt myös oman jaottelunsa siitä, miten rituaaleja voitaisiin jaotella niiden ilmenemisen mukaan. Tätä mallia Grimes kutsuu rituaalisen herkkyyden ilmenemismuodoiksi. Grimesin esittämässä mallissa rituaaleilla on kuusi ilmenemismuotoa: ritualisointi, etiketti, seremonia, magia, liturgia ja juhla. Grimesin mukaan kyseessä ei ole varsinainen tyypittely vaan pikemminkin rituaalin sisäinen tunnetila. Jokin näistä tiloista voi olla dominantti, jolloin Grimesin mukaan voidaan puhua tarkemmin esimerkiksi etiketin rituaaleista.⁷⁸

Näistä Grimesin esittämistä ilmenemismuodoista työni kannalta relevantein on seremoniallisuus, sillä monet työssä käsiteltävistä rituaaleista täyttävät Grimesin esittämiä kuvauksia. Grimesin mukaan seremonialliset rituaalit ovat varsinkin heimon tai kansakunnan sisäisen vallan kannalta merkittäviä ja rituaalin toimittajan virka on muita erottuvampi. Seremoniallisen rituaalin tunnuspiirteisiin

⁷² Bell 1997, 115.

⁷³ Bell 1997, 118.

⁷⁴ Bell 1997, 23.

⁷⁵ Bell 1997, 128.

⁷⁶ Bell 1997, 129.

⁷⁷ Bell 1997, 135.

⁷⁸ Grimes 2010, 33.

kuuluu yksilön antautuminen itseään suuremman yhteisön ja tarkoituksen vuoksi ja se on sidottu myös vallan ja lain alle.⁷⁹

Grimes painottaa seremoniallisuudessa myös Victor Turnerin ajatusta sosiaalisesta draamasta, johon kuuluu vahva ajatus me vastaan nuo -ajattelusta.⁸⁰ Tätä ajattelua alleviivataan myös vastapuolen karakterisoinnilla.⁸¹ Vallalla on seremonioiden kohdalla oleellinen rooli, ja näiden rituaalien tarkoituksena on ilmaista valtaa itsessään, vaikka se kuuluu Grimesin mukaan myös ritualisointiin ja etikettiin. Valta voi olla tässä yhteydessä mitä tahansa aina poliittisesta taloudelliseen valtaan.⁸²

Grimesin mallista toinen työni kannalta tärkeä ilmenemismuoto on magia. Vaikka fantasiakirjallisuuden esittämä taikuus eroaakin uskonnollisesta magian käsitteestä, papitar Melisandren käyttämä magia esitetään kirjasarjassa varsinkin uskonnon kautta. Grimesin mukaan rituaaleja, joilla pyritään pääsemään toivottuun tulokseen (esimerkiksi parantamiset) voidaan pitää maagisina. Magia yhdistyy Grimesin mukaan myös seremoniallisuuden kanssa, varsinkin esittävyysdessään, vaikka niiden viittaukset ovat erilaiset; seremoniallisuus viittaa poliittisuuteen ja magia yliluonnolliseen.⁸³

Grimesin päätelmä mallistaan on, että sen avulla ei ole tarkoitus sulloa riittejä omiin lokeroihinsa vaan kuvata maailmaa, jossa ne esiintyvät. Ulottuvuudet myös linkittyvät vahvasti keskenään, eikä ole tarkoituksenmukaista erotella niitä toisistaan, sillä ne myös vaativat toisiaan.⁸⁴ Grimesin mallissa on joitain yhtymäkohtia Catherine Bellin malliin rituaalien genreistä. Grimesin mallissa esimerkiksi seremoniallisuus liikkuu melko vahvasti samalla alueella Bellin esittämien poliittisten rituaalien kanssa, ja molemmat jaottelevat rituaalien toimimisen myös juhliin. Tutkielmassani yhdistän Grimesin mallista soveltuvia kategorioita Bellin genreihin, mutta keskityn enemmän Bellin malliin.

Tutkielmani raja-osa on osalta lähtenyt liikkeelle Ninian Smartin uskontojen ulottuvuuksista, ja rajauksessa käytettyjen ulottuvuuksien avaaminen on työssä tärkeää. Smart käyttää uskonnon kategorisointiin seitsemän ulottuvuuden mallia. Ulottuvuuksia ovat käytännön ja rituaalien ulottuvuus, kokemuksen ja tunteen ulottuvuus, kertomusten ja myyttien ulottuvuus, opin ja filosofian ulottuvuus,

⁷⁹ Grimes 2010, 39.

⁸⁰ Grimes 2010, 39.

⁸¹ Grimes 2010, 40.

⁸² Grimes 2010, 40.

⁸³ Grimes 2010, 40.

⁸⁴ Grimes 2010, 46.

etiikan ja säädösten ulottuvuus, yhteisöjen ja instituutioiden ulottuvuus sekä materiaallinen ulottuvuus.⁸⁵ Näistä ulottuvuuksista olen työni väljemmiksi teoreettisiksi apuvälineiksi valinnut käytännön ja rituaalien, kertomusten ja myyttien sekä materialisen ulottuvuuden.

Käytännön ja rituaalien ulottuuteen kuuluvat Smartin mukaan esimerkiksi uhraukset ja rukous. Smartin käsitys tästä kategoriasta on melko laaja, sillä hän käsittää myös vähemmän rituaalisilta kuulostavia käytänteitä, kuten joogan ja retriitit, osaksi rituaalista ulottuvuutta. Samalla hän kuitenkin sanoo, että ne voivat olla osa yleisemmin varsinaisiksi rituaaleiksi käsitettäviä asioita.⁸⁶ Martinin kirjasarjassa esiintyy varsinkin erilaisia rukouksia ja uhrimenoja, joiden luokitteleminen onnistuu hyvin Smartin esittämän mallin mukaisesti. Smartin yleinen ajatus rituaalista on, että se on akti, jossa kielellä on esittävä merkitys. Tämä kattaa sekä rukoukset että kiroukset, ja näiden aktien seuraaminen ja kaavamainen toistaminen ovat olennainen osa rituaaleja.⁸⁷

Uhrirituaali pitää Smartin mukaan sisällään uhrattavan kohteen olemuksellisen muutoksen pyhäksi.⁸⁸ Erilaisilla kertomuksilla ja kirjoituksilla on tärkeä osa myyteissä ja ne toimivat rituaalien käsikirjoituksena. Kertomuksen merkitys voi olla myös laajempi, ja sitä voidaan käyttää myös muuhun narratiiviseen käyttöön.⁸⁹ Smart nostaa narratiivien merkitystä esiin lisää merkityksen tuojina ja rituaalisen todellisuuden luojina. Kertomusten ei tarvitse olla itsessään historiallisia, sillä ne voivat toimia historiallisena kehyksenä rituaaliin osallistuville.⁹⁰

Smart painottaa narratiivien merkitystä, koska ne määrittävät hänen mukaansa yhteisöjä, sekä pyhiä olentoja ja persoonia.⁹¹ Smart määrittelee myyteille neljä tehtävää. Yksi niistä liittyy myyttien toimimiseen rituaalien käsikirjoituksena. Niiden toisena tehtävänä on selittää esimerkiksi maailmansyntyä tai muita alkukertomuksia. Tähän liittyen yksi myyttien tehtävistä on kertoa myös lopunajoista. Neljänneksi myytit voivat kertoa jumalan suhteesta ihmiskuntaan.⁹²

⁸⁵ Smart 2005, 14–23.

⁸⁶ Smart 2005, 16.

⁸⁷ Smart 1996, 72.

⁸⁸ Smart 1996, 81.

⁸⁹ Smart 1996, 82–83.

⁹⁰ Smart 1996, 84.

⁹¹ Smart 1996, 133.

⁹² Smart 1996, 134.

Myytit voidaan nähdä riippuvaisina tietyistä ryhmistä ja yhteisöistä. Ne saattavat olla osa yhteisön omaa perinnettä ja olla perustavanlaatuisia kyseiselle yhteisölle. Smartin mukaan tämä toteutuu vielä selkeämmin pienissä yhteisöissä kuin suurissa yhteisöissä.⁹³

R'hllorin uskonnossa kirjasarjassa jumalalle uhraaminen on tärkeä osa uskonnollisuutta. Tulen ja valon jumala vaatii itselleen polttouhreja, ja uhraamiset kuvataan kirjoissa erittäin yksityiskohtaisesti. Smart nostaa esille kaksi tärkeää asiaa uhraamisesta. Ensinnäkin on tärkeää lähettää asioita ylöspäin jumalan luokse, ja toiseksi uhraamisen tarkoituksena on kuluttaa uhrattavana oleva asia. Smart pitää merkityksellisenä myös linkkiä valon ja tulen välillä, ja valolla on usein johdattava mystinen vaikutus.⁹⁴ *Tulen ja jään laulussa* R'hllorille osoitetuissa rukouksissa valolla on juuri tämän kaltaisia attribuutteja ja rukouksia toistetaan usein. Tähän aiheeseen palaan vielä myöhemmin rituaalien käsittelyn yhteydessä.

Smartin pääasiallinen väite myyttejä käsittelevässä luvussa on, että perinteiset myytit ovat ensisijaisesti kertomuksia jumalista ja muusta tuonpuoleisesta ja ne linkittävät jumalallisia tapahtumia meidän maailmaamme. Myytit voivat tarjota Smartin mukaan myös symbolisia ja eettisiä viestejä, jotka eivät ole tosin myyteissä välttämättömiä.⁹⁵ Smartin väitys on hyvin laaja ja kattaa alleen suuren osan uskonnollisista pyhistä teksteistä. Se sopii kuvaamaan myös R'hllorin uskontoon liittyviä myyttejä, vaikka kyseisen uskonnon kuvaamisessa sekoittuvatkin historiallinen ja varsinainen myyttinen kerronta.

Tärkeänä osana uskontojen materiaalista ulottuvuutta ovat asiat, joiden kautta jumalat manifestoivat itsensä. Smart käyttää esimerkkinä Poseidonia, joka vaikuttaa voimallaan merien kautta ja jolle omistetuissa temppeleissä toimitetaan hänen miellyttämisekseen uhreja. Smartin mukaan luonto on toiminut inspiraationa uskonnoille ja tietyt osat luonnosta voivat olla uskonnon kannalta pyhiä.⁹⁶ Uskonnon materiaallinen ulottuvuus voi olla hyvinkin laaja ja käsittää monia eri asioita, kuten maalauksia, pyhiä rakennuksia, vaatteita tai pyhiä kirjoja. Materiaalinen ulottuvuus voi myös toimia linkkinä uskonnon ja maallisen vallan välillä ja olla tämän vallan merkinä.⁹⁷

⁹³ Smart 1996, 136.

⁹⁴ Smart 1996, 153–154.

⁹⁵ Smart 1996, 164.

⁹⁶ Smart 1996, 275–276.

⁹⁷ Smart 1996, 277.

Smartin lopullinen päätelmä materiaalisesta ulottuvuudesta on, että se toimii vahvistuksena rituaaliselle ulottuvuudelle.⁹⁸ Muiden ulottuvuuksien esittelyyn verrattuna Smart esittelee materiaalista ulottuvuutta verrattain vähän. Käsittely on hyvin yleisellä tasolla, eikä laajasta skaalasta nosteta asioita paljoa esille. Tämä ehkä kuvastaa Smartin ajatusta siitä, että materiaallinen ulottuvuus on alisteinen rituaaliselle ulottuvuudelle toimiessaan sen vahvistajana.

Uhrirituaalien tutkimuksessa Valerio Valerin kirja *Kingship and Sacrifice* esittää kattavan kuvauksen Havaijin uhriperinteestä sekä yleisistä uhrirituaalien teorioista. Valeri esittää oman teoriansa rakentuvan häntä edeltävien uhriteorioiden pohjalta:

1. Uhri on lahja jumalille ja osa jumalten ja ihmisten välistä vaihtoa.
2. Uhri on aterian kautta syntyvä yhteys jumalan ja ihmisen välillä.
3. Uhri on tehokas representaatio.
4. Uhri on puhdistava toimi.⁹⁹

Valeri näkee myös, että yhteisön hierarkkisuus on edellytys uhrauksen toimivuudelle.¹⁰⁰

Valeri pohtii varsinkin Hubertin ja Maussin suhtautumista lahjateoriaan sekä uhrin toimintaan välittäjänä ja ottaa esille heidän vahvan taustansa Durkeheimin oppilaina.¹⁰¹ Maussin mukaan uhraaminen on tapa yhdistää pyhä ja profaani välittäjänä toimivan uhrin kautta.¹⁰²

Valeri viittaa myös Loisyyn puhuessaan uhreista tehokkaina representaatioina. Tässä hän viittaa René Girardiin, jonka kantava teoria uhreista liittyy laajennettuna sijaisuhrimekanismiin. Valeri kritisoi Girardin ajatuksia siitä, että rituaaleissa näkyy ihmisen väkivaltainen luonto ja Girardin teoriassa myös teorit lahjasta ja uhrista representaationa jäävät kokonaan ilman merkitystä.¹⁰³ Girard esittää, että uhrirituaalien tarkoituksena on lopettaa väkivalta yhteisön sisällä ja estää konfliktien alkaminen.¹⁰⁴ Girardin laajempi sijaisuhriteoria esittää:

The victim is not a substitute for some particularly endangered individual, nor is it offered up to some individual of particularly bloodthirsty temperament. Rather, it is a substitute for all the members of the community, offered up by the members themselves. The sacrifice serves to protect the entire community from *its own* violence; it prompts the entire community to choose victims outside itself. The elements of dissension scattered

⁹⁸ Smart 1996, 288.

⁹⁹ Valeri 1985, 62.

¹⁰⁰ Bell 1992, 179.

¹⁰¹ Valeri 1985, 64–65.

¹⁰² Mauss 1968–69

¹⁰³ Valeri 1985, 67–69.

¹⁰⁴ Girard 2005, 14.

throughout the community are drawn to the person of the sacrificial victim and eliminated, at least temporarily, by its sacrifice.¹⁰⁵

Girardin teorioita on pidetty kiistanalaisina, mutta Kathryn McClymondin mukaan Girard oli aikalaisistaan määrittävin teoreetikko uhrirituaaleissa.¹⁰⁶ Girard esittää, että viimeaikaiset tutkimukset viittaavat vaihdannan teorian häviämiseen uhrirituaalien pohjana.¹⁰⁷ Hän myös jättää sivuun ajatuksen uskonnon moraalista uhrin takana ja uhrin viattomuudesta. Hänen mukaansa potentiaalisen ja aktuaalisen uhrin suhdetta ei voida määritellä viattomuuden ja syyllisyyden pohjalta. Sen sijaan yhteiskunta pyrkii ohjaamaan väkivallan ”uhrattavissa olevaan” uhuriin sen sijaan, että väkivalta kohdistuisi niihin, joita yhteiskunta pyrkii suojeleman.¹⁰⁸

R’hlloorin uskonnossa liekeistä ennustaminen on uhrirituaalien ohella keskeisimpiä rituaaleja. Martti Nissinen esittää, että ennustaminen on tiedon ja uskon järjestelmä, jolla vahvistetaan yhteisön ajatusta, että maanpäälliset tapahtumat eivät ole satunnaisia vaan niillä on tekemistä yliluonnollisen kanssa. Tarve ennustamiseen syntyy yhteisön epävarmuudesta, ja ennustaja toimii välikappaleena pyytäessään tietoja, yleensä tulevista tapahtumista. Nissisen mukaan ennustaminen on tapana jakaa kahteen kategoriaan: induktiiviseen symbolien systematisointiin havainnoimalla fyysisiä objekteja ja intuitiiviseen kategoriaan, joka pitää sisällään unet, näyt ja profetiat.¹⁰⁹

Seuraan työssäni Bellin ajatusta kontekstuaalisen teorian käytön pohjalta ja sovellan rituaalitutkimuksen eri teoreettisia näkemyksiä soveltuvien osien aineistooni. Tarkoitukseni ei ole testata teorioiden paikkansapitävyyttä, vaan tarkastella fiktiivistä aineistoa käyttämällä laajaa teoreettista viitekehystä ja Grimesin muodostamaa taksonomiaa.

Victor Turner on jakanut rituaalit kirjassaan *The Forest of Symbols* pienempiin osiin, joita hän nimittää symboleiksi.¹¹⁰ Turnerin antropologinen kenttätö ndembu-kansan parissa on ollut urauurtavaa, ja hänen luomiaan teorioita on sovellettu myös moniin muihin uskontoihin. Kirjassaan *Rituaali*, hän sanoo lähestyvänsä symboleita tutkittavan ryhmän sisältä tutkien ryhmän itsensä

¹⁰⁵ Girard 2005, 8.

¹⁰⁶ McClymond 2011, 321.

¹⁰⁷ Girard 2005, 3.

¹⁰⁸ Girard 2005, 4.

¹⁰⁹ Nissinen 2010, 341.

¹¹⁰ Turner 1981, 19.

antamia merkityksiä.¹¹¹ Turnerin mukaan ndembut antavat rituaaleissaan esineille ja akteille enemmän merkityksiä kuin heti on havaittavissa.¹¹² Täten hänen lähestymistapansa on hyvin ymmärrettävissä, sillä merkitykset etsitään ryhmän sisältä eikä tutkijan omasta esiymmärryksestä.

Kuten valitsemani välineistö osoittaa, rituaalien tutkimus on alana vaikeasti määriteltävä. Bellin esittämä genrejaottelu on vain yksi mahdollinen tapa analysoida lähdeäni, tosin siihen hyvin sopiva. Bellin ja Tairan esittämä teorioiden kontekstisidonnaisuus on mielestäni perusteltu tapa lähteä tutkimaan tätä kirjasarjaa, josta aikaisempia malleja ei ole esitetty.

2.4. Aineistolähtöinen sisällönanalyysi

Aineistolähtöinen laadullinen eli induktiivisen aineiston analyysi voidaan jakaa kolmivaiheiseksi prosessiksi:

1. aineisto redusointi eli pelkistäminen
2. aineiston klusterointi eli ryhmittely
3. abstrahointi eli teoreettisten käsitteiden luonti.

Aineiston pelkistämällä pyritään siihen, että aineistosta karsitaan tutkimukselle epäolennainen osa pois ja saatu informaatio tiivistetään. Pelkistää voidaan myös siten, että auki kirjoitetusta aineistosta etsitään tutkimustehtävän kysymysten avulla niitä kuvaavia ilmaisuja, jotka ryhmitellään havaintoyksiköihin. Ilmaisuihin voidaan abstrahoida aineistoa kuvaavat teemat, käsitteet, kategoriat ja niiden sisällöt. Esimerkiksi kirjoitetuissa dokumenteissa näitä voivat olla otsikot, pääkirjoitukset tai kokonaiset kirjat.¹¹³

Olen valinnut työhöni aineistolähtöisen sisällönanalyysin, koska aineisto on minulle entuudestaan tuttu ja siksi myös pelkistäminen ja ryhmittely onnistuvat. Kirjasarja on aineistona laaja, ja sen mielekäs rajaaminen on olennaista tarpeeksi tarkkojen päätelmien esittämiseksi. Olen pelkistänyt tutkimusaineistoni rajaamalla siihen ainoastaan luvut, joissa R'hllor mainitaan. Näissä luvuissa esiintyy usein myös Melisandre, joka on eniten teoksissa esiintyvä R'hllorin papitar. Muita R'hllorin pappeja ovat Thoros Myriläinen ja ainoastaan *Lohikäärmetanssissa* (2015) lyhyesti esiintyvä Qohorro.

¹¹¹ Turner 2007, 33.

¹¹² Turner 2007, 33.

¹¹³ Tuomi 2003, 110–112, 115.

Olen klusteroinut aineistoni käyttämällä apuvälineenä Catherine Bellin edellä mainittua genreajattelua. Jaottelen aineistosta esiin nostamani rituaalit Bellin genrejen mukaan, minkä jälkeen analysoin niitä tarkemmin niihin soveltuvien teorioiden kautta. Käytän työssäni sisällönanalyysiä melko väljästi, ja sen merkitys on enemmän aineiston rajaamisessa ja lajittelussa.

3. TULEN JA JÄÄN MAAILMA

Fantasiakirjallisuuden tutkimuksessa J.R.R. Tolkienin legendarium on saanut uskonnon tutkimuksen kannalta eniten huomiota. Kuten Petri Tikka gradussaan esittää, Tolkienin maailma rakentuu meidän maailmamme pohjalta samanlaiselle käsitykselle kristinuskon Jumalasta, tarkemmin vielä roomalaiskatolilaiselle käsitykselle.¹¹⁴ Teoksia hallitsee myös Tolkienin vahva mytologinen, varsinkin germaanisten ja muiden pohjoiseurooppalaisten legendojen tuntemus, joista osa mainitaan kirjoissa jopa suoraan.¹¹⁵ *Tulen ja jään laulu* rakentuu eri pohjalle, vaikka George R.R. Martin onkin maininnut Tolkienin yhdeksi suurimmista innoittajistaan.¹¹⁶ Siinä missä Tolkienin työt nojaavat luonteeltaan enemmän eepoksiin ja myös satuihin, Martinin kirjasarja on kallellaan enemmän historiallisiin romaaneihin. Tämä näkyy myös maailmassa jonka Martin on luonut kirjojensa ympärille.

Varsinaisen *Tulen ja jään laulu* -kirjasarjan lisäksi Martin on julkaissut yhdessä Elio M. Garcia Jr:n ja Linda Antonssonin¹¹⁷ kanssa teoksen *The World of Ice & Fire. The Untold History of Westeros and The Game of Thrones* (2014). Se on kirjasarjan selitysteos ja tavallaan ”kirja kirjan sisällä”, jonka kuvitteellinen kirjoittaja on Mestari Yandel.¹¹⁸

Esittelen seuraavissa luvuissa kirjasarjan keskeisiä tapahtumia pääpiirteiltään sekä kirjojen merkittävimmät uskonnot. Lyhyt kokoaminen maailmasta on tarpeellinen aineiston ymmärrettävyyden vuoksi, ja keskityn esittelyssä lähinnä R'hllorin uskonnon kannalta tärkeisiin aiheisiin.

¹¹⁴ Tikka 2010, 24.

¹¹⁵ Tikka 2010, 13–14. Tikka ottaa tässä yhteydessä esimerkiksi Earendilin, joka on alkuperältään mytologinen astronominen hahmo.

¹¹⁶ https://www.youtube.com/watch?v=QTTW8M_etko. Katsottu 27.10.2015.

¹¹⁷ Garcia ja Antonsson ovat perustaneet [westeros.org](http://www.westeros.org) Internet-sivuston, joka on kirjasarjan virallinen fanisivusto ja toimii myös taustasivustona kirjasarjan wikia-sivustolle A Wiki of Ice and Fire.

¹¹⁸ *The World of Ice & Fire*, preface.

3.1. Kirjasarjan uskonnot

Westerosin mantereen pohjoisissa osissa, joista teoksissa puhutaan yksinkertaisesti nimellä Pohjoinen, ihmiset palvovat esi-isiensä vanhoja jumalia. Vanhat jumalat ovat olleet mantereen ensimmäisten asukkaiden eli Metsän lasten ja Ensimmäisten ihmisten jumalia, joiden kuvia Metsän lapset kaiversivat valkoisiin lumopuihin. Näiden puiden ympärille Ensimmäiset ihmiset muodostivat jumalmetsiä, jotka toimivat vanhojen jumalten palvonnan keskuksena ja Ensimmäiset ihmiset ottivat metsän lasten uskonnon omakseen pitkään kestäneen sodan päätteeksi.¹¹⁹

Jumalmetsiä oli ollut Westerosissa jo paljon ennen andalien saapumista, mutta andalit toivat mukanaan oman Seitsemän uskonsa ja tuhosivat metsän lapset jäljettämiin samoin kuin suuren osan jumalmetsistä. Andalien hyökkäys pysähtyi pohjoisessa Cailininvalliin, josta pohjoiseen päin suurin osa jumalmetsistä säilyi. Andalit muodostivat Westerosin eteläisille alueille kuningaskuntia, joissa palvotaan heidän seitsemää jumalaansa. Pohjoisessa vanhojen jumalten uskon on säilynyt kuitenkin vahvana.¹²⁰

Vanhojen jumalten uskossa lumopuilla on tärkeä asema. Ne ovat punalehtisiä ja valkorunkoisia puita, joihin metsän lapset ja myöhemmin pohjoisen villit ovat kaivertaneet jumalten kuvia. Näitä puita nimitetään sydänpuiksi. Jumalten kasvojen kautta maagiseen vihernäköön kykenevät metsän lapset ovat pystyneet tarkkailemaan elämää puiden ympärillä. Heidän lisekseen myös joillain Ensimmäisten ihmisten jälkeläisillä on vihernäkemisen lahja.¹²¹

Ensimmäiset ihmiset muodostivat kyliensä ja linnoitustensa läheisyyteen jumalmetsiä, joiden äärellä he rukoilivat vanhoja jumalia. Westerosin suurin jumalmetsä on Jumalan silmä -järven saarella Kasvojen saari, jolla metsän lapset ja Ensimmäiset ihmiset solmivat rauhan.¹²² Jumalmetsiä löytyy myös Westerosin eteläisemmistä kaupungeista, kuten Seitsemän valtakunnan pääkaupungista Kuninkaansatamassa.

Jumalmetsillä on nähtävissä joitain yhteneväisyyksiä suomalaisen hiisiuskon kanssa. Jumalmetsät ovat erottuvia paikkoja usein asutuksen lähellä, varsinkin linnojen yhteydessä. Hiidet olivat suomalaisessa kansanuskossa merkki-

¹¹⁹ The World of Ice & Fire, 5–9.

¹²⁰ The World of Ice & Fire, 19–20.

¹²¹ The World of Ice & Fire, 6.

¹²² The World of Ice & Fire, 8–9.

ja rajapaikkoja asutuksen yhteydessä, kun taas pyhät olivat pikemminkin asutuksen ja erämaan rajalla. Pulkkinen esittää, että maatalouskulttuurin myötä luonnonjumalien palvontapaikoista muotoutui myös vainajien muistopaikkoja ainakin läntisessä Suomessa. Kristillistymisen sekä vanhojen palvontapaikkojen tuomitsemisen ja hävittämisen myötä hiidet alettiin yhdistämään pahoihin hiisilentoihin, jotka saattoivat sekoittaa kansanperinteessä maahisten kaltaiseen hiidenväkeen.¹²³

Kirjasarjassa mainitaan aikoinaan tapahtunut lumopuiden hävitys ja metsän lasten tuhoaminen. Kristillisellä vanhojen palvontapaikkojen puhdistamisella on melko vahva yhteys ainakin sen luomien mielikuvien kautta lumopuiden kaatamiseen. Myös metsän lapset ovat Westerosissa lähinnä satuolentojen kaltaisia hahmoja, joista kerrotaan tarinoita lapsille. Ensimmäisessä kirjassa Catelyn Starkin näkökulmasta kerrotussa luvussa tulee kuitenkin hyvin esille Pohjoisen asukkaiden läheinen suhde lumopuihin ja metsän lapsiin:

Catelynin tähden Ned oli rakentanut pienen septin, jossa tämä voisi laulaa jumalan seitsemille kasvoille, mutta Starkien suonissa virtasi Ensimmäisten ihmisten veri, ja Catelynin miehen jumalat olivat vanhoja, nimettömiä kasvottomia jumalia, jotka jakoivat viheriöivät metsät kadonneiden metsän lapsien kanssa.¹²⁴

Katkelmassa mainitaan myös Catelyn Starkin oman uskonnon, Seitsemän uskon, jumalan seitsemät kasvot. Pohjoisen ihmisillä on uskontonsa kautta siis hyvin kiinteä ja vanha suhde kadonneiksi pidettyihin metsän lapsiin.

Lumopuilla on *Tulen ja jään laulussa* erityinen asema Westerosin pohjoisosien asukkaille. Lumopuiden runkoihin kaiverrettujen kasvojen kautta vihernäkijät pystyvät näkemään tapahtumia eri puolilla Westerosia. Joidenkin vihernäkijöiden, esimerkiksi Brandon Starkin, maagisiin kykyihin kuuluu myös nahanvaihtaminen. Tähän kykenevät henkilöt pystyvät ottamaan eläinten ja myös toisten ihmisten ruumiin haltuunsa, ja näin he pystyvät myös näkemään tapahtumia omasta ruumiistaan irrallaan.

Andalien valloittaessa Westerosin he toivat mukanaan oman uskontonsa, Seitsemän uskon. Se siis saapui Westerosiin andalien mukana, jotka lähtivät Essoksen mantereelta valloittamaan uusia alueita Westerosista. Seitsemän usko on ainoa kirjasarjan uskonnoista, jolla selkeästi mainitaan olevan pyhä kirja. Seitsensakarainen tähti kertoo andalien jumalien kävelleen kerran heidän kanssaan

¹²³ Pulkkinen 2014, 123–125.

¹²⁴ Valtaistuinpeli, 23.

heidän kotimantereellaan ja jumalien luvanneen heidän kuninkaalleen uuden kaukaisen maan.¹²⁵

Kun andalit saapuivat Westerosiin, he alkoivat sotaisasti valloittaa maata Ensimmäisiltä ihmisiltä ja metsän lapsilta. Mantereen aiempien asukkaiden uskonto tuntui andaleista vieraalta ja he hävittivät loput metsän lapsista ja selviytyneistä ei ole tietoa.¹²⁶ Andalien ja Ensimmäisten ihmisten välinen sota kesti yli tuhat vuotta, ja andalit onnistuivat saamaan valtansa alle jopa Rautasaarten voimakastahtoiset asukkaat. Ainoastaan Pohjoinen ja talven kuninkaat pystyivät säilyttämään itsenäisyytensä andali-valloittajien edessä. Seitsemän uskosta muodostui Westerosin valtauskonto Rautasaarten hukkuneen jumalan uskoa ja Pohjoisessa edelleen vahvaa vanhojen jumalien uskoa lukuun ottamatta.¹²⁷ Vallatessaan uusia alueita andalit myös tuhosivat vanhojen jumalten uskolle keskeisiä lumopuita ja jumalmetsiä.

Seitsemän uskon keskuspaikkana on Westerosissa Vanhakaupunki ja sen suuri septi. Seitsemän valtakunnan pääkaupungissa Kuninkaansatamassa on myös uskon kannalta merkittävä rakennus, Baelorin suursepta, joka on nimetty Kuningas Baelor Siunatun mukaan.¹²⁸ Seitsemän usko näyttäytyy kirjasarjassa hyvin valtionuskonnon kaltaisena uskontona suurine julkisine seremonioineen. Muihin kirjasarjan uskontoihin verrattuna se on hyvin keskusjohtoinen ja myös vahvasti hierarkkinen. Seitsemän uskossa palvotaan yhden jumalan seitsemää eri persoonaa tai aspektia. Näitä persoonia ovat Isä, Äiti, Soturi, Seppä, Impi, Vanhus ja Vieras. Eri ihmiset palvovat erityisesti jotain tiettyä persoonaa eri tilanteissa, ja esimerkiksi Davos Merenvertto kuvaa rukoilevansa soturia ennen taistelua.¹²⁹

Westerosin länsipuolella sijaitsevilla Rautasaarilla on oma vahvaa sijaa pitävä uskontonsa. Rautasyntyisten Hukkuneen jumalan uskonto piti pintansa andalien saapuessa Westerosiin ja rautasyntyiset pitivät alistumatonta luonnetaan juuri Rautasaarten nimeämisen perustana. Hukkuneella jumalalla ei ole temppeleitä tai pyhiä kirjoja, vaan lukuisat papit oppivat suullisen perimän kautta. Hukkuneen jumalan vastustaja on Myrskyjumala, joka vihaa ihmisissä ja kaikkia heidän tuotoksiaan.¹³⁰

¹²⁵ The World of Ice & Fire, 17.

¹²⁶ Viidennessä kirjassa Brandon Stark seurueineen tapaa metsän lapsia tiedettävästi ensimmäistä kertaa tuhansiin vuosiin.

¹²⁷ The World of Ice & Fire, 17–20.

¹²⁸ The World of Ice & Fire, 92.

¹²⁹ Kuninkaiden koitos, 122.

¹³⁰ The World of Ice & Fire, 175.

Rautasaarelaisten elämäntapa heijastaa heidän uskontoaan, ja heidän karut saarensa eivät sovi viljelykseen, vaan he kalastavat ja ryöväävät Westerosin rantoja.¹³¹ Rautasaarelaisten myyttisenä esi-isänä pidetty Harmaa kuningas hallitsi legendojen mukaan tuhat vuotta ja otti vaimokseen merenneidon ja huijasi Myrskyjumalan antamaan ihmisille tulen. Harmaan kuninkaan kruununa oli ajopuukruunu, jonka hän legendan mukaan sai Hukkuneelta jumalta.¹³² Westerosin historiankirjojen sanotaan kertovan erilaista kuvaa rautasaarilaisista, jotka itse valitsivat oman kuninkaansa. Edellisen kuoltua, Hukkuneen jumalan papit kutsuivat kuninkaanvaalin, jossa valittiin uusi kuningas.¹³³

Työni pääaiheena oleva R'hllorin uskonto on Westerosissa melko uusi uskonto, joka on peräisin alun perin idässä sijaitsevalta Essosin mantereelta. Teoksista ilmenee, että Westerosin puolella uskonnosta ei tiedetä paljoa, ja uskonto esitetäänkin niissä ”mystisenä idän uskontona”. R'hllorin uskonnossa näkyvässä osassa ovat sen papit, joista puhutaan punaisina pappeina ja papittarina heidän punaisten vaatteidensa takia. R'hllorin uskonnon symbolina on tulinen sydän, jolla kuvataan uskonnon pelastajahahmon Azor Ahain vaimon sydäntä, joka sytytti liekkeihin sankarin Valontuoja-miekan.

R'hllorin uskonto on opiltaan monoteistinen ja vahvan dualistinen, ja opin mukaan R'hllor on ainoa oikea jumala, joka on jatkuvassa kamppailussa Sen Toisen kanssa. Käytännössä R'hllorin papitar Melisandre yleistää kaikkien muiden uskontojen jumalat R'hllorin vastustajiksi, mikä näkyy myös hänen toimissaan kaikkia muita uskontoja kohtaan. Dualismit ilmenevät myös muussa opissa, ja valon ja pimeyden, lämmön ja kylmyyden sekä elämän ja kuoleman väliset dualismit esiintyvät usein R'hllorille esitetyissä rukouksissa. Dualismia kuvaa myös, miten Melisandre kuvaa R'hlloria ja hänen vastustajaa:

Sotaa on käyty aikojen alusta saakka, ja ennen kuin sota on ohi, kaikkien on valittava, missä seisovat. Yhdellä puolella on R'hllor, Valon Herra, Tulen sydän, Liekin ja varjon jumala. Häntä vastassa on Suuri toinen, jonka nimeä ei voi lausua, Pimeyden ruhtinas, Jään sielu, Yön ja kauhun jumala.¹³⁴

Melisandre kertoo kohdassa ikuisesta taistelusta, joka käydään sekä R'hllorin, että Sen toisen välillä. Taistelua värittävät dualismit, jotka ovat uskonnon kannalta keskeisiä. Katkelma tulee erittäin lähelle Boycen esittämää

¹³¹ The World of Ice & Fire, 175–176.

¹³² The World of Ice & Fire, 178.

¹³³ The World of Ice & Fire, 179.

¹³⁴ Miekkamyrsky, 281.

kuvausta zarathustralaisuudesta ja Ahura Mazdan ja Angra Mainyun välisestä suhteesta.¹³⁵

Kirjasarjan pääosassa esiintyvä Westerosin manner ei ole tarinan ainoa tapahtumapaikka, vaan Martinin luoma maailma on paljon laajempi.¹³⁶ Haastattelussa Martin on maininnut, että on halunnut kuvata luomansa maailman koolla sitä, että keskiajan ihmisten tietoisuus maailmasta on ollut rajoittunutta.¹³⁷ Eri uutisten kulkeutuminen kirjasarjassa kuvaa tätä hyvin ja esimerkiksi vähäinen tietoisuus, joka ihmisillä on kaukaisesta idästä tulevasta R'hllorin uskonnosta.

4. RITUAALIT

Seuraavissa alaluvuissa esittelen aineistossa kuvattuja rituaaleja. Käsittelen niitä aineistosta tekemäni lajittelun mukaisesti.. Käsittelen erikseen myös Melisandren näkökulmasta kerrotun luvun, sillä se sisältää aiheista irrallaan olevaa aineistoa ja valottaa R'hllorin uskontoon liittyviä asioita eri ulottuvuuksien kautta. Rituaalien käsittely sisältää paljon suoria lainauksia kirjasarjasta, jotta lukijan on helpompi hahmottaa niiden kulku.

Kaikki esittelemäni rituaalit liittyvät tuleen, jonka kautta R'hllorin kuvataan manifestoituvan. Osa rituaalien kuvauksista on hyvin lyhyitä mainintoja rituaalien toimittamisesta, kun taas R'hllorille tehtävät polttouhrit kuvataan todella tarkasti. Rituaalit on jaettu viiteen eri alaryhmään: liekkeihin katsomiseen, polttouhreihiin, varjorituaaliin, parantamiseen ja häihin.

4.1. Liekkien katsominen

Liekkien katsominen ja niistä ennustaminen on *Tulen ja jään laulussa* eniten esiintyvä rituaalisen ulottuvuuden teema. Ensimmäisen kerran liekkeihin katsomisesta mainitaan *Kuninkaiden koitoksen* prologissa, kun Kuningas Stannisin vaimo Selyse vakuuttaa miehellensä, että papitar Melisandre on nähnyt Stannisin veljen Renlyn kuoleman liekeissä.¹³⁸ Kohta on kirjasarjassa ensimmäinen, jossa R'hllorin uskonto selkeästi mainitaan ja jossa papitar Melisandre esiintyy. Luvun näkökulmahahmona on mestari Cressen, joka

¹³⁵ Boyce 1986, 20.

¹³⁶ Katso liitteistä kartta.

¹³⁷ https://www.youtube.com/watch?v=QTTW8M_etko. Katsottu 27.10.2015.

¹³⁸ Kuninkaiden koitos, 24.

kauhistelee tapoja, joilla Stannis havittelee valtakuntaa itsellensä.¹³⁹ Hieman myöhemmin Davos Merenverto mainitsee, että Melisandre on nähnyt liekeistä Stannisin voiton ja että Stannis aikoo julistaa sodan, mistä Davos ei ole mielissään.¹⁴⁰

Liekkeihin katsomisesta puhutaan uudestaan Davos Merenverron näkökulmasta kerrotussa luvussa, jossa hän keskustelee kuningatar Selysen sedän Axell Florentin kanssa. Florent kertoo Davosille, että R'hllorin palvelijoiden on mahdollista nähdä tulevaisuuteen katsomalla liekejä.¹⁴¹ Davos on tarinassa hyvin epäilevä R'hllorin uskontoa ja varsinkin Melisandrea kohtaan. Tämän samaisen luvun alussa Davos mainitsee seitsemän jumalan patsaiden polttamisen yhteydessä, että jumalat eivät ole koskaan merkinneet hänelle paljon. Mutta patsaiden polttaminen sai hänet voimaan pahoin.¹⁴²

Davos myös mainitsee Axell Florentin kanssa käydyn keskustelun yhteydessä, että tämä on asioissa kuningattaren puolella, koska on lähtenyt mukaan R'hllorin palvontaan, jonka innokas kannattaja kuningatar Selyse on. Davos sanoo itse olevansa kuninkaan puolella, joka on epäilevämpi R'hlloria kohtaan ja myös kyynisempi suhtautumisessaan jumalia kohtaan:

Lakkasin uskomasta jumaliin sinä päivänä, kun näin *Jalotuulen* hajoavan lahden toisella puolella. Vannoin, että jumala, joka oli niin hirmuinen, että hukutti isäni ja äitini, ei koskaan saisi *minun* palvontaani. Kuninkaansatamassa yliseptoni laverteli minulle, kuinka kaikki oikeus ja hyvyys virtasi Seitsemästä, mutta en koskaan nähnyt kumpaakaan kuin ihmisten tekemänä.¹⁴³

Lainaus kertoo paljon myös Stannisin suhtautumisesta R'hllorin palvontaan ja näkyy myös myöhemmin kirjasarjassa useissa kohdissa.

Sallador Saan ja Davos Merenverto keskusteleivat Lohikäärmekivellä, jonne Davos on palannut haaksirikkouduttuaan Mustalahden taistelun jälkeen. Saan kertoo Davosille, että Melisandre kulkee kuningas Stannisin kanssa muilta suljetuissa osissa linnaa ja että he katselevat yhdessä tulia. Davos on raivoissaan Melisandrelle ja syyttää tätä kuninkaan mielen vangitsemisesta ja voiton vakuuttamisesta taikuuden avulla.¹⁴⁴ Davosin aiempi epäily Melisandrea kohtaan on muuttunut suoranaiseksi raivoksi ja hän uhkaa tappaa tämän, vaikka ei olekaan

¹³⁹ Kuninkaiden koitos, 24.

¹⁴⁰ Kuninkaiden koitos, 29.

¹⁴¹ Kuninkaiden koitos, 132.

¹⁴² Kuninkaiden koitos, 122.

¹⁴³ Kuninkaiden koitos, 135.

¹⁴⁴ Miekkamyrsky, 121.

varmaa, pystyykö tätä tappamaan tavanomaisin keinoin.¹⁴⁵ Tässä kohdassa tuliin katsomisesta ei mainita sen enempää. Enää vain mainitaan, että Stannis käy tekemässä sitä yhdessä Melisandren kanssa.

Kun Davosin aikeet tappaa Melisandre ovat tulleet julki, hän Lohikäärmekivellä vangituksi. Vankina ollessaan Davos keskustelee Melisandren kanssa tulista ja Stannisista, ja samassa keskustelussa Melisandre valottaa myös keskeisiä asioita R'hllorin opista ja Azor Ahaita koskevasta ennustuksesta.¹⁴⁶

R'hllorin merkitys tulen herrana korostuu Melisandren tavassa kertoa tuleen katsomisestaan ja korostaa tulen totuudenmukaisuutta. Tässä on nähtävissä myös viittaus zarathustralaisuuden ajatukseen Ahura Mazdasta tulen ja viisauden jumalana, kuten myös seuraavassa lainauksessa: ”Ja koska R'hllor on kaiken hyvän lähde, jätän myös soihdun paikoilleen.”¹⁴⁷ Melisandre jättää uskossaan epäilevälle Davosille R'hlloria kuvaavan soihdun muistuttamaan R'hllorin hyvydestä. Myös Ahura Mazdasta puhutaan zarathustralaisuudessa kaiken hyvän tekijänä ja oikeuden jumalana.

Sellissä Davos kysyy Melisandreelta, keneltä tämä sai tietää hänen aikeistaan. Melisandren mukaan kukaan ei pettänyt Davosia vaan hän sai tiedon katsomalla liekkejä. Davos kysyy Melisandreelta, miten hän ei pystynyt ennustamaan Mustavirran taistelussa Stannisin laivaston tuhoa.¹⁴⁸ Davos on raivoissaan taistelusta ja siinä kärsitystä tappiosta, sillä hänen omat poikansa kuolivat taistelussa laivojen päälle heitettyyn elovalkeatuleen. Melisandren mukaan tulella ei ollut mitään tekemistä hänen kanssaan ja Stannis on ottanut taistelusta opikseen, eikä jätä alaistensa vastusteluista huolimatta ottamatta Melisandrea mukaan taisteluihin.¹⁴⁹

Melisandre kritisoi Davosia hänen kyvyttömyydestään nähdä Stannis muuna kuin kuninkaana. Melisandre mainitsee, että hän on nähnyt liekeissään Stannisin johtamassa taistelua maailmaa uhkaavaa pimeyttä vastaan. Hän myös sanoo, että liekit eivät valehtele, minkä hän perustelee Davosin senhetkiselällä tilalla vankilassa.¹⁵⁰

Viirittömän veljeskunnan joukoissa kulkeva R'hllorin pappi Thoros on muita osia enemmän esillä *Miekkamyrskyssä*. Veljeskunta on saanut vangikseen

¹⁴⁵ Miekkamyrsky, 121–122.

¹⁴⁶ Miekkamyrsky, 280–281

¹⁴⁷ Miekkamyrsky, 281.

¹⁴⁸ Miekkamyrsky, 281.

¹⁴⁹ Miekkamyrsky, 281.

¹⁵⁰ Miekkamyrsky, 281.

Joffrey Baratheonin entisen henkivartijan Sandor ”Hurtti” Cleganen, joka on tuotu tuomittavaksi Beric Dondarrionin eteen. Thoros mainitsee Cleganelle nähneensä liekeissä, että maassa liikkuu voimia ja että kauan nukkuneet mahdit ovat heränneet. Samalla on herännyt hänen mukaansa R’hlloorin liekki hänen sydämessään.¹⁵¹ Ennustus on hyvin epäselvä ja suuntaa-antava, eikä kyseisiä mahteja ja voimia avata tässä kohdassa enempää. Voi olla, että liekeillä halutaan vain pelotella Cleganea, jonka tiedetään pelkäävän ainoastaan tulta.

Thoros myriläinen kertoo viirittömän veljeskunnan mukana kulkevalle, edesmenneen kuningas Robertin äpärälle, Gendrylle, omasta taustastaan R’hlloorin pappina. Hän sanoo, että ei ollut hyvä esimerkki papiksi mutta hän kuitenkin teki vaadittavat rukoukset ja loitsut. Hän kertoo myös toisinaan näkevänsä liekeissä asioita.¹⁵² Thoros antaa epävarmemman ja erehtyvämmän kuvan liekkien katsomisesta kuin Melisandre, joka julistaa totuuden löytyvän tulista.

Thoros vaatii tulien tekemistä ja istuutuu tulien ääreen katsomaan liekkejä.¹⁵³ Hetken kuluttua hän saa näyn, jossa hän näkee Lannisterien sotilaita:

Punainen pappi kyykisti Aryan vierelle. ”Lady”, hän sanoi, ”Valon Herra soi minulle näyn Vuolasvirrasta. Se näytti saarelta tulimeressä. Liekit olivat loikkivia leijonia, joilla oli karminpunaiset kynnet. Ja kuinka ne karjuivatkaan! Lannister-meri, lady. Vuolasvirralle hyökätään pian.”¹⁵⁴

Arya ei halua uskoa, että hänen äitinsä kotipaikka on joutunut vihollisten piirittämäksi, ja Thoros vastaa hänelle:

”Kultaseni”, sanoi Thoros, ”liekit eivät valehtele. Luen niitä joskus väärin, sokea typerys kun olen. Mutta en uskoakseni tällä kertaa. Lannisterit piirittävät pian Vuolasvirtaa.”¹⁵⁵

Thoros myös kertoo Aryalle, että ei nähnyt liekeissä tämän veljeä eikä äitiä ja epäilee, että he ovat lähteneet Kaksosille häihin.¹⁵⁶

Ser Axell Florent, joka toimii Lohikäärmeikiven linnanvoutina, tulee vapauttamaan Davos Merenverron hänen sellistään. Florent on vannoutunut kuningatar Selysen kannattaja ja R’hlloorin palvelija. Hänellä on omasta mielestään omistautuneena palvelijana myös kyky nähdä Melisandren tavoin liekkeihin:

¹⁵¹ Miekkamyrsky, 366.

¹⁵² Miekkamyrsky, 464.

¹⁵³ Miekkamyrsky, 471.

¹⁵⁴ Miekkamyrsky, 471.

¹⁵⁵ Miekkamyrsky, 471.

¹⁵⁶ Miekkamyrsky, 471.

Kyllä sinä pettäisit. Ja petät. Näen sen kasvoistasi. Ja olen nähnyt sen myös liekeissä. R'hllor on siunannut minua sillä lahjalla. Kuten lady Melisandrella, hän näyttää myös minulle tulevaisuuden liekeissä. Stannis Baratheon *istuu* vielä rautavaltaistuimella. Olen nähnyt sen.¹⁵⁷

Florent vakuuttaa tietävänsä Davosin aikeet pettää kuningas Stannis.

Ollessaan Stannisin puheilla neuvonpidossa Stannis kertoo Davosille Melisandren näyttäneen hänelle liekeissä¹⁵⁸ maailmaa uhkaavan kohtalon:

Omin silmin. Taistelun jälkeen, kun olin hautautunut epätoivoon lady Melisandre pyysi minua katsomaan takkatuleen. Savupiippu veti hyvin ja liekeistä nousi tuhkanpalasia. Tuijotin niitä tuntien itseni varsinaiseksi hölmöksi, mutta hän pyysi minua katsomaan syvemmälle, ja... tuhka oli valkoista ja nousi vedon mukana, mutta yhtäkkiä minusta näytti siltä, kuin nuo hituset olisivat pudonneet. *Lunta*, ajattelin. Sitten ilmassa olevat kipinät näyttivät pyörivän ympyrää, muuttuvan soihtujen kehäksi, ja minä katsoin tulen *läpi* alaspäin jollekin metsässä olevalle kukkulalle. Kipinöistä oli tullut mustapukuisia miehiä soihtujen takana, ja lumen halki kulki hahmoja. Tulen kuumuudesta huolimatta tunsin niin kammottavaa kylmyyttä, että vapisin, ja kun vapisin, näky oli poissa, ja tuli oli jälleen tulta. Mutta se mitä näin, oli todellista, olisin valmis vaikka panemaan kuningaskuntani peliin siitä.¹⁵⁹

Pitkä lainaus on kirjasarjan tarkin kuvaus liekkeihin katsomisesta. Stannis kuvaa kokemansa ja näkemänsä asiat yksityiskohtaisesti, mikä jo itsessään on Davos Merenverron mielestä erikoista.¹⁶⁰ Stannisin puheet voi nähdä sekä symbolisena viittauksena R'hllorin ja Sen Toisen väliseen kamppailuun että konkreettisesti Stannisin lähtöön Westerosin pohjoisiin osiin. Hieman myöhemmin Melisandre mainitsee myös rituaalisesti tärkeän asian liekkeihin katsomisesta: ”Liekeissä on totuus, mutta sitä ei ole aina helppo nähdä.”¹⁶¹ Melisandre vaatii Stannisia antamaan hänelle edesmenneen kuningas Robert Baratheonin äpärän, Edric Myrskyn, uhrattavaksi, jotta rituaalien suorittaminen onnistuisi paremmin.¹⁶² Melisandren vaatimus ilmaisee, että R'hllorille tehtävät rituaalit vaativat myös uhrauksia toimiakseen paremmin.

Liekkien katsomista on vaikea sijoittaa Bellin esittämiin genreihin. Nissisen näkemys ennustamisesta jumalten välikappaleena toimimisena tukee ajatusta yhteyden rituaalista. Samalla jää kuitenkin epäselväksi, mitä liekeistä ennustaja antaa vastalahjaksi R'hllorille.

Uutiset pohjoisen kuninkaaksi julistautuneen Robb Starkin kuolemasta saavuttavat kuningas Stannisin. Starkin murhaaminen hänen omissa häissään

¹⁵⁷ Miekkamyrsky, 388.

¹⁵⁸ Miekkamyrsky, 395.

¹⁵⁹ Miekkamyrsky, 396.

¹⁶⁰ Miekkamyrsky, 396.

¹⁶¹ Miekkamyrsky, 396.

¹⁶² Miekkamyrsky, 396.

tapahtui Melisandren mukaan R'hllorin välikäsien kautta, ja Melisandre kertoo Stannisille uusien kuninkaiden nousevan vanhojen tilalle.¹⁶³ Verrattuna edelliseen kohtaan, jossa Stannis on varma näkynsä paikkansapitävyydestä, hänen suhtautumisensa R'hlloriin ja liekeistä ennustamiseen on hieman skeptisempi. Kuningatar Selyse yrittää vakuutella Stannisille, etteivät liekit eivät valehtele, mutta Stannis tuntee, että liekkeihin liittyy juonia.¹⁶⁴

Melisandre toteaa Stannisille, että itse liekit eivät valehtele mutta liekeistä ennustajan tulkinta saattaa olla erehtyväinen.¹⁶⁵ Tämä tilanne tuo uudestaan esille Stannisin epävarmuuden liekkejä ja itse R'hlloria kohtaan, sillä hän oli jo aiemmin varma R'hllorin antamista merkeistä.

Ennen Edric Myrskyn salakuljettamista pois Melisandren käsistä, Davos muistelee Melisandren opetusta liekkien katsomisesta:

”Tuli on elävä”, punainen nainen oli kertonut hänelle, kun hän oli pyytänyt tätä opettamaan, miten tulevaisuuden saattoi nähdä liekeissä. ”Se liikkuu kaiken aikaa, muuttuu alati... kuten kirja, jonka kirjaimet tanssivat ja liikkuvat silloinkin, kun yrität lukea sitä. Liekkien takana olevien hahmojen näkemistä täytyy harjoitella vuosikausia, ja vielä lisää, että oppii erottamaan tulevasta kertovat hahmot niistä, jotka saattavat olla tai ovat olleet. Silloinkin se on vaikeaa, *vaikeaa*.”¹⁶⁶

Melisandre painottaa liekkien lukemisen vaikeutta ja vuosien opettelua sitä varten. Davos kuitenkin ihmettelee, miten kuningattaren läheinen ser Axell Florent on oppinut taidon niin nopeasti, mihin Melisandre vastaa: ”Voihan kissa tuijottaa tuleen ja nähdä punaisten hiirten leikkivän.”¹⁶⁷ Melisandre korostaa uskonnollisen asiantuntijuuden merkitystä rituaalien toimittamisessa, etenkin liekeistä ennustamisessa. Kohdalla on vastaavuutta myös zarathustralaisuudessa rituaalin toimittajan tärkeään asemaan.¹⁶⁸ Hänen vastauksensa Davosille on tulkittavissa niin, että ser Axell on nähnyt liekeissä, mitä haluaa, sillä hän vertaa tätä kissaan, joka näkee liekeissä hiiriä. Ser Axellin fanaattisella suhtautumisella R'hllorin palvontaan on nähtävissä yhteys hänen näkyihinsä liekeissä. Tähän viittaa myös Davosin miete hänen tavatessaan ser Axellin pitkästä aikaa: ”*Tämä mies on nujerrettu*. Davos muisti Melisandren sanat kekäleistä tuhkassa sytyttämässä valtavia roihuja.”¹⁶⁹

¹⁶³ Miekkamyrsky, 564.

¹⁶⁴ Miekkamyrsky, 564–565.

¹⁶⁵ Miekkamyrsky, 565.

¹⁶⁶ Miekkamyrsky, 665.

¹⁶⁷ Miekkamyrsky, 665.

¹⁶⁸ Boyce

¹⁶⁹ Miekkamyrsky, 283.

Miekkamyrskyssä liekkien lukemisesta kertovat kohdat avaavat rituaalia enemmän kuin *Kuninkaiden koitoksessa*. Rituaalia kuvataan siinä tarkemmin, ja eri ihmisten näkökulmat tuovat kuvaukseen syvyyttä. Selkeästi erottuva piirre on R'hllorin kannattajien ajatus siitä, että liekit eivät valehtele, mikä kiteytyy toteamuksessa: ”liekeissä on totuus”.¹⁷⁰ Zarathustralaisuuden ajatus tulista merkinä Ahura Mazdan viisaudesta on lähellä tätä tulkintaa ja antaa kuvan tulen kunnioittamisesta osana R'hllorin jumalallisuutta.

Melisandre keskustelee liekeistä ennustamisesta myös Yövarion komentajaksi valitun Jon Nietoksen kanssa, jolle hän kertoo mahdollisuudesta olla yhteydessä myös vainajiin:

Rukoilen, että Valon Herra lähettää minulle opastusta. Kun tuijotan liekkeihin, näen kiven ja maan läpi ja löydän totuuden ihmissieluista. Voin puhua kauan sitten kuolleille kuninkaille ja lapsille, jotka eivät ole vielä syntyneet, ja katsella, miten vuodet ja vuodenaajat vilistävät ohi päivien loppuun saakka.¹⁷¹

Melisandre ei ole aiemmin maininnut pystyvänsä olemaan yhteydessä vainajiin, vaan hän on korostanut pystyvänsä lukemaan liekeistä tulevan. Hän myös sanoo komentaja Nietokselle, että hän voi erehtyä liekkien lukemisessa ja että R'hllor lähettää näkynsä hänelle.¹⁷² Melisandre ei voi vaikuttaa saamiinsa näkyihin vaan vain siihen, miten hän ne tulkitsee. Vainajien yhteydestä ei kerrota tässä kohdassa enempää, ja kuvaus siitä jää melko vähäiseksi.

Keskustellessaan Nietoksen kanssa, Melisandre antaa tälle varoituksen näystä, jonka hän on saanut:

Sinun ei tarvitse pelätä niitä vihollisia, jotka kiroavat sinua päin naamaasi, vaan niitä jotka hymyilevät, kun katsot, ja teroittavat veitsiään, kun käännät selkäsi. Sinun olisi hyvä pitää sutesi aina vierelläsi. Näen jäätä ja tikareita pimeässä. Kovaksi jäätynyttä verta ja paljasta terästä. Oli todella kylmä.¹⁷³

Melisandren näkyjen ja ennustusten kerrotaan kertomussarjan monissa kohdissa onnistuvan. *Miekkamyrskyssä* kaikki Stannisin nimeämät kuninkaat kuolevat juotikkaiden uhraamisen jälkeen, ja Melisandre murhaa synnyttämiensä varjojen avulla. Lohikäärmetanssin toisen osan viimeisissä luvuissa Jon Nietos joutuu Yövarion pettämäksi, kun hänen kimppuunsa hyökätään tikareilla:

Jon rojahti polvilleen. Hän löysi tikarin kädensijan ja kiskaisi sen irti. Haava höyrysi kylmässä iltailmassa. ”Aave”, hän kuiskasi. Tuska hulvahti hänen

¹⁷⁰ Miekkamyrsky, 396.

¹⁷¹ Lohikäärmetanssi 1, 74.

¹⁷² Lohikäärmetanssi 1, 74.

¹⁷³ Lohikäärmetanssi 1, 75.

ylitseen. *Pistä terävällä päällä.* Kun kolmas tikari osui häntä lapaluiden väliin, hän urahti ja kaatui kasvoilleen lumeen. Neljättä veistä hän ei enää edes tuntenut. Ainoastaan kylmyyttä...¹⁷⁴

Nietosta käsittelevä viimeinen luku on todella dramaattinen ja kerronnallisena tehokeinona Melisandren esittämä ennustus lisää dramatiikkaa entisestään. Melisandren ennustama Jon Nietoksen kohtalo alleviivaa hänen maagisia kykyjään uskonnon harjoittajana koko kirjasarjassa. Vaikka hän mainitsee erehtyvänsä kirjasarjan aikana useampaan kertaan, hänen ennustuksensa ovat monessa kohtaa oikeassa.

Melisandren tulet mainitaan lyhyesti myös Jon Nietoksen lukiessa kirjettä Stannis Baratheonilta, joka on lähtenyt valtaamaan takaisin Starkien kotilinnaa, Talvivaaraa. Stannis on kirjoittaa kirjeessään pelastavansa Jonin siskon Aryan, jos hän pystyy, ja Jon alkaa miettimään, olisiko Melisandre voinut nähdä Aryan paon liekeissä oikein.¹⁷⁵ Tämä yhteys lisää mielikuvaa Melisandren liekeistä ennustamisen toimimisesta, sillä vangittu Arya Stark on Talvivaaran vallanneiden Boltoneiden huijaus. Arya on ollut Essosissa jo jonkin aikaa, mutta hänestä ei ole kuultu oikeita tietoja pitkään aikaan. Melisandren ennustus on käynyt siis toteen, vaikkakaan hänen suoraa vaikutustaan ei ole nähtävissä tapahtuman yhteydessä.

Tulen ja jään laulussa liekeistä ennustamista kuvataan melko epätarkasti. Tarkimmin tätä rituaalia kuvaa Stannisin näky, jossa hän kertoo seikkaperäisesti näkyynsä liittyvistä kokemuksista. Bellin esittämän mallin mukaisesti liekkien katsomista on vaikeampi jakaa hänen esittämiinsä genreihin. Nissisen ajatuksen mukaan ennustamisella pyritään vastaamaan yhteisön epävarmuuteen selittämällä, miten tapahtumat eivät ole ainoastaan sattumanvaraisia. Ennustaja on välikappale yhteisön ja tämän tiedon välillä.¹⁷⁶ Melisandre myös painottaa asemaansa R'hllorin välikappaleena ja liekkien lukemisella pyritään kirjojen antamien esimerkkien mukaan etsimään tietoja tulevasta.

4.2. Polttouhrit

R'hllorin uskonnon näkyvimpiä rituaaleja ovat R'hllorille annettavat polttouhrit. Polttouhreja tehdään sekä R'hllorin kunniaksi että siunausten saamiseksi R'hllorilta. Polttouhrit ovat rituaalisesti monipuolisia, ja niiden yhteydessä luetaan

¹⁷⁴ Lohikäärmetanssi 2, 402.

¹⁷⁵ Lohikäärmetanssi 1, 485.

¹⁷⁶ Nissinen 2010, 341.

myös rukouksia. Polttouhraukset ovat tapahtumia, joissa on koolla suuri joukko ihmisiä ja jotka kuvataan merkittäviksi.

Ensimmäinen Davos Merenverron näkökulmasta kerrottu luku alkaa heti kuvauksella patsaiden palamisesta ja niiden tarkasta kuvaamisesta:

Aamuilma oli palavien jumalten savusta tumma. Ne olivat nyt kaikki liekeissä, Impi ja Äiti, Soturi ja Seppä, Vanhus helmisilmineen ja Isä kullattuine partoineen; jopa Vieras, joka oli kaiverrettu muistuttamaan enemmän eläintä kuin ihmistä.¹⁷⁷

Kuvauksessa mainitaan seitsemän jumalan patsaiden tärkeitä piirteitä, joista tuli tuhoaa kaikki. Kohdasta käy ilmi, että rituaali on merkittävä tapahtuma, sillä paikan päällä ovat sekä kuninkaaksi julistautunut Stannis Baratheon ja hänen vaimonsa kuningatar Selyse Florent että satoja muita ihmisiä. Melisandre kuvataan johtamassa rituaalia. Hän kävelee kolmesti kokon ympäri ja rukoilee kolmella eri kielellä:

”R’hlloor, tule pimeytemme”, nainen kutsui. ”Valon herra, me uhraamme sinulle nämä väärät jumalat, nämä seitsemän, jotka ovat yhtä, joka on vihollinen. Ota heidät ja luo meille valoasi, sillä yö on pimeä ja täynnä kauhuja.”¹⁷⁸

Kuningatar Selyse yhtyy mukaan rukoukseen rituaalin yhteydessä, ja Stannis seuraa tapahtumaa hiljaisena vierestä.¹⁷⁹ Stannis kuvataan kirjoissa vakavana ja kylmänä johtajana, joka suhtautuu uuteen uskoonsakin lähinnä käytännön kautta:

”Jumalasi saa pitää armonsa omanaan”, sanoi lordi Stannis, joka ei jakanut vaimonsa harrasta uutta uskoa. ”Minä tarvitsen miekkoja enkä siunauksia.”¹⁸⁰

Jumalten patsaiden polttamisen yhteydessä Melisandre ylistää R’hllooria ja tarjoaa väärin jumalten patsaita poltettavaksi. Samassa luvussa Davos Merenverto kuvailee patsaiden kauneutta ja kertoo Melisandren todenneen Stannisille, että patsaiden kauneus miellyttää R’hllooria entistä enemmän.¹⁸¹

Lohikäärmekivellä tapahtuvan seitsemän jumalan ja septin polttamisessa Stannis Baratheon nostaa tulesta hehkuvan miekan liekkien keskeltä:

Hän suuntasi suoraan kohti Äitiä, tarttui hansikoidulla kädellään miekkaan ja tempaisi sen irti palavasta puusta yhdellä ainoalla rajulla nykäyksellä. Sitten hän

¹⁷⁷ Kuninkaiden koitos, 121.

¹⁷⁸ Kuninkaiden koitos, 121.

¹⁷⁹ Kuninkaiden koitos, 121.

¹⁸⁰ Kuninkaiden koitos, 23.

¹⁸¹ Kuninkaiden koitos, 122.

perääntyä pidellen miekkaa korkealla, jadenvihreät liekit kirsikanpunaisen teräksen yllä kieppuen.¹⁸²

Stannisin nostaessa miekkaa esille Melisandre ryhtyy ylistämään sekä itse kuningasta että hänen miekkaansa:

Katsokaa! Merkki luvattiin ja nyt se on nähty! Katsokaa Valontuojaa! Azor Ahai on tullut jälleen! Tervehtikää kaikki Valon soturia! Tervehtikää kaikki Tulen poikaa!¹⁸³

Melisandren mukaan Stannisin tulesta nostama miekka on siis uskonnon merkittävin esine, legendaarinen Valontuoja, joka on ollut uskonnon pelastajahahmo Azor Ahain miekka.

Rituaali loppuu kuningas Stannisin osalta melko lyhyeen, ja hän lähtee kuningatar Selysen kanssa pois kokon äärestä ja jättää Valontuojan maahan. Myöhemmin yksi hänen sotilaistaan hakee miekan ja käärii sen nahkaviitan sisään.¹⁸⁴ Davos Merenverto, jonka näkökulmasta luku kerrotaan, kuitenkin huomaa, että miekka ei ole enää legendojen vaatimassa kunnossa. Sen tuli on sammunut ja terä mustunut, ja Merenverto toteaaakin, että miekka on täysin käyttökelvoton.¹⁸⁵ Miekka ei ole siis oikea Valontuoja vaan Melisandren rituaaliin valmisteleva miekka, joka on sytytetty tuleen rituaalin poliittisen vaikutuksen lisäämiseksi. Samalla se korostaa tulen tärkeää roolia rituaalien osana ja vahvistamaa Stannisin asemaa sekä kuninkaana että R'hllorin uskonnon luvattuna messiaana.

Catherine Bellin genrejaottelun mukaan edellä mainittu rituaali kuuluu sekä yhteyden että poliittisiin rituaaleihin. R'hllorille uhrattavana ovat Seitsemän patsaat, jotka edustavat uskonnon kannalta väärää jumalaa, R'hlloria vastustavaa Sitä Toista. Patsaat annetaan vastineeksi valosta, jota Melisandre rukoilee R'hllorilta uhrirituaalissa. *Do ut des* -teoriassa tämä vastavuoroisuus on olennaista. Lahjan merkitystä R'hllorille korostaa vielä Melisandren toteamus, että patsaiden kauneus miellyttää R'hlloria.

Uhrirituaali kuuluu *Tulen ja jään laulussa* Stannis Baratheonin esiintymisen perusteella poliittisiin riitteihin. Vaikka hänen kuninkuuttaan ei lainauksissa suoraan perustella, hänen valtaansa korostetaan viittaamalla häneen R'hllorin uskonnon pelastajana, Azor Ahaina. Poliittisissa rituaaleissa vallan kuvaamista

¹⁸² Kuninkaiden koitos, 123–124.

¹⁸³ Kuninkaiden koitos, 124.

¹⁸⁴ Kuninkaiden koitos, 150.

¹⁸⁵ Kuninkaiden koitos, 150.

vahvistetaan usein materiaalisella näytävyydellä.¹⁸⁶ Tässä uhrirituaalissa valta esitetään Valontuojaksi nimetyn miekan avulla, joka on samalla symbolina Azor Ahaille.

Grimesin jaottelussa on soveltuvia osia myös tämän rituaalin tulkintaan, ja hänen esityksensä mukaan kyseessä on vahvasti seremoniallinen rituaali. Tästä ovat esimerkkeinä sekä suuri väenpaljous että Stannisin esittäminen kuninkaana. Rituaalissa vanhat jumalat hylätään ja poltetaan uuden jumalan palvonnan tieltä ja ihmisten vanha usko Seitsemän palvontaan väistyy. Grimesin mukaan seremoniallisen rituaalin osallistuja luovuttaa osan omasta identiteetistään suuremman tarkoituksen takia.¹⁸⁷

Seremoniallisuuden olennaisena osana on sosiaalinen jako ”meihin” ja ”muihin”. Tätä alleviivataan rituaalissa tavalla, jolla Melisandre esittää uhrin R’hllorille: sanomalla Seitsemän patsaiden olevan vihollisen kuvia. Tämä asetelma on olennaisesti esillä myös muissa uhrirituaaleissa ja kokonaisuudessaan R’hllorin uskonnossa, mikä ilmenee sen opillisista dualismeistakin.

R’hllorin uskonnon myytit keskittyvät Azor Ahaihin, johon sen teoksissa kuvatut myyttiset elementit kirjasarjassa enemmän tai vähemmän viittaavat. Seuraavassa lainauksessa Sallador Saan kertoo Davos Merenverrolle kertomuksen Valontuojan takomisesta.

Se tapahtui aikana, kun raskas pimeys lepäsi maailman päällä. Noustakseen sitä vastaan sankarilla täytyy olla sankarin ase, sellainen, jonka kaltaista ei ollut vielä koskaan ollut. Ja niin Azor Ahai työskenteli temppelissä kolmekymmentä päivää ja kolmekymmentä yötä nukkumatta ja takoi miekan pyhissä tulissa. Hän kuumensi ja takoi ja taittoi, kunnes miekka oli valmis. Siitä huolimatta hänen upottaessaan aseensa veteen karkaistakseen sen, teräs pirstoutui kappaleiksi.¹⁸⁸

Kohdassa mainitaan, että miekka taottiin pyhien tulien avulla temppelissä. Tämä antaa kuvan sankarin omistautumisesta uskonnolle, jonka tärkeitä elementtejä tarinassa hyödynnetään. Teoksessa kerrotaan sankarin jatkaneen työtä epäonnistumisesta huolimatta:

Toisella kerralla hän käytti työhön viisikymmentä päivää ja viisikymmentä yötä, ja se miekka vaikutti vielä ensimmäistäkin hienommalta. Azor Ahai vangitsi leijonan karkaistakseen teräs iskemällä sen pedon punaisen sydämen läpi, mutta jälleen kerran teräs murtui ja hajosi. Suuri oli silloin hänen surunsa ja murheensa, sillä hän tiesi mitä hänen täytyi tehdä.

Kolmatta terää hän työsti sata päivää ja sata yötä, ja sen hohtaessa yhä valkohehkuisena hän kutsui vaimonsa paikalle. ’Nissa Nissa’, hän sanoi, sillä se oli vaimon nimi, ’paljasta rintasi ja tiedä, että rakastan sinua enemmän kuin

¹⁸⁶ Bell 1997, 129.

¹⁸⁷ Grimes 2010, 39.

¹⁸⁸ Kuninkaiden koitos, 129–130.

mitään muuta tässä maailmassa.' Nainen teki, kuten pyydettiin, en osaa sanoa miksi, ja Nissa Nissan tuskan ja hurmion huuto jätti halkeaman kuun kasvoihin, mutta hänen verensä, sielunsa, voimansa ja rohkeutensa menivät miekkaan.¹⁸⁹ Sellainen on tarina Valontuojan, Sankareiden punaisen miekan takomisesta.

Lainaus *Kuninkaiden koitoksesta* tarjoaa hyviä päätelmiä R'hllorin uskonnosta ja sen eri ulottuvuuksien yhteneväisyyksistä. Materiaalisen ulottuvuuden kannalta on tässä kohdassa olennaista tulen, sydämen ja Valontuojan esiintyminen. Tuli ja sydän ovat uskonnon tunnuksia, jotka ovat peräisin edellä mainitun kertomuksen pohjalta. Uskonnon kuvat on myös yhdistetty Stannis Baratheonin vaakunaan.

Tulen merkitys on perusteltu olennaisena Valontuojan takomiseen. Kertomus esittää myös temppelin ja sen pyhien tulien olleen jo osa R'hllorin uskontoa. Azor Ahain lopullinen uhraus hänen lävistäessään vaimonsa sydämen miekalla on esimerkkinä R'hllorille tehtävistä uhrauksista, jotka ovat kirjasarjassa esitetyn uskonnollisuuden tärkeä osa.

Smartin mukaan myyttien tehtävänä on toimia rituaalien käsikirjoituksena.¹⁹⁰ Myytti Valontuojan takomisesta toimii pohjana rituaaliselle toiminnalle uskonnossa ja myös sen symbolien merkityksen antajana. Stannis vetää miekan irti Äidin palavasta patsaasta, ja miekka on liekeissä. Allegoria Nissa Nissaan on melko selkeä, vaikkakaan miekan takomisen vaiheet eivät tule itse rituaalissa esille.

Davos Merenverto matkaa haaksirikkonsa jälkeen kohti Lohikäärmekiveä ja miettii matkan aikana katkeraan sävyyn Melisandrea:

*Lohikäärmevuori on levoton tänä aamuna, Davos ajatteli, tai sitten Melisandre on polttamassa jotakuta.*¹⁹¹

Davos miettii myös saapumistaan Lohikäärmekivelle ja Melisandren kohtaamista:

Myös tuo nainen odottaisi Lohikäärmekivellä kaikessa kauneudessaan ja voimassaan: jumalineen, varjoineen ja kuninkaineen. Punainen papitar oli aina tähän asti vaikuttanut uskolliselta Stannisille. *Se nainen on kesyttänyt kuninkaan kuten mies hevosen. Hän ratsastaa Stannisin valtaan, jos pystyisi, ja sen tähden hän antoi poikani tulelle. Minä leikkaan sen naisen sydämen sykkivänä rinnasta ja katselen, kuinka se palaa.*¹⁹²

¹⁸⁹ Kuninkaiden koitos, 130.

¹⁹⁰ Smart 1996, 133.

¹⁹¹ Miekkamyrsky, 117.

¹⁹² Miekkamyrsky, 117.

Davosin viha Melisandrea kohtaan on syttynyt hänen poikiensa kuoltua Mustavirran taistelussa, ja Davosin kostonhimo kohdistuu Melisandreeseen ja hänen tekemiinsä polttouhreihin. Symbolisesti Davosin ilmaus Melisandren sydämen leikkaamisesta on vahva, sillä Davos uhkaa heittävänsä Melisandren sydämen liekkeihin ja liekehtivä sydän on R'hllorin tunnuksena.

Keskustellessaan Sallador Saanin kanssa Davos Merenvertto saa kuulla, että Mustavirran taistelun aikana kuningatar Selyse poltti pettureina pitämiään miehiä. Selyse oli kutsunut pettureita pimeyden palvelijoiksi, ja polttamisen aikana Melisandre oli laulanut.¹⁹³ Keskustelussa Merenvertto ja Saan käyvät läpi, mitä tapahtuisi, jos Davos yrittäisi murhata Melisandren:

Aivan niin, ja poltti heidät, kuten hän tekee myös sinulle. Jos tapat punaisen naisen, he polttavat sinut kostoksi, jos epäonnistut, sinut poltetaan yrittämisen takia. Hän laulaa ja sinä kiljut, ja sitten sinä kuolet.¹⁹⁴

Polttamisen uhreiksi joutuneet ovat R'hllorin uskonnon näkökulmasta Sen Toisen kannattajia, koska he eivät ole ottaneet R'hlloria omaksi jumalakseen. Kuningatar Selysen fanaattisuus R'hlloria kohtaan tulee edellä lainatussa kohdassa entistä selkeämmin esiin ja polttouhrien yhteyteen liittyy rituaalinomaisesti laulua ja tanssia. Tässä polttouhriassa näkyvät samat sekä Bellin että Grimesin esittämät näkemykset kuin Seitsemän patsaiden polttamisessa. Kohdassa ei kuvata rituaalia läheskään yhtä tarkasti, ja sen perusteella ei voida tulkita esimerkiksi *do ut des* teoriaa tarkemmin. Kohdassa ainoastaan todetaan, että uhri tehdään R'hllorille, sillä poltettavia pidetään vääräuskoisina. Sen sijaan uhrin poliittisuus ja seremoniallisuus tulevat kuvauksen perusteella selkeästi esille. Kohta on myös ensimmäinen, jossa mainitaan minkään elävän polttamisesta ja kyseessä on vieläpä ihmisuhri.

René Girardin teorian mukaan sijaisuhrin avulla ehkäistään yhteisön sisäistä väkivaltaa.¹⁹⁵ Edellä mainittu kohta ei kerro tarkemmin itse rituaalin kulusta, mutta Girardin teorian valossa tapahtuma voidaan tulkita ennalta ehkäisevänä toimenä ja esimerkkinä siitä, mitä yhteisön sisäisen rauhan vastaisuus saa aikaan. Myöhemmät esimerkit polttouhrista kuvaavat tarkemmin esimerkiksi ihmisuhrien rooleja.

¹⁹³ Miekkamyrsky, 122.

¹⁹⁴ Miekkamyrsky, 122.

¹⁹⁵ Girard 2005, 14.

Polttouhrien merkitystä ja suhdetta muihin rituaaleihin korostetaan kohdassa, jossa Stannis kertoo katsoneensa liekkeihin ja saaneensa niistä näkyjä.¹⁹⁶ Kohdassa Melisandre vaatii Stannisilta Edric Myrskyn uhraamista R'hllorille, jotta hän voisi herättää tarunhoitoisen kivilohikäärmeen, jonka sanotaan olevan Lohikäärmeikiven sisällä.¹⁹⁷ Melisandren pyyntö osoittaa, että uhrauksella on R'hllorin uskonnossa keskeinen osa muiden rituaalien toimittamisessa ja uhrirituaaleilla koetaan olevan muita vahvistava vaikutus. Melisandre tarvitsee uhrin, joka on, kuten Girard ilmaisee, ”uhrattavissa”.¹⁹⁸ Tämän kuningatar Selyse perustelee Myrskyn äpäryydellä ja sillä, kuinka tämä on tahrannut Stannisin häävuoteen.¹⁹⁹

Sekä Selyse että Melisandre vaativat molemmat Edric Myrskyn uhraamista, mutta Stannis ei ole suostua, sillä hän ei pidä Myrskyn asemaa äpäränä hänen omana vikanaan. Tähän Melisandre vastaa, että Valon Herralle arvokkaimpia ovat juuri viattomat uhrin.²⁰⁰ Toteamus on erikoisessa ristiriidassa zarathustralaisuuden uhraamiskäytäntöjen. Zrathustralaisuudessa uhraamisella oli puhdistava ja Bellin ajatusten mukaan jopa koettelemusten riittejä muistuttava tarkoitus. Uhraamisella pyrittiin poistamaan Ahura Mazdan luomukset eli puhdistamaan luomista, eikä uhraamaan jo itsessään hyvää ja puhdasta.²⁰¹ Vaikka otetaankin huomioon jo se, että ihmisuhrit eivät ole olleet osa zarathustralaisuutta, niin silti Melisandren toteamus tekee uskonnon tavasta valita uhrin operationaalisemman. Ovatko kaikki Sen Toisen alaisia, jotka eivät palvo R'hlloria?

Melisandren mukaan kuninkaallinen veri on uhrauksissa tärkeässä asemassa, sillä sen avulla kivilohikäärmeen herättäminen onnistuu.²⁰² Stannis ei suostu uhraamaan Edric Myrskyä, mutta Myrskyn verta on kerätty juotikkaisiin, jotka Stannis uhraa tuleen. Melisandren mukaan tämä uhraus ei riitä, sillä kivilohikäärmeen herättäminen vaatii enemmän. Stannis on teoissaan kuitenkin järkkymätön:

Stannis puri hammasta. ”En suostu kuuntelemaan enempää. Lohikäärmeiden taru on lopussa. Targaryenit toivat ne takaisin puolenkymmentä kertaa. Ja tekivät itsestään narreja – tai ruumiita. Laikkunaama on ainoa narri, jota me täällä jumalan hylkäämällä kivellä tarvitsemme. Sinulla on juotikkaita. Tee työsi.”²⁰³

¹⁹⁶ Miekkamyrsky 395–396.

¹⁹⁷ Miekkamyrsky 396.

¹⁹⁸ Girard 1997, 12.

¹⁹⁹ Miekkamyrsky 566.

²⁰⁰ Miekkamyrsky 566.

²⁰¹ Boyce 1986, 76.

²⁰² Miekkamyrsky 397.

²⁰³ Miekkamyrsky 397.

Tämän jälkeen Stannis, yhdessä Melisandren kanssa, uhraa juotikkaita tuleen. Stannis heittää juotikkaat liekkeihin, jotka hän nimeää vallananastajiksi, jotka tavoittelevat Seitsemän valtakunnan kruunua. Nämä Stannisin näkökulmasta väärät kuninkaat ovat Joffrey Baratheon, Balon Greyjoy ja Robb Stark.²⁰⁴ Rituaalin tarkoituksena on hankkiutua eroon näistä vallantavoittelijoista, ja *Miekkamyrskyssä* kaikki heistä myös kuolevat. Kuolemiin ei liity ainakaan näkyvää taikuutta tai edes Melisandren suoraa vaikutusta, vaan ne ovat luonnollisia.

Veren uhraaminen tulelle on ollut osana jo indo-iraanista kulttuuria uhrirituaaleissa.²⁰⁵ Bellin luokittelun mukaan kyseinen rituaali toteuttaa yhteyden ja poliittisten riittien kuvauksia. Kuninkaallista verta imeneet juotikkaat uhrataan R'hllorille, jolta pyydetään kuolemaa Stannisia vastustaville kuninkaille. Rituaalin piirteet ovat hyvin samantapaisia kuin aiempien uhrauksien, joissa poliittiset tavoitteet ovat olleet osana R'hllorille tehtyjä uhrauksia.

Stannis keskustelee hovinsa kanssa Robb Starkin kuolemasta ja R'hllorin osuudesta siihen. Walder Freyn luona pidetyissä häissään kuolleen Starkin kuolema epäilyttää Stannisia:

”Herran viha surmasi hänet”, ser Axell Florent julisti. ”Se oli R'hllorin käsi!”
”Ylistäkää Valon Herra!” messusi kuningatar Selyse, riutuneen laiha, ankara nainen, jolla oli suuret korvat ja pienet viikset.
”Onko R'hllorin käsi laikukas ja tutiseva?” Stannis kysyi. ”Tämä kuulostaa pikemminkin Walder Freyn kuin jonkin jumalan tekosilta.”
”R'hllor valitsee tarvitsemansa välikappaleet.” Rubiini Melisandren kaulalla hohti punaisena. ”Hänen tiensä ovat tutkimattomat, mutta kukaan ei voi vastustaa hänen tahtoaan.”
”Kukaan ei voi vastustaa häntä!” kuningatar huudahti.²⁰⁶

Lainaus on mielenkiintoinen useammalla eri tavalla. Stannisin epäilevä asenne nousee uudestaan esille, kun hän esittää, että Robb Starkin kuolema vaikuttaa luonnolliselta. R'hllorin fanaattiset kannattajat, kuningatar Selyse ja ser Axell Florent, sen sijaan ylistävät R'hlloria ja hänen voimaansa. Ylistyksissä, tai ainakin niiden suomennoksessa on yleisiä piirteitä kristillisistä sanonnoista. ”Herran viha” ja ”Hänen tiensä ovat tutkimattomat” ovat tuttuja ja yleisiä lausahduksia kristillisessä kontekstissa.

Keskustelussa Selyse tuo esiin Azor Ahaihin liittyvän ennustuksen, kun Stannis on vähätellyt aiempia kuninkaita yrityksissään herättää lohikäärmeitä:

²⁰⁴ Miekkamyrsky 397.

²⁰⁵ Boyce 1986, 13.

²⁰⁶ Miekkamyrsky, 564.

Kuningatar Selyse oli järkähtämätön. ”Kukaan heistä ei ollut R’hlloorin valittu. Punainen pyrstötähti ei leimunnut taivaan poikki ilmoittaen heidän tulostaan. Kenelläkään heistä ei ollut Valontuojaa, sankareiden miekkaa. Eikä kukaan heistä maksanut vaadittua hintaa. Lady Melisandre kertoo sinulle, herrani. Elämästä voi maksaa vain kuolemalla.”²⁰⁷

Robertin äpärapoika, Edricin veri on Melisandren mukaan Stanniksen kuninkuudelle arvokasta. Melisandre haluaisi antaa Edricin kokonaan uhriksi R’hlloorille:

”Antakaa poika minulle R’hlloorille annettavaksi”, punainen nainen sanoi, ”niin ikivanha ennustus täyttyy. Lohikäärmeen herää ja levittää kiviset siipensä. Ja valtakunta on teidän.”²⁰⁸

Edric Myrskyn uhraamista vaatii kiivaasti myös ser Axell, joka polvistuu kuninkaansa eteen:

Rukoilen polvillani, Teidän Armonne. Herättäkää kivilohikäärme ja pankaa petturit vapisemaan. Aegonin tavoin aloitatte Lohikäärmekiven lordina. Aegonin tavoin te voitatte. Antakaa petollisten ja häilyväisten tuntea liekkienne voima.”²⁰⁹

Kun Stannis keskustelee Lohikäärmekivellä vaimonsa Selysen ja papitar Melisandren kanssa, myyttien ja ennustusten kautta käy ilmi, miksi Edric Myrskyn veri on Stannisin valta-aikeille olennaista. Stannis ei ole iloinen kuullessaan, että vaikka hän uhrasi aiemmin kuninkaallisella verellä täytetyt juotikkaat R’hlloorille, uusia vääriä kuninkaita tulisi nousemaan.²¹⁰

Vaikka tässä yhteydessä ei itsessään toteuteta rituaalia, polttouhreihiin jo aiemmin liitetty piirteet tulevat kuitenkin esille. Rituaalissa halutaan edelleen uhrata Robert Baratheonin äpärapoika Edric Myrsky, sillä hänessä on Melisandren mukaan merkittävää voimaa ja rituaalilla toteutettaisiin vanha ennustus. Ennustuksesta itsestään ei mainita tämä kohtausten yhteydessä tarkemmin, mutta se liittyy ajatukseen, että Stannis on Melisandren mukaan sukujuuriensa ja Lohikäärmekiven herruuden takia komeetan antama merkki Azor Ahaista.²¹¹

Davos saa kuulla vieraillessaan Sisarelassa majatalossa, että uutiset Stannisin edellisen Kouran polttamisesta ovat kiirineet myös muun kansan keskuuteen.²¹² Majatalon tarjoilija ei ilmeisesti tiedä, että ser Alester Florentin polttamisen takana on Melisandre, jonka tarkoituksena on ollut hankkia

²⁰⁷ Miekkamyrsky, 565.

²⁰⁸ Miekkamyrsky, 565.

²⁰⁹ Miekkamyrsky, 565.

²¹⁰ Miekkamyrsky, 564.

²¹¹ Stannis on äitinsä puolelta sukua Targaryeneille, jotka hallitsivat kolmesataa vuotta Westerosia ja olivat valloittaneet mantereen lohikäärmeiden avulla.

²¹² Lohikäärmetanssi 1, 145.

polttouhrin avulla suotuisampia tuulia Stannisin laivueen matkalle Pohjoiseen. Tieto R'hllorista ja papitar Melisandreasta ei ole saavuttanut tavallisen kansan tietoisuutta, vaan se on pysynyt lähinnä Stannisin lähipiirin ja Pohjoisesta Muurin eteläpuolelle tulleiden villien asiana. Stannisin kuvaus ser Alester Florentin polttamisesta antaa kuvan Melisandreasta, joka rituaalien avulla osoittaa maagisia kykyjään:

Melisandre oli antanut Alester Florentin jumalalleen Lohikäärmekivellä loitsiakseen heille suotuisat tuulet pohjoiseen. Lordi Florent oli ollut vahva ja hiljainen kuningattaren miesten sitoessa hänet paaluun, niin arvokas kuin yksikään puolialaston mies voi ikinä toivoa olevansa, mutta liekkien nuoleskellessa hänen sääriään hän oli alkanut kirkua, ja hänen kirkunansa oli puhaltanut heidät koko matkan Itävirtioon saakka, jos punaista naista oli uskomisen. Davos ei ollut pitänyt siitä tuulesta. Hänestä se oli tuoksahtanut palavalta iholta, ja soitelleessaan köysistöä se oli kuulostanut tuskaiselta.²¹³

Tässä polttouhrissa toistuu jälleen Bellin yhteyden rituaalien piirteitä. Rituaalissa annetaan lahja, josta R'hllorilta pyydetään vastineeksi suotuisia tuulia matkalle. Polttouhrissa näkyy myös Bellin poliittisen rituaalin ja Grimesin seremoniallisuuden piirteitä. Rituaalilla on poliittista merkitystä, sillä kuningatar Selysen mainitaan polttaneen ser Alesterin petturuuden vuoksi. Petturiksi leimaamine ilmentää myös yhtä Grimesin seremoniallisuuden osa-aluetta, me vastaan nuo -ajattelua.²¹⁴

Yövirtion miehet ovat kuulleet myös samaisesta polttouhreista. Kun Stannis on saapunut joukkoineen Mustalinnan tuhottuaan Mance Rayderin johtamien villien hyökkäyksen, huhut hänen velhostaan liikkuvat Yövirtion miesten keskuudessa:

”Asshain Melisandren”, sanoi Grenn. ”Kuninkaan velhon. Kerrotaan, että joku mies poltettiin elävältä Lohikäärmekivellä, jotta Stannis sai suotuisat tuulet pohjoisenmatkalleen. Se nainen ratsasti hänen rinnallaan myös taistelussa, ja antoi hänelle taikamiekan. Sitä sanotaan Valontuojaksi. Odotahan, kun näet sen. Se hohtaa kuin sen sisällä olisi pala aurinkoa.”²¹⁵

Huhut kertovat olennaisia osia siitä, millaisia attribuutteja annetaan sekä Melisandrelle että R'hllorin uskonnolle. Miekka määrittää Stannisia johtajana kuten myös Melisandren asema hänen rinnallaan. Davosin majatalossa kuulemat huhut kertovat samalla tavalla, miten polttouhreista liikkuvat huhut liikkuvat, vaikka niiden yhteyttä uskontoon ei ole kerrottu.

²¹³ Lohikäärmetanssi 1, 145.

²¹⁴ Grimes 2010, 39.

²¹⁵ Miekkamyrsky, 806.

Davosin näkökulmasta kerrotussa luvussa toistuu myös hänen epäuskonsa ja kammonsä Melisandren tekemisiä kohtaan. Hänen näkökulmastaan kerrotaan suurin osa kirjasarjan luvuista, joissa R'hllor ja Melisandre mainitaan. Monet kuvauksista tuovat esille Davosin kokeman kauhun ja jopa vihan R'hllorin uskontoa kohtaan, ja ne luovat myös yleistä mielikuvaa uskonnosta, jonka on tarkoitus tuhota kaikki vastustajansa ja lietsoa vihaa ja pelkoa.

Stannisin lähdettyä Yövarion Mustalinnasta hän on matkalla kohti Starkien muinaista kotia, Talvivaaran linnaa, jonka Lannistereiden puolelle sodassa kääntyneet Boltonit ovat vallanneet. Asha Greyjoy on Stannisin vankina, ja hän katselee yön lähestyessä, kuinka kuningattaren miehet alkavat kokoamaan roviota:

Kuusi kuningattaren miestä kamppaili saadakseen kaksi valtavaa mäntypaaluä pystyyn kuoppiin, jotka toiset kuusi kuningattaren miestä olivat kaivaneet. Ashan ei tarvinnut kysyä niiden tarkoitusta. Hän tiesi. *Polttorovio*, Yö koittaisi pian, ja punaista jumalaa oli ruokittava. *Tuli- ja veriuhri* oli nimi, jota kuningattaren miehet siitä käyttivät. *Että Valon Herra kääntäisi tulisen silmänsä puoleemme ja sulattaisi nämä kolmasti kirottut hanget.*²¹⁶

Rovio on kasattu neljälle sotilaille, jotka ovat jääneet kiinni kuolleen miehen syömisestä. Kuninkaan mukaan teosta seuraa kuolemanrangaistus, ja kuningattaren miesten mukaan sotilaiden uhraaminen R'hllorille lopettaisi heitä ympäröivän myrskyn.²¹⁷ Kohdasta ilmenevät kuninkaan edustama ajatus varoittavan esimerkin asettamisesta ja kuningattaren miesten, varsinkin polttouhrin toimittavan ser Godry "Jättiläisensurmaaja" Farringin, omistautuminen ja vahva usko R'hllorin antamiin siunauksiin polttouhrien kautta. Farring aloittaa rituaalin kuninkaan merkistä:

Jättiläisensurmaaja kohotti käsivartensa. "Valon Herra, kuule meitä." "Valon Herra, puolusta meitä," kuningattaren miehet messusivat, "sillä yö on pitkä, ja täynnä kauhuja."

Ser Godry kohotti päätään kohti synkkenevää taivasta. "Me kiitämme sinua auringosta, joka meitä lämmittää, ja rukoilemme, että palaat luoksemme, Herra, valaisemaan tietä vihollistesi luo." Hänen kasvoilleen sulii lumihäitä. "Me kiitämme sinua tähdistä, jotka vartioivat meitä öisin, ja rukoilemme, että revit pois tämän hunnun, joka kätkee ne taakseen, jotta voisimme jälleen tuntea niiden autuuden."²¹⁸

Rituaalia ei johda pappi, vaan yksi vannoutuneista R'hllorin seuraajista. Muissa polttouhrien kuvauksissa Melisandre kuvataan johtamassa uhrimenoja rukouksella, mutta tässä yhteydessä vastuu on ser Godrylla. Rukouksessa toistuvat taivaankappaleista kertovat samat aiheet kuin Melisandren johtamassa

²¹⁶ Lohikäärmetanssi 2, 299.

²¹⁷ Lohikäärmetanssi 2, 301.

²¹⁸ Lohikäärmetanssi 2, 303.

rukouksessa Mance Rayderin polttamisessa. Ser Godry rukoilee myös R'hlloria palaamaan heidän luokseen, mitä ei muissa rukouksissa mainita. Samalla on erikoista, että ser Godry ei mainitse rukouksessa ollenkaan Azor Ahaita tai paikalla olevaa kuningas Stannisia.

Ser Godry jatkaa rukoustaan ja esittää uhrattavat henkilöt R'hllorille:

”R'hllor”, ser Godry messusi, ”me annamme sinulle nyt neljä paha miestä. Iloisin ja uskollisin sydämin me annamme heidät sinun puhdistaville liekeillesi, jotta polttaisit pois heidän sielujensa pimeyden. Heidän inha lihansa palakoon ja mustukoon, jotta heidän henkensä voi nousta vapaana ja puhtaana valoon. Hyväksy heidän verensä, oi Herra, ja sulata palvelijoitasi sitovat jäiset kahleet. Kuule heidän tuskansa ja suo voimaa miekkoihimme, jotta voisimme vuodattaa vihollistesi verta. Hyväksy tämä uhri ja näytä meille tie Talvivaaraan, jotta voimme kukistaa jumalattomat.”²¹⁹

Tämä kohta tuo esille polttouhreihin liittyvää oppia enemmän kuin aiemmat kohdat. On sinänsä erikoista, että ser Godryn suhdetta R'hllorin palvontaan ei enempää avata, kun ottaa huomioon, että hän johtaa rukouksia yötulilla ja polttouhrissa. Rukouksessa mainitaan R'hllorin liekkien puhdistava voima, joka polttaa uhrien ”inhan lihan” sielujen pimeyden ja nostaa heidän henkensä valoon. R'hllorin liekeillä uskotaan tämän perusteella siis olevan pyhittävä vaikutus, joka puhdistaa ihmisen jumalalle kelpaavaksi. Kohta viittaa myös jonkinlaiseen pelastususkoon, josta ei muuten kirjasarjassa mitään.

Veri on edellä mainitussa kohdassa uhrina, jolla pyydetään vapautusta myrskystä, joka sitoo Stannisin joukkoja kylmään ja pimeään. Pyynnölle tarjotaan myös maksu ja kunnioitusta R'hlloria kohtaan jumalattomien kukistamisella. Kohta osoittaa myös, miten rukoukset toimivat rituaalin sanoittajina ja myyttien toistajina. Rituaalin johtajalla on hyvin näkyvä ja verbaalinen rooli rituaalin toimittajana.

Bellin esittämien genrejen mukaan tämä polttouhri on aiempia hieman monipuolisempi. Kohdassa kuvataan, kuinka Asha Greyjoy miettii, että roviota kasataan taas yötä ja R'hllorin ruokkimista varten. Toistettavuus viittaa rituaalin kalenterimaiseen rooliin, jossa tulien sytyttäminen on osa jokapäiväistä uskonnollisuutta. Tämä liittyy yön ja päivän luonnolliseen kiertoon ja alleviivaa päivän ja yön suhdetta R'hllorin dualistiseen oppiin.

Lohikäärmetanssin ensimmäisessä osassa kuvataan kuinka myös osa Yövarion jäsenistä on kokoontunut yötulille rukoilemaan Melisandren johdattamana. Muurilla ollessaan Melisandren mainitaan sytyttäneen joka ilta

²¹⁹ *Lohikäärmetanssi* 2, 303.

yövalkeat, joiden äärellä R'hllorin seuraajiksi ryhtyneet kuningattaren miehet, villit ja Yövirtion mustat veljet rukoilivat hämärärukouksen Melisandren johdolla:

Joka ilta hämärän aikaan punainen nainen johti seuraajiaan hämärärukouksessa pyytäen punaista jumalaansa johdattamaan heidät pimeyden halki. *Sillä yö on pimeä ja täynnä kauhuja.*²²⁰

Rukouksella on jatkumo, joka viittaa hämärärukouksen tärkeyteen R'hllorin seuraajien kesken. Rukouksessa toistuva ”*sillä yö on pimeä ja täynnä kauhuja*”, toistuu useissa muissakin uskonnon rukouksissa. Yövalkeista mainitaan myös aikaisemmin ja niiden toistuvuus esiintyy kohdassa painokkaasti:

Stannis, Melisandre ja kuningattaren miehet viettäisivät vielä ainakin tunnin rukoillen. Punaiset papit sytyttivät tulensa joka päivä auringonlaskun aikaan kiittääkseen R'hlloria päättyvästä päivästä ja pyytäen häntä lähettämään aurinkonsa seuraavana päivänä takaisin ajamaan sakenevan pimeyden pois.²²¹

Bellin genrejaon mukaan yövalkeat noudattavat kalenteririittejä, jotka noudattavat luonnon muutoksia ja antavat ajankululle merkityksiä.²²² Edellä mainitut esimerkit kuvastavat kyseisten rituaalien toistuvaa ja sosiaalista luonnetta. R'hllorin uskonnossa tuli kuvaa kaikkea hyvää, ollen symboli R'hllorille ja sillä suojaudutaan pimeältä. Tämän voi nähdä olevan allegoria myytistä, jossa Azor Ahai lopetti pitkän yön ja pelasti maailman.²²³

Bellin kalenteririittien lisäksi Grimesin ilmenemismuodoista liturgia kuvaa myös yötulien merkitystä. Grimes esittää liturgian toistuvana ja symbolisena, jopa meditatiivisena, aktina, jossa rituaalin osallistuja lähestyy pyhää.²²⁴ Yötulista löytyy toistettavuus ja pyhän lähestyminen, jota kuvataan tulella.

Lohikäärmetanssin ensimmäisessä osassa kuningas Stannis haluaa polttaa pohjoisen villien kuninkaaksi nimetyn Mance Rayderin. Stannis haluaa sen myötä osoittaa, mikä on hänen rangaistuksensa häntä vastustaville, ja valtansa myös pohjoisen villoihin.²²⁵

Stannis toteuttaa uhkauksensa Mance Rayderin polttamisesta. Samalla hän polttaa myös myyttisen Joramunin torven, jolla Mance Rayder on uhannut tuhota

²²⁰ Lohikäärmetanssi 1, 392.

²²¹ Miekkamyrsky, 665.

²²² Bell 1997, 102.

²²³ The World of Ice & Fire, 11.

²²⁴ Grimes 2010, 42–44.

²²⁵ Lohikäärmetanssi 1, 70.

Muurin, mihin se legendojen mukaan pystyisi herättämällä jättiläiset maasta.²²⁶

Rituaali tapahtuu Yövarion Mustalinnan pihalla ja rituaali alkaa Melisandren johtamalla puheella ja rukouksella:

”Meidän kaikkien täytyy valita”, hän julisti. ”Olimme sitten miehiä tai naisia, nuoria tai vanhoja, lordeja tai talonpoikia, vaihtoehdot ovat samat.”

”Me valitsemme joko valon tai pimeyden. Me valitsemme hyvän tai pahan. Me valitsemme oikean tai väärän jumalan.”²²⁷

Melisandren puheesta käyvät ilmi R'hllorin uskonnon dualismi ja ehdottomuus. Hän yhdistää varsinkin vanhat jumalat Siihen Toiseen, joka on R'hllorin vastustaja, jonka Stannis uudelleen syntyneenä Azor Ahaina Melisandren mukaan päihittää. Melisandren retoriikassa kaikki muut uskonnot edustavat Sitä Toista, eikä kyseessä ole ainoastaan yksi jumala. Melisandren puhe toteuttaa Grimesin näkemystä seremoniallisesta rituaalista, jonka mukaan kahden eri osapuolen vastakkainasettelu on olennainen osa sitä.

Rituaalisesti Joramunin torven ja Mance Rayderin polttaminen toistavat samaa kaavaa kuin Lohikäärmekivellä tapahtuneen Seitsemän jumalan patsaiden polttaminen. Uhrit on sytytetty, ja ne ovat liekeissä, kun Melisandre julistaa Stannis Baratheonin Azor Ahaiksi ja Westerosin kuninkaaksi. Samalla Stannis vetää miekkansa esille, ja Melisandre julistaa sen Valontuojaksi, sankarien miekaksi.

Rituaalissa olennaisia tekijöitä ovat aineelliset uhraukset R'hllorille, Stannisin aseman julistaminen myyttiseksi ennustuksissa luvattuksi messiaaksi ja tämän messiaanisuuden merkinä oleva tulinen miekka. Rituaaleissa Melisandre kuvataan myös lukemassa rukouksia, joita muu läsnä oleva kansa toistaa, usein fanaattisen kuningatar Selysen tai hänelle uskollisten miesten johtamana. Näissä rituaaleissa myyttejä ja aineellista ulottuvuutta käytetään välillisesti tuomaan esille Stannisin kuninkuus ja valta jumalan oikeuttamana.

Polttouhri yhteydessä lausuttavassa rukouksessa toistetaan R'hllorin uskonnon yleisimmin esiintyvä lause: ”yö on synkkä ja täynnä kauhuja”. Siitä on tullut tuttu myös Yövarion miehille, sillä Mance Rayderin polttamisen jälkeen he pilkkaavat Melisandren rukouksia:”

Nuoremmat miehet olivat kerääntyneet toiseen pöytään, missä Pyp oli iskenyt naurista veitsellään. ”Yö on kylmä ja täynnä nauriita”, hän julisti vakavalla

²²⁶ Kuninkaiden koitos 300.

²²⁷ Lohikäärmetanssi 1, 150.

äänellä. ”Rukoilkaamme hirvenlihaa, lapset, sekä sipuleita ja maukasta kastiketta.”²²⁸

Rituaalin suorittamisen kannalta on melko yllättävää, että Melisandren näkökulmaluvussa, *Lohikäärmetanssin* toisessa osassa, Jon Nietokselle paljastuu, ettei Melisandre polttanut roviolla Mance Rayderia vaan Kalinakauhtananakin tunnetun Luiden Herran. Melisandre paljastaa tämän Jonille, koska hän on nähnyt komentaja Nietoksen pikkusiskon tulissaan ja hänen mielestään Mance pystyy pelastamaan tämän Boltoneilta.²²⁹ Tutkielmani luvussa, joka käsittelee Melisandren omaa näkökulmalukua, kerron tarkemmin Melisandren taikuudesta ja Mance Rayderin lumouksesta.

Kun rituaali etenee ja Melisandre ottaa esiin Joramunin torven Mance Rayderin ollessa teljettynä häkkiin, hän esittelee torvea rituaalin seuraajille:

”Joramunin torvi, vai?” Melisandre kysyi. ”Ei. Kutsukaa sitä Pimeyden torveksi. Jos muuri kukistuu, yö saapuu, pitkä yö, joka ei koskaan pääty. Niin ei saa tapahtua, niin *ei* tapahdu! Valon Herra on nähnyt lastensa hädän ja lähettänyt heille esitaistelijan, jälleensyntyneen Azor Ahain.” Melisandre heilautti kättään kohti Stannisia, ja suuri rubiini hänen kurkullaan sykki valoa.”²³⁰
”*Stannis on kivi ja Melisandre on liekki*. Kuninkaan silmät olivat kuin sinelmät, upoksissa painuneiden kasvojen keskellä. Hänellä oli harmaa rintapanssari, ja leveillä hartioilla liehui turkisreunustettu kultakangasviitta. Päätä ympäröi punakultainen kruunu, jonka sakarat olivat kuin leimuavia liekkejä.”²³¹

Tässä kohtaa rituaali saa selkeästi Bellin genrejen mukaisesti poliittisia piirteitä. Vaikka rituaalista ei voida aivan suoraan puhua kruunajaisina, Stannisin asemaa Westerosin oikeutettuna kuninkaana kuitenkin korostetaan. Jon Nietoksen kuvauksessa Melisandre on muusta joukosta erottuva ja Stannis on kuin hänen vastinkappaleensa, joka ei Nietoksen mukaan ole kovin kuninkaallisen näköinen.²³² Stannisin päässä oleva liekkikoristeltu kruunu ilmaisee, että hän on R’hlloorin valittu, ja että R’hlloor on hänen ja hänen kansansa jumala, mitä myös koko rituaalilla korostetaan. Materiaalinen ulottuvuus on siis jumalallisen oikeutuksen merkinä kuninkaan vallalle, mikä näkyy jo kirjasarjan aiemmissa osissa, esimerkiksi Stannisin vaakunassa.

Melisandren sytyttämässä Joramunin torvessa näkyy torven merkitys villeille, mikä on ristiriidassa Melisandren edustaman R’hlloorin uskonnon kanssa:

²²⁸ Lohikäärmetanssi 1, 160

²²⁹ Lohikäärmetanssi 2, 432–433.

²³⁰ Lohikäärmetanssi 1, 151.

²³¹ Lohikäärmetanssi 1, 151.

²³² Lohikäärmetanssi 1, 151.

”VAPAA KANSA!” huusi Melisandre. ”Katsokaa mikä kohtalo koittaa niille, jotka valitsevat pimeyden!” Joramunin torvi leimahti liekkeihin. - - Vankileiristä kuului vaikkerrusta, kun vapaa kansa näki toivonsa palavan.²³³

Melisandre alkaa ylistämään R’hllooria Mancen kuoltua, ja muut yhtyvät hänen ylistykseensä:

”Valon Herra teki auringon ja kuun ja tähdet valaisemaan tietämme ja antoi meille tulen pitämään yön loitolla”, Melisandre kertoi villeille. ”Kukaan ei voi vastustaa liekkejä.” ”*Kukaan ei voi vastustaa liekkejä*”, toistivat kuningattaren miehet.²³⁴

Melisandre kuvataan teoksissa usein punaisena naisena, jota painotetaan yhä enemmän, kun hänet kuvataan julistamassa Stannisia oikeaksi kuninkaaksi:

Punaisen naisen syvänpunaiseksi värjätty puku liehui hänen ympärillään, kuparinen tukka muodosti sadekehän hänen kasvojensa ympärille. Keltaiset liekit tanssivat hänen sormenpäistään kuin kynnet. ”VAPAA KANSA!” Väärät jumalanne eivät voi teitä auttaa. Väärä torvenne ei teitä pelastanut. Väärä kuninkaanne toi teille ainoastaan kuolemaa, epätoivoa, tappion... mutta tässä seisoo oikea kuningas. *KATSOKAA HÄNEN LOISTOAAAN!*²³⁵

Melisandrea ja R’hllooria kuvailevat attribuutit nousevat vahvasti esiin tässä kuvauksessa. Tässä yhteydessä rituaalin toimittajan erikoisuutta ja erityistä asemaa nostetaan toimittamisen yhteydessä esiin, esimerkiksi hänen ulkonäkönsä ja magian avulla.

Stannisin esiin astuminen kuvataan dramaattisesti ja vaikuttavasti. Hänen asemaansa kuninkaana ja uudelleen syntyneenä pelastajana tuodaan esille Azor Ahaista kertovan ennustuksen kannalta kaikkein olennaisimmalla esineellä, Valontuojalla:

Stannis Baratheon veti Valontuojan esiin. Miekka hehkui punaisena ja keltaisena ja oranssina, valosta elävänä. Jon oli nähnyt esityksen aiemminkin... mutta ei tällä tavoin. Valontuoja oli kuin teräkseksi muutettu aurinko. Kun Stannis kohotti sen päänsä päälle, miesten oli käännettävä katseensa tai peitettävä silmänsä. Hevoset säikkyivät ja heittivät ratsastajansa selästään. Tulikaivannon hehku näytti kutistuvan valomyrskyn edessä kuin pieni koira olisi kyyristynyt isomman edessä. Muuri itse muuttui punaiseksi ja vaaleanpunaiseksi ja oranssiksi liekkien värien tanssiessa jäätä pitkin. *Tämäkö on kuninkaan veren voima?*²³⁶

Kohta sisältää materiaalisesti tärkeitä elementtejä. Ensimmäisenä nousee esiin Jon Nietoksen ihmetys miekan muuttumisesta. Verrattuna miekan ensiesiintymiseen Lohikäärmekevillä muutos on suuri. Lainauksen lopussa oleva Nietoksen miete kuninkaan veren voimasta viittaa Melisandren vaatimiin

²³³ Lohikäärmetanssi 1, 152.

²³⁴ Lohikäärmetanssi 1, 153.

²³⁵ Lohikäärmetanssi 1, 153.

²³⁶ Lohikäärmetanssi 1, 153–154.

uhrauksiin. Nietos pohtii, olisiko villien kuninkaan polttamisella vaikutusta miekan olemuksen muuttumiseen. Seuraava lainaus esittää Stannis Baratheonin ajatuksen miekan käyttämisestä:

”Westerosilla on vain yksi kuningas”, sanoi Stannis. Hänen äänensä kajahteli ankarana täysin vailla Melisandren äänen sointuvuutta. ”Tällä miekalla minä puolustan alamaiani ja tuhoan ne, jotka heitä uhkaavat. Polvistukaa, niin lupaan teille ruokaa, maata ja oikeutta. Polvistukaa ja eläkää. Tai menkää ja kuolkaa. Valinta on teidän.” Hän pujotti Valontuojan huotraansa, ja maailma pimeni kuin aurinko olisi mennyt pilveen.²³⁷

R’hlloorin uskonnossa Valontuojan myyttisenä tehtävänä on kukistaa maailmaa uhkaava Se Toinen ja Stannis onkin omaksunut tehtäväkseen tuhota kaikki vihollisensa ainoana Westerosin kuninkaana, jonka jumalallista valtaa miekka symboloi. Hieman myöhemmin rituaalissa Melisandre kohottaa huudon: ”*Yksi valtakunta, yksi jumala, yksi kuningas!*”²³⁸ Tällä huudolla voi nähdä olevan laaja symbolinen merkitys. Westerosista käytetään nimitystä Seitsemän valtakuntaa, joista jokaisella on aiemmin ollut oma kuninkaansa. Lisäksi Westerosin asukkaat palvoivat andalien jumalan seitsemää persoonaa. Näiden sijaan Stannis on Melisandren julistuksen mukaan ainoa oikea koko Westerosin kuningas, jonka ainoana oikeana uskontona on yhtä jumalaa palvova R’hlloorin uskonto. Rituaalin avulla Stannisin valtaa vahvistetaan materiaalisen ulottuvuuden kautta, mikä osoittaa, että R’hlloorin uskonto esitetään tässä kirjasarjassa vallankäytön yhteydessä ja olennaisena välineenä.

Materiaalista ulottuvuutta hyödynnetään vallan symbolina, kun Melisandre on kutsunut villejä tulemaan luokseen valoon tai jäämään pimeyteen ja kuolemaan.²³⁹ Villeille annetaan palanen lumopuuta, joka heidän tulee heittää R’hlloorille omistettuihin liekkeihin:

He tulivat tarraten puunpalasiinsa, kunnes tuli heidän vuoronsa ruokkia niillä liekkejä. R’hlloor oli kateellinen jumala, alati nälkäinen. Niinpä uusi jumala ahmi vanhan ruumiin ja langetti Stannisin ja Melisandren jättiläismäiset varjot Muurille, jolla ne erottuivat mustina tulen punaisia heijastuksia vasten.²⁴⁰

Pyhinä pidettyjen lumopuiden polttaminen ja kuninkaan edessä polvistuminen ovat ylpeälle ja ”vapaaksi kansaksi” itseään nimittävälle pohjoisen kansalle nöyryyttäviä. Kohdassa korostetaan vanhan uskon menetystä kuvaamalla, miten kateellinen R’hlloor ahmii vanhojen jumalien ruumiit. Lumopuilla kuvataan

²³⁷ Lohikäärmetanssi 1, 154.

²³⁸ Lohikäärmetanssi 1, 156.

²³⁹ Lohikäärmetanssi 1, 154.

²⁴⁰ Lohikäärmetanssi 1, 155.

aineellisesti vanhoja jumalia, joilla ei ole kerrottu olevan muuta muotoa, kuin lumopuihin veistetyt kasvot.²⁴¹ Komentaja Nietos yrittää kertoa villien ylpeydestä kuninkaalle, mutta Stannisin vastaus esitetään hänelle tyypilliseen tapaan päättäväiseksi ja tylyksi:

”Vapaa kansa halveksii polvistujia”, hän oli varoittanut Stannisia. ”Anna heidän pitää ylpeytensä niin he rakastavat sinua enemmän.” ”Hänen Armons ei kuunnellut, vaan sanoi: ”Minä tarvitsen heidän miekkojaan, en suudelmia.”²⁴²

Edellä lainatuissa kohdissa toistuu kaksi aiemmin mainittua aihetta kirjasarjasta. Lumopuiden polttaminen on verrannollinen Lohikäärmekivellä poltettuihin Seitsemän patsaisiin, jotka uhrattiin R'hllorille. Stannis ilmaisee polttouhrilla erottuvansa Westerosin valloittaneiden andalien tuomasta seitsemän uskosta, josta muodostui valtakunnan virallinen uskonto. Nyt poltettavat lumopuut ilmaisevat seitsemän valtakunnan alkuperäisten asukkaiden, metsän lasten ja Ensimmäisten ihmisten, uskonnon hävittämistä ja alistumista uudelle uskonnolle, aivan kuin Lohikäärmekivelläkin. Valloitettavien kansojen uskonnollisten symboleiden polttaminen ilmaisee valloittajien valtaan alistumista uskonnon kautta. Tämä vahvistaa entisestään kirjasarjan antamaa kuvaa R'hllorista uskontona, jossa uskonnollisia rituaaleja ja esineistöä hyödynnetään vallankäytön välineinä. Mielikuvaa vahvistavat vielä Stannisin villeille antama lupaus maista ja ruoasta, jos he alistuvat, ja Melisandren kutsu valoon tai tuomitseminen pimeyteen ja kuolemaan. R'hllorin uskonnon opilliset dualismit ovat siis vahvasti esillä myös vallan käyttämisessä.

Toinen lainatuissa kohdissa toistuva aihepiiri liittyy Stannisin toteamukseen, että hän tarvitsee villien miekat heidän suudelmiensa sijaan. Tämä on toistoa myös kirjasarjan toisesta osasta, jossa Stannis toteaa tällöin R'hllorin uskonnosta, että hän tarvitsee miekkoja eikä R'hllorin siunausta. Stannisin käytännönläheinen suhtautuminen ei ole siis muuttunut, vaikkakin hänen suhtautumisensa uskontoon kuvataan aiempaa myötämielisemmäksi.

Kokonaisuudessaan Mance Rayderin polttaminen on monipuolinen esitys R'hllorin uskonnon uhrirituaalista. Rituaalissa on vahva poliittinen ja seremoniallinen sävy Bellin ja Grimesin kuvausten mukaisesti. Nämä käyvät ilmi tavasta, jolla Stannis Baratheon esitetään kuninkaana ja jolla hän itse esiintyy rituaalissa. Rituaalin poliittista luonnetta lisää entisestään tapa, jolla villit alistuvat

²⁴¹ The World of Ice & Fire, 6.

²⁴² Lohikäärmetanssi 1, 155.

Stannisin vallan alle ja uhraavat palat lumopuuta R'hllorin tulille. Melisandren julistus villien valinnasta hyvän ja pahan sekä elämän ja kuoleman välillä tuo seremoniallisuuteen liitettävän vastakkainasettelun myös mukaan rituaaliin.

Uhrirituaalille ominaiseen tapaan uhri osoitetaan lahjana R'hllorille, mutta toisin kuin aiemmissa uhreissa, Mance Rayderin kohdalla ei esitetä yhtä selkeästi, mitä jumalalta pyydetään vastineeksi uhrista. Toisaalta Girardin sijaiskärsijäteorian mukaisesti Mance Rayderin uhrauksella pyritään tuomaan rauhaa Muurilla olijoiden keskuuteen uhraamalla yksi villoista esimerkkinä. Rituaalilla on sinänsä onnistunut vaikutus, sillä villit saadaan alistumaan uudelle kuninkaalle ja jumalalle. Sijaisuhrilla on siis tyydynytetty palvojat ja ainakin näennäisesti taattu heidän turvallisuutensa. Yötulet ovat myös uhrien yhteyteen liittyvä toistuva kalenteririitti. Tulet korostavat uskonnon dualistista käsitystä valon ja pimeän suhteesta ja suojeluksesta, jota ihmiset tarvitsevat R'hllorilta pimeyden voimia vastaan.

Kokonaisuudessaan uhrirituaaleilla kirjasarjassa yhdistävänä tekijänä ovat poliittisuus ja seremoniallisuus. Rituaalien avulla osoitetaan, kuka käyttää valtaa kehen nähden ja samalla Stannisin roolia jumalan valittuna korostetaan. Rituaalien avulla rakennetaan kuvaa Stannisista pelastajana ja kuninkaana ja Lohikäärmekeiven Seitsemän patsaiden polttamisessa ja Mance Rayderin polttamisen yhteydessä tätä kuvastoa täydennetään myös Valontuojan esittämisellä rituaalin yhteydessä.

4.3. Varjorituaali

Varjorituaali on esimerkki R'hllorin uskonnossa rituaalista, joka hämärtää fantasialle tyypillisesti rajaa uskonnon ja magian välillä. Melisandre synnyttää kahdesti varjohahmon, jota hän käyttää Renly Baratheonin ja ser Cortnay Penrosen murhaamiseen. Melisandreasta puhutaan varjositojana, joita pidetään Asshain vaarallisimpina taikuuden käyttäjinä.²⁴³ Melisandren ensimmäiseksi uhriksi kirjassa joutuu Stannis Baratheonin veli Renly, joka on myös julistautunut veljensä tavoin kuninkaaksi. *Kuninkaiden koitoksessa* kerrotaan myös tarkasti, kuinka Melisandre synnyttää varjon Davos Merenverron nähden.

Ensimmäisen kerran varjo esiintyy, kun Stannisia muistuttava hahmo murhaa Renlyn rauhanneuvotteluiden yhteydessä. Sekä Catelyn Stark että Renlyn

²⁴³ The World of Ice & Fire, 309.

henkivartiostoon kuuluva Brienne Tarthilainen ovat paikalla todistamassa tapahtumaa. Paikalle saapuvat ihmiset luulevat Briennen murhanneen Renlyn, ja Catelyn ja Brienne joutuvat pakenemaan paikalta.²⁴⁴ Tässä luvussa ei käy suoraan ilmi, että Melisandre on murhan takana, mutta Catelynin havainto varjosta, jolla on Stannisin kasvot, ja Melisandren myöhempi keskustelu Davosin kanssa viittaavat siihen.²⁴⁵

Myöhemmässä luvussa Melisandre ja Davos keskustelevat Myrskynpään linnoituksen alimmissa kerroksissa. Melisandre synnyttää Davosin nähden Stannisia muistuttavan varjon, jonka tarkoituksena on murhata Myrskynpäättä hallitseva ser Cortnay Penrose.²⁴⁶ Melisandre ja Davos käyvät tätä ennen keskustelun, josta käy ilmi monia R'hllorin uskonnon oppeja.

Keskustelussa nousee esiin R'hllorin uskonnon dualistisuus, varsinkin valon ja pimeyden dikotomia. Valo ja tuli edustavat R'hlloria, joka on valon herra ja pimeys ja kylmyys edustavat Sitä Toista, joka on pimeyden jumala. Davos sanoo Melisandrelle syyttävästi, että varjot kuuluvat pimeyteen ja pimeyden jumalalle, mutta Melisandre syyttää Davosia tietämättömyydestä ja kertoo, että varjot ovat valon palvelijoita.²⁴⁷ Siten Melisandre voi perustella uskonnon avulla myös omat rituaalinsa, joissa hän synnyttää varjoja, jotka toimivat hänen puolestaan, sillä ne ovat hänen mukaansa valon ja tulen palvelijoita.

Davosin todistama varjon synnyttäminen on ainoa tarkka kuvaus rituaalista:

Naisen silmät olivat kuin kekäleet ja hänen ihoaan täplittävä hiki näytti hehkuvan omaa valoaan. Melisandre *hohti*. Huohottaen hän kyykistyi ja levitti jalkansa. Veri valui musteenmustana pitkin hänen reisiään. Hänen huutonsa olisi voinut ilmaista tuskaa tai hurmiota tai molempia. Ja Davos näki lapsen päälaen työntyvän ulos. Kaksi käsivartta kiemurteli esiin ja tarttui kiinni, ja mustat sormet kietoutuivat Melisandren pingottuneiden reisien ympärille kiskoen, kunnes koko varjo sujahti maailmaan ja kohosi Davosia korkeampana, yhtä korkeana kuin tunneli, kohoten korkealle veneen yläpuolelle. Hänellä poli vain hetki aikaa katsoa sitä ennen kuin se pujahti laskuportin tankojen välistä ja oli kiitännyt pois veden pintaa pitkin. Mutta se hetki riitti. Hän tunsu tuon varjon. Samoin kuin miehen, joka sen langetti.²⁴⁸

Rituaalia voi Grimesin luonnehdinnan mukaan pitää maagisena, sillä sen avulla pyritään saavuttamaan toivottu tulos, jota selitetään magialla.²⁴⁹ Tietysti rituaalia pitää tulkita fantasiakirjallisuuden kautta ja ottaa huomioon sen suhde

²⁴⁴ Kuninkaiden koitos, 399.

²⁴⁵ Kuninkaiden koitos, 487–488.

²⁴⁶ Kuninkaiden koitos, 489.

²⁴⁷ Kuninkaiden koitos, 488.

²⁴⁸ Kuninkaiden koitos, 489.

²⁴⁹ Grimes 2010, 40–41.

magiaan. Melisandren kuvataan hehkuvan ja hän mainitsee juuri ennen rituaalia, että: ”kirkkain liekki langettaa synkimmät varjot.”²⁵⁰ Tämä viittaa myös siihen, että Stannisin kasvot varjolla viittaavat häneen osallisena rituaalin suorittajana sekä hänen merkitykseensä ja voimaansa siinä.

Davosin keskustelu Sallador Saanin kanssa kertoo R’hlloorin uskonnosta monin eri tavoin. Davos kuvaa Sallador Saanille kauhistuneena aiemmin todistamaansa rituaalia:

Hän puhui minulle. Hän sanoi, että me *kutsuimme* tulen. Me kutsuimme myös varjot. Minä soudin Melisandren Myrskynpään uumeniin ja katsoin, kuinka hän synnytti kammotuksen.” Davos näki sen yhä painajaisissaan, ruipelot mustat kädet painautumassa naisen reisiä vasten sen kiemurrellessa vapaaksi tämän paisuneesta kohdusta.²⁵¹

Davosin kuvaus rituaalista osoittaa, miten kammoksuen hän suhtautuu Melisandreen ja tämän edustamaansa uskontoon.

Mustavirran taistelun jälkeen Davos Merenverta joutuu maanpetoksesta epäiltynä Lohikäärmekeiven vankilaan. Melisandre sanoo Davosille, että he kaikki ovat R’hlloorin välikappaleita ja että heidän täytyy pitää pimeys poissa. Davos ei kuitenkaan pidä Melisandrea valon palvelijana: ”Te olette pimeyden äiti. Näin sen Myrskynpään alla, kun synnytitte silmieni edessä.”²⁵² Sen jälkeen Melisandre kertoo Davosille hieman enemmän varjorituaalista:

Pelkääkö urhea Sipuliritari niin kovasti ohi kiitävää varjoa? Varjot elävät vain, kun valo ne synnyttää. Ja kuninkaan liekit palavat niin vaisuina, etten uskalla ottaa niistä enää yhtään synnyttääkseni toisen pojan.²⁵³

Melisandre sanoo Davosille, että tämä voisi Stannisin sijasta toimia varjon tekijänä, ja tarjoaa itseään seksuaalisesti Davosille sanoen myös, että samalla tämä palvelisi kuningastaan. Davos kauhistuu ajatuksesta ja rukoilee Seitsemältä suojelusta.²⁵⁴ Tapahtuma alleviivaa Melisandren mainitsemia dualismeja ja tuo esille uskontoon liittyvän vahvan seksuaalisuuden. Tästä annetaan lisää viitteitä Melisandren näkökulmaluvussa *Lohikäärmetanssissa*, jossa käy ilmi, että Melisandre on ollut R’hlloorin temppelissä kurtisaanina.

Varjorituaalia on vaikea tulkita muuten kuin magian kautta. Grimesin rituaalisen herkkyyden mallien mukaan magialla on tarkoitus päästä haluttuihin

²⁵⁰ Kuninkaiden koitos, 488.

²⁵¹ Miekkamyrsky, 122–123.

²⁵² Miekkamyrsky, 280.

²⁵³ Miekkamyrsky, 280.

²⁵⁴ Miekkamyrsky, 280.

tuloksiin esimerkiksi parantamisen tai rukouksen kautta.²⁵⁵ Rituaalina varjorituaali on kuin näiden vastakohta, mutta laajemmin tarkasteltuna tällä rituaalilla on Grimesin esittämä vaatimus yliluonnollisesta tekijästä ja saavutettu toivottu tulos.²⁵⁶ Muuten rituaali itsessään on melko vähäisesti kuvailtu ja sen analysoiminen esitettyjen esimerkkien valossa on melko epätarkkaa.

4.4. Parantaminen

Parantaminen kuuluu yhtenä osana myös R'hllorin uskonnon rituaaleihin. Esimerkkejä tästä ei ole yhtä paljon kuin liekkeihin katsomisesta ja polttouhreista, mutta parantamisista annetaan vaikutelma, että ne kuuluvat kiinteästi R'hllorin uskontoon. Parantamista esiintyy ensimmäisen kerran, kun viirittömän veljeskunnan kanssa matkaava Arya Stark keskustelee veljeskuntaan liittyneen Harwinin kanssa, joka mainitsee, että Thoros oli rukoillut yön yli nuotion ääressä kuolettavasti haavoittuneen Beric Dondarrionin vieressä. Aamulla Beric oli yllättäen kunnossa.²⁵⁷ Kohdassa ei kerrota parantamisesta kuitenkaan tarkemmin, eikä siinä kerrota myöskään R'hllorista.

Myöhemmin Aryalle kerrotaan enemmän Thorosin tekemistä parannuksista. Arya keskustelee Beric Dondarrionin kanssa, joka kertoo Thorosin olevan paras hänen tietämänsä parantaja. Arya ihmettelee, eikö Dondarrion olekaan kuollut, ja tämä sanoo Thorosin tuoneen hänet takaisin. Thoros pitää itseään kuitenkin vain R'hllorin välikappaleena, vaikka hän on tuonut Beric Dondarrionin kuusi kertaa takaisin kuolemasta.²⁵⁸ Arya on ihmeissään Thorosin parannuskyvyistä ja kysyy, pystyisikö tämä tuomaan eloon päättömän miehen²⁵⁹:

Ei minulla ole taikavoimia, lapsi. Rukouksia vain. Silloin ensimmäisellä kerralla, kun hänen korkeudellaan oli reikä läpi kehon ja verta suussa, tiesin, ettei toivoa ollut. Joten kun hänen revitty rintakehäparkansa lakkasi liikkumasta, annoin hänelle hyvän jumalan oman suudelman hyvän matkan toivotukseksi. Täytin suuni tulella ja henkäisin liekit hänen sisäänsä, alas kurkusta keuhkoihin ja sydämeen ja sieluun. Sitä kutsutaan *viimeiseksi suudelmaksi*, ja monesti olen nähnyt pappien suovan sellaisen Herran palvelijoille näiden kuollessa. Olin antanut sen pari kertaa itsekin, kuten pappien kuuluu. Mutta koskaan aikaisemmin en ollut tuntenut kuolleen miehen värähtävän tulen täyttäessä hänet enkä nähnyt hänen silmiensä avutuvan. En minä häntä herättänyt, lady. Se oli Herra. R'hllor ei ole vielä valmis luopumaan hänestä. Elämä on lämpöä ja lämpö on tulta, ja tuli on Jumalan ja yksin Hänen.²⁶⁰

²⁵⁵ Grimes 2010, 41.

²⁵⁶ Grimes 2010, 40.

²⁵⁷ Miekkamyrsky, 189–190.

²⁵⁸ Miekkamyrsky, 421–422.

²⁵⁹ Arya viittaa tässä isäänsä Eddard Starkiin, jonka mestaaminen Valtaistuinpelissä on yksi kirjasarjan merkittävimpiä juonenkäänteitä.

²⁶⁰ Miekkamyrsky, 422.

Kohdasta muodostuu mielikuva, että Thoros suhtautuu voimiinsa eri tavalla kuin Melisandre, joka ajattelee tekevänsä loitsuja. Thoros sanoo olevansa vain R'hllorin välikappale. Thorosin tekemää herättämistä kutsutaan viimeiseksi suudelmaksi, mutta kohdan perusteella saa vaikutelman, että Thoros ei ole tiennyt rituaalin voimakkuudesta ja toimivuudesta.

Rituaalisesti viimeinen suudelma täyttää piirteitä Bellin esittämästä koettelemuksen rituaaleista sekä Grimesin maagisesta rituaalista. Kottelemuksen rituaaleissa pyritään tuomaan asioiden tila ennelleen, juuri esimerkiksi parantamisen avulla,²⁶¹ ja Grimesin magian rituaaleihin kuuluu myös ajatus parantamisesta sekä toivottavaan tulokseen pääsemisestä.²⁶²

Viimeinen suudelma mainitaan kirjasarjassa vielä uudestaan kun Tarthin Brienne viedään tapaamaan salaperäistä lady Kivisydäntä, joka paljastuu poikansa surullisen kuuluisissa Punaisissa häissä murhatuksi Catelyn Starkiksi.²⁶³ Punainen pappi Thoros selittää Briennelle, mitä oli tapahtunut:

Freyt leikkasivat hänen kurkkunsa auki korvasta korvaan. Me löysimme hänet joesta, kun hän oli ollut kuolleena kolme päivää. Harein rukoili, että antaisin hänelle elämän suudelman, mutta siitä oli liian pitkään. En pystynyt siihen, joten lordi Beric painoi huulensa hänen huuliaan vasten, ja elämän liekki siirtyi Bericistä häneen. Ja... hän nousi. Suojelkoon Valon Herra meitä. Hän *nousi*.²⁶⁴

Viimeisen suudelman olennainen materiaallinen ulottuvuus on taas R'hllorin liekissä. Thoros Myriläisen kuvauksen mukaan liekki matkasi Beric Dondarrionin sydämeen ja sieluun. Ainakin Melisandre pitää sydäntä symbolisesti tärkeänä puhuessaan Jon Nietoksen kanssa. Merkittävää on myös Thorosin toteamus, että tuli ja lämpö ovat elämää, mikä tulee R'hllorin uskonnossa useasti esille. Tuli ja elämä ovat Thorosin mukaan lahja R'hllorilta, jonka välikappaleena hän toimii. Ajatuksen välikappaleena olemisesta tuo esille myös Melisandre, ja tätä palvelussuhdetta painottaa lisäksi Thorosin toteamus aikaisemmin Arya Starkille, että hän ei tee taikoja, vaan R'hllor toimii hänen kauttansa.

Viimeinen suudelma esitetään lopullisena parannusrituaalina magian kautta. Rituaalissa ei puhuta parantamiseen usein liitettävästä rituaalisesta puhtaudesta, jota ei mainita myös muidenkaan rituaalien yhteydessä. Tulen elämää antava vaikutus on keskeinen osa R'hllorin teologiaa, mutta tuleen usein liitettävä

²⁶¹ Bell 1997, 115.

²⁶² Grimes 2010, 40.

²⁶³ Miekkamyrsky, 643–645.

²⁶⁴ Korppien kestit, 645–646.

puhdistaminen, joka on määrittävä tulkinta tulesta esimerkiksi zarathustralaisuudessa, jää kokonaan pois.

Victarion Greyjoyn haaksirikosta poimima punainen pappi Moqorro sanoo myös nöyrästi olevansa vain R'hllorin palvelija, kun häneltä kysytään, onko hän velho.²⁶⁵ Moqorro ei suorita vakavan vamman saaneelle Victarion Greyjoylle viimeistä suudelmaa mutta kertoo nähneensä liekeissä, että tämä kuolee, jos tämän kättä ei paranneta.²⁶⁶ Moqorro sanoo tarvitsevänsä parantamiseen hopeisen veitsen ja hiilipannun ja varoittaa Victarionia hirvittävästä kivuista. Muutaman tunnin ajan Victarionin kättä hoidetaan, mutta itse rituaalin toimittamisesta ei kerrota paljoa:

Sinä päivänä rautakapteenia ei enää nähty, mutta tuntien kuluessa *Rautavoiton* miehistö kertoi kuulleensa kapteenin hytistä kesytöntä naurua, matalaa ja synkkää ja hullua naurua, ja kun Pitkäveden Pyke ja Wulfe Ykskorva olivat koettaneet kapteenin ovea, he olivat huomanneet sen olevan lukittu. Myöhemmin kuultiin laulu, outoa kimeää valittavaa laulua kielellä, jonka mestari sanoi olevan valyriaa.²⁶⁷

Bellin genrejaon mukaan rituaalissa esiintyy koettelemuksen rituaalien piirteitä.²⁶⁸ Rituaalin tarkoituksena on parantaa Victarionin käsi ja pelastaa hänet kohtalolta, jonka punainen pappi on nähnyt liekeissä. Kyseessä on selkeästi parantamisrituaali, mutta itse rituaalista ei kerrota tarkemmin, kuin edeltävässä lainauksessa. Muinaisen valyrian kielen käyttäminen R'hllorin rituaaleissa on tavallista ja myös Melisandre kuvataan laulamaan rukouksia valyriaksi. Grimesin lajittelun perusteella kyseessä on viimeisen suudelman tavoin maaginen rituaali, jolla pyritään haluttuun tulokseen.²⁶⁹

Kohdassa mainitaan myös, että Moqorro oli saanut muita näkyjä liekeistä. Victarion käskee heittää laivalla olevan mestarin veteen, sillä Moqorron mukaan he saavat tästä hyvästä suotuisat tuulet matkalleen. Moqorro oli nähnyt myös, että Daenerys on mennyt naimisiin, mutta tästä Victarion ei välitä.²⁷⁰ R'hllorille uhraamisesta ei suoraan kerrota kohdan perusteella, mutta on outoa, että uhri heitetään veteen, joka yhdistetään rautasaarelaisten Hukkuneeseen jumalaan. Uhri sinänsä muistuttaa ser Alester Florentin uhraamista suotuisien tuulien perusteella ja edustaa Bellin mukaista yhteyden ja vaihdannan rituaalia.²⁷¹

²⁶⁵ Lohikäärmetanssi 2, 234.

²⁶⁶ Lohikäärmetanssi 2, 236.

²⁶⁷ Lohikäärmetanssi 2, 237.

²⁶⁸ Bell 1997, 115.

²⁶⁹ Grimes 2010, 40.

²⁷⁰ Lohikäärmetanssi 2, 237.

²⁷¹ Bell 1997, 108.

4.5. Tulen ja jään häät

Lohikäärmetanssin toisen osan erottuvin ja näkyvin rituaali ovat häät, joita vietetään thenniläisten magnarin²⁷², Sigornin ja Alys Karstarkin välillä. Häät järjestetään Muurilla R'hllorin uskonnon rituaalissa, jota johtaa Melisandre.²⁷³ Rukousten osuus häärituaalista on suuri, ja niissä toistetaan jo aiemmin esiintyneitä teemoja ja litanioita. Rituaalissa aineellisella ulottuvuudella on erityinen merkitys. Tämä näkyy uudessa Thennien -suvun vaakunassa, josta mielenkiintoisempaa tekee se, että muurin takaisilla villoilla ei ole käytössä lainkaan heraldiikkaa.

Melisandre aloittaa seremonian rukouksella, johon häävieraat vastaavat:

”R'hllor”, messusi Melisandre kädet kohotettuina kohti lumisadetta, ”sinä olet valo silmissämme, tuli takkoissamme, kuumuus kupeillamme. Sinun on päivämme lämmittävä aurinko, sinun ovat tähdet, jotka vartioivat meitä yön pimeydessä.”
”Ylistäkää kaikki R'hlloria, Valon Herraa”, häävieraat vastasivat kömpelösti kuorona ennen kun jääkylmä tuulenpuska puhalsi heidän sanansa tiehensä.²⁷⁴

Rukouksessa tulevat esiin tutut teemat R'hllorista kaiken valon ja elämän lähteenä, joka on mielenkiintoisessa ja todennäköisesti tarkkaan harkitussa kontrastissa häiden viettopaikan kanssa. Tätä vaikutusta lisää kuvaus häävieraiden vastauksesta Valon Herran ylistykseen, joka hukkuu kylmään puhuriin.

Melisandre jatkaa ”messuamalla” lisää tutuista teemoista:

”Yö on synkkä ja täynnä kauhuja”, Melisandre messusi. ”Me synnymme yksin ja kuolemme yksin, mutta kävellessämme tässä pimeässä laaksossa saamme voimaa toinen toisiltamme ja sinulta, Herramme.”²⁷⁵

Rukouksessa lähestytään jo avioliiton tematiikkaa, kun puhutaan kahden ihmisen liittymisestä yhteen. Melisandre jatkaa:

Tänään kaksi astuu esiin liittääkseen elämänsä yhteen, jotta he voisivat kohdata tämän maailman pimeyden yhdessä. Täytä heidän sydämensä tulella, Herrani, jotta he voivat kulkea hohtavaa polkuasi käsi kädessä ikuisesti.²⁷⁶

Rukousten jälkeen Melisandre pyytää avioparia luokseen lukemaan avioliittolupaukset toisilleen:

²⁷² Thenn-kansan nimitys johtajalleen.

²⁷³ *Lohikäärmetanssi* 2, 128.

²⁷⁴ *Lohikäärmetanssi* 2, 128.

²⁷⁵ *Lohikäärmetanssi* 2, 128.

²⁷⁶ *Lohikäärmetanssi* 2, 128–129.

”Sigorn”, kysyi Melisandre, ”jaatko tulesi Alysin kanssa ja lämmität häntä, kun yö on pimeä ja täynnä kauhuja?”.
”Sen vannon.” Magnarin lupaus oli valkea tuprahdus ilmassa. Lumi laikutti hänen olkapäitään. Korvat olivat punaiset. ”Punaisen jumalan liekkien kautta minä lämmitän häntä kaikkina hänen päivinänsä.”²⁷⁷

Melisandre esittää saman kysymyksen myös Alysille, johon tämä vastaa:

”Kunnes hänen verensä kiehuu.”²⁷⁸ Melisandre julistaa avioparin yhdeksi vielä toistaen samoja teemoja:

”Tulkaa siis luokseni ja olkaa yhtä.” Melisandren viittoessa liekkiseinä kohosi korkeammaksi ja nuoleskeli lumihutaleita kuumiin, oranssikarvain kielin. Alys Karstark tarttui magnariaan kädestä. Vieretysten he loikkasivat kaivannon yli. ”Kaksi astui liekkeihin.” Tuulenpuuska kohotti punaisen naisen tulipunaisia helmoja ja painoi ne takaisin alas. ”Yksi ilmestyy niistä esiin.” Kuparinpunainen tukka hulmusi naisen pään ympärillä. Minkä tuli yhdistää, sitä ei voi kukaan erottaa.”
”*Minkä tuli yhdistää, sitä ei voi kukaan erottaa*”, toistivat kuningattaren miehet, thenniläiset ja jopa muutama musta veli kaikuna.²⁷⁹

R’hlloorin liekkien symboliikka näkyy hääseremonian kaikissa osissa.

Tulelle annetaan tehtäväksi lämmittää ja valaista hääparin elämää, ja tuli liittää heidät yhteen. R’hlloorin uskonnon aineellisen ulottuvuuden symboliikka on kiinteästi osana hääseremoniaa, kuten kaikkia muitakin rituaaleja. Tässä rituaalissa tulelle annetaan tosin vain symbolisia merkityksiä sen sijaan, että sillä itsellään suoritettaisiin rituaaleja. Tuli on aineellisesti läsnä ainoastaan kaivannossa, joka kuvataan Melisandren eteen, ja jonka hääpari ylittää yhdessä. Tulen ylittämällä kuvataan hääparin yhteenliittymistä tulen avulla. Kuningas Stannisin poissaollessa, kuningatar Selyse kertoo toivovansa, että Stannis antaisi solmia heidän liittonsa uudestaan R’hlloorin nimissä. Selyse myös sanoo tietävänsä, että hän pystyisi antamaan Stannisille lisää jälkeläisiä, jos heidät vihittäisiin uudelleen.²⁸⁰

R’hlloorin uskonnon ruumiillisuus, jonka symboliikka on esillä myös hääseremoniassa, tulee aikaisemmin esille jo varjorituaalissa ja myös Melisandren ja Jon Nietoksen välisessä keskustelussa:

Valon Herra viisautessaan teki meistä miehiä ja naisia, kaksi osaa suuremmasta kokonaisuudesta. Meidän yhteenliittymässämme on voimaa. Voimaa luoda uutta elämää. Voimaa tehdä valoa. Voimaa langettaa varjoja.²⁸¹

²⁷⁷ Lohikäärmetanssi 2, 130.

²⁷⁸ Lohikäärmetanssi 2, 130.

²⁷⁹ Miekkamyrsky, 131.

²⁸⁰ Lohikäärmetanssi 2, 132.

²⁸¹ Lohikäärmetanssi 1, 394–395.

Melisandren mukaan varjot ovat R'hllorin palvelijoita, ja varjorituaalin avulla hän pystyy sukupuoliyhdyntään kautta kietomaan varjoja palvelijoikseen. Häillä tuskin on tekemistä itse varjorituaalin kanssa, mutta valon, varjojen ja pimeyden välistä tematiikkaa on esillä myös itse hääseremoniassakin.

Seremoniassa huomionarvoista on sen yhtymäkohdat kristillisiin häihin. Vihkivalojen lausuminen on osa kristillisiä hääkaavoja, ja Melisandre julistaa parin avioon sanomalla: ”Minkä tuli yhdistää, sitä ei voi kukaan erottaa.”²⁸² Kohta ei ole ensimmäinen, jossa, ainakin suomennoksessa, esiintyy selkeää kristillistä tematiikkaa.²⁸³ On vaikea tulkita, mitä kirjoittaja tai suomentaja on halunnut ilmaista sanonnoilla, joilla ei varsinaisesti ole mitään tekemistä esitettävän uskonnon kanssa. Lukijassa ne herättävät kuitenkin miellelyhtymiä, jotka luovat uskonnosta tutun kuvan.

Gennepin liminaalivaiheen teoria²⁸⁴ näkyy rituaalissa hyvin. Hääpari ylittää yhdessä tulisen kaivannon, joka kuvaa siirtymistä ja limanaalista tilaa, jossa tuli yhdistää heidät lopulta. Tulen merkitys on rituaalissa hääparin yhdistävänä tekijänä sekä liminaalivaiheessa että sen jälkeen.

Bellin esittämän genrejaon perusteella tämä hääseremonia toteuttaa piirteiltään sekä siirtymä- että poliittisen riitin piirteitä. Van Gennepin näkemyksen mukaan häät ovat siirtymäriteistä merkittävimpiä, ja niissä osapuolet siirtyvät sosiaalisesta kategoriasta toiseen.²⁸⁵ Tässä rituaalissa Alys Karstarkista tulee juuri perustetun Thennien suvun jäsen ja samalla hän myös liittyy ikaikaaiseen thennien klaaniin. Rituaalin poliittinen ja Grimesin esityksen mukaan seremoniallinen kuva välittyy juurikin thennien sosiaalisesta siirtymästä pohjoisen raakalaismaisina pidetyistä villoista Westerosin sukujen pariin. Poliittista ja seremoniallista merkitystä lisättään vielä materiaalisen ulottuvuuden avulla esittämällä Thennien oma vaakuna.

Tulen ja jään laulussa sukujen heraldiikka on keskeisessä osassa sukujen identiteettiä ja kirjojen lopussa heraldiikkaa on myös kuvattuna. Muurin pohjoispuolella asuvilla villoilla ei sen sijaan ole käytössä heraldiikkaa ollenkaan ja Sigornin ja Alysin häissä Jon Nietos kääkee palvelijoitaan kehittämään vaakunan Thenneille:

²⁸² Lohikäärmetanssi 2, 130.

²⁸³ Miekkamyrsky, 564.

²⁸⁴ Gennep 1960, 20.

²⁸⁵ Gennep 1960, 116.

Morsiamenviitassa, jonka Sigorn kiinnitti lady Alys'n hartioille, oli pronssinvärinen kiekko valkealla villataustalla, ja sitä ympäröivät tulipunaisista silkkaistaleista tehdyt liekit. Ne, jotka vaivautuivat etsimään, löysivät siitä Krstarkien auringonsädekimpun vastineen, mutta riittävän erilaisen, että sitä saatettiin pitää Thennien suvun vaakunana.²⁸⁶

Vaakunan ottaminen on merkittävä myönnytys pohjoisen asukkaille, joille etelän tavoista riippumattomuus on tärkeä osa heidän kunniaansa. Jon Nietos sanoo kuitenkin Alys Karstarkille hääseremonian jälkeen, että Thennit poikkeavat muista pohjoisen asukkaista siinä, että heidän keskuudessaan on lordeja ja lakeja ja he ovat järjestelmällisempiä ja paremmin varustautuneita kuin muut.²⁸⁷ Vaakunan ottaminen suvulle ja kuninkaalle polvistumien muun Westerosin tavoin on heidän tapauksessaan siis ymmärrettävämpää. Vaakunassa oleva merkki R'hllorille kuulumisesta, ei sen sijaan ole pohjoisen asukkaille tyypillistä. Pohjoisen vanhoilla jumalilla on vahva asema asukkaiden parissa, mutta Lohikäärmetanssissa myös kerrotaan, että osa pohjoisen asukkaista ja Yövarion miehistä on rukoilemassa Melisandren kanssa yötulilla.²⁸⁸ R'hllorin asema ilmaistaan materiaalisesti myös vahvemmin sitä seuraavien sukujen heraldiikassa, kuin missään muussa Westerosin suvuista. R'hllorin uskonnon kannattajien erottumista itsessään heraldiikan avulla on vaikea tulkita, mutta on selvää, että tällä tehdään identiteetin avulla eroa muihin valtakunnan sukuihin.

Heraldiikan tutkimuksessa uskonnollisen vakaumuksen esittäminen on ollut osana keskiajan Euroopan heraldiikkaa. Varsinkin mantereella Vanhan testamentin henkilöt ovat olleet suosiossa.²⁸⁹ Westerosin heraldiikka noudattelee pääsääntöisesti keskiajan Euroopan heraldista perinnettä, yhdistelemällä eri aikakausien ja alueiden elementtejä. Esimerkiksi sukujen motot ovat kuuluneet lähinnä skotlantilaiseen heraldiseen perinteeseen ja eläinten kuvaaminen heraldiikassa on ollut perinteikästä lähinnä Brittien saarilla.²⁹⁰

4.6. R'hllorin palvelija – Melisandre

Vaikka Melisandre on kirjasarjan yksi merkittävimmistä henkilöistä, niin hänen näkökulmastaan kerrotaan koko kirjasarjassa vain yksi luku. Luku on merkittävä Melisandren omien mielikuvien avaamisessa uskontoon ja hänen harjoittamaansa taikuuteen, joista on tähän mennessä kerrottu ainoastaan muiden hahmojen kautta.

²⁸⁶ Lohikäärmetanssi 2, 131.

²⁸⁷ Lohikäärmetanssi 2, 138.

²⁸⁸ Lohikäärmetanssi 1, 392.

²⁸⁹ Fox-Davies 1954, 158–162.

²⁹⁰ McAndrew 2006, 15–17.

Yhtään lukua ei ole myöskään kerrottu Stannisin tai kuningatar Selysen näkökulmasta ja Melisandre onkin ainoa R'hllorin kannattaja, jonka näkökulmasta kirjoja kerrotaan.

Melisandren huone Mustalinnassa kuvataan valoisaksi, eikä siellä ole koskaan täysin pimeää. Hän myös opettaa omille palvelijoilleen, että hänen tulisijansa tuli ei saa ikinä sammua.²⁹¹ Huoneen kuvaus sopii hyvin yhteen Melisandren puheisiin kanssa R'hllorin yhteydestä valoon ja lämpöön. Melisandre myös lukee tulisijansa liekkejä huoneessaan:

Punainen papitar sulki silmänsä ja lausui rukouksen, ja aukaisi sitten silmät uudelleen katsoakseen takkatuleen. *Vielä kerran.* Hänen oli saatava varmuus.²⁹²

Kohdassa kerrotaan, että Melisandre rukoilee ennen liekkeihin katsomista, mutta rukouksia ei ole mainittu aikaisemmin suoraan liekkeihin katsomista edeltävänä toimintona. Rukouksiin viitataan usein monien rituaalien yhteydessä, mutta liekkeihin katsomisessa Melisandre on ainoa, jonka mainitaan varsinaisesti rukoilevan näkyjä. Melisandre rukoilee uudestaan näkyä Stannisista liekeissä:

Siitä huolimatta hän ei ilmeisesti pystynyt löytämään kuningastaan. *Rukoilen vilausta Azor Ahaista ja R'hllor näyttää minulle vain Nietoksen.*²⁹³

Juuri tätä ennen Melisandre on maininnut olevansa uskonveljiensä ja -sisariensa parissa muita parempi näkemään liekeissä puoliksi piilotettuja asioita.²⁹⁴ Kertomuksen kohta on Melisandren muiden puheiden perusteella mielenkiintoinen, sillä hän on useaan otteeseen todennut, että liekit eivät itsessään valehtelee mutta näkyjen näkijä saattaa niistä erehtyä. Melisandre rukoilee R'hlloria ja pyytää saada näyn Stannisista:

Stannis, kuningas joka kantoi harteillaan maailman kohtaloa, jälleensyntynyt Azor Ahai, marssi etelään kohti vaaraa. Varmastikin R'hllor soisi vilauksen siitä, mikä häntä odotti. *Näytä minulle Stannis, Herra, hän rukoili. Näytä minulle kuninkaasi, välikappaleesi.*²⁹⁵

Melisandre katsoo liekkejä, ja saa näkyjä liekeistä ja luulee näkevänsä Stannisin kasvot liekeissä:

²⁹¹ Lohikäärmetanssi 1, 421.

²⁹² Lohikäärmetanssi 1, 421

²⁹³ Lohikäärmetanssi 1, 422.

²⁹⁴ Lohikäärmetanssi 1, 422.

²⁹⁵ Lohikäärmetanssi 1, 421.

Takassa muotoutuivat kasvot. *Stannis?* hän ajatteli vain hetken... Mutta ei, piirteet eivät kuuluneet Stannisille. *Puiset kasvot, ruumiinvalkoiset.* Oliko se vihollinen? Tuhat punaista silmää kellui kohoavissa liekeissä. *Hän näkee minut.*²⁹⁶

Melisandren näkyjä kuvataan hänen näkökulmaluvussaankin tarkemmin kuin muualla koko kirjasarjassa. Melisandre kertoo näkevänsä liekeissä muun muassa kalloja, jotka hän tulkitsee kuolemaksi, ja Jon Nietoksen, jonka hän näkyjensä perusteella tulkitsee olevan vaarassa.²⁹⁷ Näyt ovat Melisandren kuvausten mukaan vaihtelevia ja vaikeasti tulkittavia. Liekkien tulkinnan vaikeus käy myös ilmi silloin, kun hänen palvelijansa Davos Merenverron ainoa hengissä oleva poika Devan, kysyy Melisandreilta, mitä tämä näkee liekeissä. Melisandren mietteet kertovat paljon:

Aina kun Melisandreilta kysyttiin, mitä hän näkee liekeissä, hän vastasi: ”Paljon ja enemmänkin”, mutta näkeminen ei ollut ikinä niin yksinkertaista kuin sanat antoivat ymmärtää. Se oli taidetta, ja kuten kaikki taiteenlajit, se vaati hallintaa, itseuria, opiskelua. *Tuskaa. Sitä myös.* R’hllor puhui valituilleen siunatun tulen läpi tuhkan ja kekäleen ja kieppuvan liekin kielellä, jonka ainoastaan jumala saattoi täysin ymmärtää. Melisandre oli harjoitellut taitoa lukemattomia vuosia, ja hän oli maksanut siitä täyden hinnan. Ei ollut ketään, ei edes hänen uskonveljissään ja –sisarissaan, jolla olisi ollut hänen taitonsa nähdä puoliksi kätkeytyä ja puoliksi paljastettuja asioita pyhissä liekeissä.²⁹⁸

Lainaus ilmaisee rituaalin harjoittamisen vaikeuden ja sen suorittamiseen vaadittavan työn. Melisandre mainitsee, että hän on maksanut taidostaan täyden hinnan, mutta hintaa itsessään ei mainita tarkemmin. Melisandren ajatuksista on kuitenkin luettavissa, että taidon oppiminen on vaatinut täyttä omistautumista R’hllorille. Melisandre muistaa myös sanat ”*Melony*”, hän ajatteli. *Joukko seitsemän*”²⁹⁹, jotka viittaavat todennäköisesti Melisandren myymiseen orjaksi R’hllorin temppeliin. Temppelin orjista osa koulutetaan papeiksi ja osa sotilaiksi ja osa toimii temppeliprostituoituina. Temppelissä vietetty aika ja muistot sieltä voivat viitata myös Melisandren kokemaan tuskaan ja kovaan hintaan. Temppelin prostituutio vahvistaa kuvaa R’hllorin uskonnosta hyvin ruumiillisena ja seksuaalisena uskontona, johon myös varjorituaali liittyy.

Liekkien lukemisen rituaalinen tausta on näyttäytynyt tähän mennessä melko ontolta, sillä sen elementtejä ei esitellä kovinkaan tarkasti. Aiemmin esitin, että liekkien lukeminen on nähtävissä Bellin mallin mukaisesti osana yhteyden ja vaihdannan rituaaleja. Tämän kohdan yhteydessä Melisandre mainitsee

²⁹⁶ Lohikäärmetanssi 1, 421.

²⁹⁷ Lohikäärmetanssi 1, 421–422.

²⁹⁸ Lohikäärmetanssi 1, 422.

²⁹⁹ Lohikäärmetanssi 1, 424.

maksaneensa taidon oppimisesta täyden hinnan, jota ei tarkemmin eritellä. Yhteyden kannalta on nähtävissä, että tämä omistautuminen ja sen hinta ovat vaihdon kappaleena näkyjen näkemiseen ja tulkitsemiseen. Tätä tukee myös Melisandren toteamus hänen taitonsa ylivoimaisuudesta ja ser Axell Florentin vajavaisuudesta.

Melisandre korostaa sitaatissa myös tulen asemaa R'hllorin uskonnon pyhänä elementtinä. Hän sanoo R'hllorin puhuvan siunatun tulen kautta, mikä viittaa tulen pyhittämiseen ennen rituaalien suorittamista. Sitaatin lopussa hän nimittää liekkejä pyhäksi, mutta sillä ei lainauksen perusteella viitata itse liekkien pyhittämiseen vaan niiden pyhyyteen sinänsä. Tässä kohtaa R'hllorin uskonto tulee melko lähelle zarathustralaisuutta, sillä liekkien pyhittäminen ja tulelle tehtävien uhrausten puhtaus ovat rituaalisesti olennaisia.³⁰⁰

Melisandren kertomassa luvussa korostuvat myös hänen uskonsa ja dualismit, joita uskonnossa paljon korostetaan. Melisandre kiittää R'hlloria uuden päivän koittamisesta ja yön kauhujen vetäytymisestä.³⁰¹ Hän myös sanoo pelkäävänsä yötä ja unia, jotka ovat kuin ”*Sen Toisen kuisketta, sen joka haluaa kiskoa meidät kaikki iankaikkiseen yöhönsä.*”³⁰² Yö kuuluu kylmyyden, lumena ja kuoleman lisäksi siis vahvasti Sen Toisen attributteihin, jotka ovat vastakkaisia R'hllorin kanssa.

Melisandren silmin kerrotulle luvulle ominaisia ovat myös epävarmuus ja tiedostus siitä, että hänen taitonsa ovat rajalliset. Melisandre esitetään muiden hahmojen kautta itsevarmempana, ja hän myös vahvistaa kuvaa ilmaisemalla, että hän sanoo näkevänsä ”paljon ja enemmänkin”, vaikka näkeminen ei ole aina niin yksinkertaista.³⁰³ Näkyvällä esiintymisellä ja erottuvilla vaatteilla Melisandren asemaa uskonnollisena asiantuntijana ja maagina korostetaan, mutta hänen oma näkökulmalukunsa valottaa lisää tapoja, joilla hän luo tarvitsemaansa kuvaa. Hieman myöhemmin samassa luvussa Melisandrella kuvataan olevan hallussaan keinoja, joilla hän voi vaikuttaa omaan olemukseensa pappina ja maagina:

Hänen hihansa olivat täynnä piilotaskuja, ja hän tarkisti ne joka aamu huolellisesti varmistaakseen, että jauheet olivat paikallaan. Niillä saattoi muuttaa tulen vihreäksi tai siniseksi tai hopeaiseksi, saada liekit ärjymään ja sihisemään ja leimahtamaan miestä korkeammiksi, muodostaa savua. Totuuden savua,

³⁰⁰ Boyce 1986, 6.

³⁰¹ Yötulien tavoin tämä on nähtävissä Bellin mukaan kalenteririittinä.

³⁰² Lohikäärmetanssi 1, 424.

³⁰³ Lohikäärmetanssi 1, 422.

intohimon savua, pelon savua ja paksua mustaa savua, joka tappaisi saman tien. Punainen papitar aseisti itsensä hyppysellisellä niistä jokaista.³⁰⁴

Kuvaus tuo Melisandren toimet hieman lähemmäksi meidän maailmaamme: hänen varustustaan kuvaamalla tuodaan esiin hänen uskottavuutensa pappina. Tulen manipuloimisella on tämän perusteella vaikutusta siihen, miten pappi esiintyy R'hllorin uskonnossa. Melisandren tekemät taiat eivät vaikuta muulta kuin silmäkääntötempuilta, mutta heti seuraavassa kohdassa Melisandre miettii, että hän ei enää kohta tarvitse jauheitaan, vaikka niiden varasto on hupenemassa:

*Loitsujeni pitäisi riittää. Hän oli vahvempi Muurilla, vahvempi kuin edes Asshaissa. Hänen jokainen sanansa ja eleensä oli väkevämpi, ja hän pystyi tekemään asioita, joita ei ollut tehnyt koskaan aikaisemmin. Varjot, joita tuon esiin täällä, ovat kauhistuttavia, eikä yksikään pimeyden otus pysty seisomaan niiden edessä. Kun hänen käytössään oli moisia velhonkonsteja, hänellä ei pitäisi enää olla tarvetta alkemistisen ja tulenvalajien tempuille.*³⁰⁵

Melisandren kuvaus kuitenkin kertoo, että hänellä on käytössään maagisia kykyjä, joita Muurin läheisyys entisestään korostaa. Hänen taikojensa vahvuudesta antavat vinkkejä Mance Rayderin polttaminen sekä tapa, jolla Stannisin miekka hohkasi valoa. Melisandren maagisista kyvyistä antaa viitteitä myös kohta, jossa hän kävelee Jon Nietoksen kanssa Muurin ali johtavaa käytävää pitkin. Siinä kuvataan, kuinka Melisandre tahallaan hiljentää kävelyvauhtiaan Nietoksen rinnalla ja miettii, että jäätä rakennetun muurin seinämien sulaminen ei jää Nietokselta huomaamatta.³⁰⁶ Olennaista Melisandren taikuutta kuvaavissa kohdissa on niiden yhteys tuleen. On sinänsä itsestään selvää, että vahvasti tuleen manifestoituvan uskonnon papin käyttämät voimat kuvastavat myös palveltavan jumalan attributteja ja niillä pyritään ilmentämään kyseisen jumalan mahtia omien kykyjen kautta.

Melisandre on tuonut komentaja Nietoksen mukanaan ja muuttaa Kalinakauhtanalta näyttävän miehen tämän edessä Mance Rayderiksi. Nietos ei voi uskoa sitä, mutta Melisandre antaa Nietoksen ymmärtää, että R'hllorin palvelija voi muuttaa ihmiset näyttämään muilta.³⁰⁷ Tässä yhteydessä Melisandre myös tuo esille, että taikuuden käyttäminen ei ole kuitenkaan helppoa:

Melisandre esitti asian kuin se olisi ollut yksinkertaista ja helppoa. Ihmisten ei tarvinnut tietää, miten vaikeaa se oli ollut ja miten paljon se oli hänelle maksanut. Sen Melisandre oli oppinut paljon ennen Asshaita; mitä vaivattomammalta

³⁰⁴ Lohikäärmetanssi 1, 425.

³⁰⁵ Lohikäärmetanssi 1, 425.

³⁰⁶ Lohikäärmetanssi 1, 429.

³⁰⁷ Lohikäärmetanssi 1, 432.

velhous vaikuttaa, sitä enemmän ihmiset velhoa pelkäävät. Kun liekit olivat nuoleskelleet Kalinakauhtanaa, rubiini hänen kurkullaan oli kuumentunut niin kovasti, että hän oli pelännyt oman ihonsa alkavan savuta ja mustua.³⁰⁸

Melisandre mainitsee tässä yhteydessä uudestaan hinnan, joka hänen on täytynyt maksaa. Suoran lainauksen perusteella hinta liittyy Melisandren kaulalla kuvattuun rubiiniin, joka oli alkanut polttamaan häntä. Rubiini mainitaan usein Melisandreasta kerrotuissa kohdissa ja varsinkin, kun hän on käyttänyt taikavoimiaan. Rubiinin ominaisuuksia ei kuvata teoksissa tarkemmin, vaan niissä mainitaan vain esimerkiksi taikojen myötä muuttuvat värit ja hehku. Melisandren muuttaessa Kalinakauhtana, takaisin Mance Rayderiksi, Mancella kuvataan ranteeseen rubiini, joka alkoi tummua hänen muodonmuutoksessaan.³⁰⁹ Rubiini on yhteydessä Melisandren kykyyn tehdä taikoja, ja sen kuvaa myös hänen omistautumistaan R'hllorille.

5. JOHTOPÄÄTÖKSET

Työn tarkoituksena oli selvittää, miten R'hllorin uskonnon rituaalit esitetään George R.R. Martinin *Tulen ja jään laulu* -fantasiakirjasarjassa. R'hllorin uskontoa käsittelevät kohdat nousevat kirjasarjassa monella tavalla esiin; sen yhteydessä olevat tapahtumat ovat juonen kannalta merkittäviä ja varsinkin Davos Merenverron näkökulmasta kerrotuissa luvuissa aineistoa on paljon..

Bellin ja Grimesin esittämien mallien mukaiset luokittelut leikkaavat toisiaan työn perusteella. Varsinkin Bellin poliittiset rituaalit ja Grimesin rituaalien ilmenemismuodoista seremoniallisuus ovat keskenään lähellä toisiaan ja Bellin koettelemuksen rituaalit käsittelevät Grimesin magian kanssa läheisesti parantamista. Luokittelut vastaavat kysymyksiin, miten uskonnot kuvataan ja millaista kuvaa rituaaleista kirjasarjassa rakennetaan. Seuraavaksi esitän tutkimustulokseni Bellin esittämän rituaalien genrejaottelun mukaisesti, tuomalla esille myös Grimesin näkemyksiä rituaalisen herkkyyden ilmenemismuodoista.

5.1. Rituaalit

R'hllorin uskonto tiivistyy merkitykseltään sitä symboloivaan tuleen. Tuli symboloi valoa ja elämää ja se on läsnä sen perustavissa myyteissä. Azor Ahain

³⁰⁸ Lohikäärmetanssi 1, 432.

³⁰⁹ Lohikäärmetanssi 1, 432.

legendassa, soturi uhraa oman vaimonsa ja vuodattaa tämän elinvoiman miekkaan, jonka terä syttyy tuleen. Tällä miekalla uhkaava pimeys ja kylmyys voitetaan ja vaimon sydän kuvataan uskonnon symbolissa R'hllorin liekkien keskelle.

Liekit edustavat hyvyyttä ja totuutta, kuten Melisandre liekeistä ennustamisen yhteydessä usein julistaa. Liekit ovat läsnä myös kaikissa uskonnon rituaaleissa aina ennusmerkkien katsomisesta ihmisten uhripolttamiseen asti. Häissä liekit yhdistävät avioparin ja tarjoavat näille turvaa ja pari lupaa lämmittää toisiaan koko elämänsä. Joka ilta sytytettävillä yötulilla pyydetään R'hllorin siunausta, sillä yö on pimeä ja täynnä kauhuja. R'hllorin liekkeihin uhrattavat Sen Toisen välikappaleet ovat lahjoja R'hllorille, joka rakastaa kauniita ja viattomia uhreja. Mitä liekit sitten kirjasarjassa edustavat R'hllorin uskonnossa, ja miten tämä näkyy rituaaleissa?

Liekkien katsomisessa tulella on määrittävä ominaisuus. Liekeistä pyydetään R'hllorilta näkyjä tulevaisuudesta, ja Melisandre mainitsee olevansa yhteydessä myös kuolleisiin. Liekkien katsominen on rituaalisesti melko löyhästi kuvailtua, ja se kertookin omalla tavallaan enemmän R'hllorin uskonnon teologiasta, kuin rituaalien ilmentämisestä. Liekkien katsomisen yhteydessä liekeissä sanotaan olevan totuus ja etteivät liekit valehtelee.

Liekkien katsomisen yhteydessä lukijan mainitaan olevan R'hllorin välikappale ja taidon olevan lahja R'hllorilta. Toisaalta, Melisandren näkökulmaluvun perusteella, liekkien lukemisen opettelemisen kuvataan olevan vaikeaa ja valtavia uhrauksia vaativaa. Melisandre toteakin, että monet näkevät liekeissä mitä haluavat, eivätkä erota oikeaa viestiä. Tämä ajatusmalli tukee tulkintaa hänen valtavasta merkittävyystään pappina ja uskonnon asiantuntijana. Yhteyden ja vastavuoroisuuden kautta rituaalin oppimisen voi tulkita prosessiksi, josta saatu lahja on vaatinut uhrauksia. Tuli on lahja R'hllorilta ja myös samalla kaiken hyvän lähde. Ennusmerkkien lukija on R'hllorin välikappale, jolle R'hllorin ajatellaan antaneen taito lahjana.

Uhrirituaaleissa liekit edustavat valtaa, sillä rituaalit ovat luonteeltaan poliittisia ja seremoniaalisia. Niissä osoitetaan, että Stannis Baratheon on ainoa oikea kuningas ja R'hllor on hänen jumalansa. Valtaa korostaa entisestään miekka, jota Melisandre väittää Valontuojaksi, myyttisen Azor Ahain miekaksi. Miekka on läsnä sekä Seitsemän patsaiden sekä Mance Rayderiksi taioitun Kalinakauhtanan polttamisessa. Tulelle heitetään myös vanhoja jumalia

symboloivat lumopuiden oksat, jolla merkitään villien siirtymistä sekä Stannisin että R'hllorin vallan alle. Poliittista valtaa käytetään myös petteina ja rikollisina pidettyjen ihmisten polttamisessa. Seremoniallisuus korostuu myös uskonnon dualistisen maailmankuvan välittämässä me vastaan nuo -ajattelumallissa. Tästä selkein esimerkki on valinta elämän ja alamaisuuden tai kuoleman ja vapauden välillä, jonka Stannis tarjoaa villeille Muurilla.

Bellin genrejaon mukaan polttouhrit esiintyvät yhteyden ja vaihdannan sekä poliittisina rituaaleina. Uhrit toimitetaan do ut des teorian mukaan ja uhrin toimittajat saavat uhrin myötä vastineen R'hllorilta. René Girardin sijaisuhriteorian mukaisesti uhri on uhrattavissa oleva ja uhrin avulla myös pyritään tyyntymään väkivallan tarve yhteisön sisällä. Uhrit toimivat myös varoittavina esimerkkeinä yhteisön arvojen rikkomisesta. Polttouhrien avulla pyritään saamaan R'hllorin siunausta ja suosiota. Ser Alester Florentin polttamisella pyydettiin parempia tuulia merenkäyntiin ja kannibalismiin syyllistyneiden sotilaiden polttamisella pyydettiin lumimyrskyn väistymistä Talvivaaraan marssiessa.

Uhrien merkittävin tarkoitus näyttää silti olevan niiden poliittisissa pyrkimyksissä. Uhrirituaaleissa rakennetaan Stannis Baratheonista kuvaa R'hllorin uskonnon pelastajana Azor Ahaina ja myös Westerosin ainoana oikeana kuninkaana. Myös Ronald Grimesin mallissa esitettävä seremoniallisuus tukee rituaalien poliittisuutta. Malli painottaa myös rituaalien me vastaan nuo- ajattelua, joka esiintyy varsinkin Melisandren puheissa ja vastustajien rinnastamisessa R'hlloria vastustavan Sen Toisen palvelijoihin.

Poliittisten rituaalien tarkoituksena on tukea poliittisten instituutioiden valtaa rituaalien avulla. Tämä ilmenee varsinkin Mance Rayderin polttamisen yhteydessä, kun Stannisia ylistetään huutamalla: ”*Yksi valtakunta, yksi jumala, yksi kuningas!*”³¹⁰ Merkinä Stannisin kuninkuudesta ja roolista pelastajana on miekka, jota Melisandre väittää legendaariseksi Valontuojaksi. Mance Rayderin polttamisen yhteydessä Stannis osoittaa valtaansa vielä vaatimalla villeiltä uhrauksena lumopuiden heittämistä R'hllorin liekkeihin. Uhraus on seremoniallinen ele, joka on merkinä alistumisesta niin kuninkaalle kuin uudelle jumalalle.

Varjorituaalissa näyttäytyy uhrirituaalien tavoin uskonnon manipuloiva ja väkivaltainen puoli. Varjorituaali kuuluu myös alaltaan

³¹⁰ Lohikäärmetanssi 1, 156.

Melisandren varjositojan taitoihin, joita pidetään vaarallisena magian muotona. Rituaali itsessään näyttäytyy Grimesin luokittelun mukaan maagisena ja siinä kuvatun taikuuden takia, sitä on vaikea tulkita muuten. Tulen merkitys esiintyy Melisandren toteamuksessa, että synkimmät varjot syntyvät kirkkaimmasta liekistä. Koska tämän rituaalin yhteydessä Stannis Baratheon on ilmeinen kuvaus liekistä, hänen merkityksensä korostuu rituaalissa R'hllorin lahjana, kuten liekeistä on aiemmin todettu. Uskonnon uskottu pelastaja on siis kirkas liekki, johon monia liekkeihin yhdistettäviä attribuutteja ja kuvauksia voidaan liittää.

Tuli näyttäytyy osana myös parantamisia. Moqorron parantaessa Victarion Greyjoyn käden, hän vaatii itselleen hiilipannua, mutta itse toimituksesta kerrotaan vähäisesti. Sen sijaan tuli saa symbolisesti enemmän merkitystä viimeisessä suudelmassa. Thoros myriläinen kuvaa tuoneensa Beric Dondarrionin takaisin elämään henkäisemällä liekit Dondarrionin sisälle. Tuli on kohdan perusteella elämän lähde ja parantaa niin symbolisesti kuin fyysisestikin. Parantaminen kuuluu Bellin mukaan koettelemusten rituaaleihin ja Grimesin jaottelussa parantaminen on osa magiaa. Tuli asettaa asiat niiden luonnolliseen olotilaan ja sen avulla parantaminen, ja jopa henkiin palauttaminen, onnistuu.

Hääseremoniassa tuli on asia, joka liittää parin yhteen. Kyseessä on siirtymäriitti, jolla kirjasarjan yhteydessä merkittävää poliittista ja seremoniallista arvoa. R'hllorin tuli koristaa myös häiden yhteydessä perustetun Thennien suvun vaakunaa. Siirtymäriitin sosiaalinen siirtymä kuvataan vahvasti poliittisena kun hääparista molemmat jättävät vanhat alamaisuutensa ja uskontonsa rituaalin yhteydessä taakseen. Tulisen kaivannon ylitys kuvaa häissä siirtymäriitin liminaalivaihetta. Liminaalivaiheen päättää tulen yhdistävä vaikutus ja hääparin lupaus lämmöstä toisilleen.

Alys Karstarkin ja thennien Sigornin häät ovat Bellin esittämän mallin mukaan luonteeltaan siirtymäriitti. Rituaalilla on mallin mukaan myös poliittinen merkitys, jota korostetaan heraldiikan avulla. Siirtymäriittien perusolemukseen kuuluu siirtyminen yhteisön sosiaalisissa kategorioissa ja kirjasarjassa kuvatut häät kuvaavat tätä prosessia teorioiden mukaan. Merkittävä osa tässä sosiaalisessa prosessissa on villeihin kuuluvien thennien pääseminen osaksi Westerosin virallisia aatelissukuja. Thenn-suvulle luodaan kiroissa oma vaakunansa ja Alys Karstark siirtyy myös osaksi sukua.

Tässäkin rituaalissa uskonnon materiaalisella ulottuvuudella vahvistetaan rituaalin merkitystä. Tulella on vahva symbolinen merkitys kuten myös lämmöllä,

jota pari lupaa toisilleen jakaa elämässään. R'hlloriin liitettävät attribuutit ovat rituaalisessa kielessä vahvoja ja Thennien vaakunaan otettu R'hllorin symbolina oleva liekki tuo tätä merkitystä entisestään esille. R'hllorin symboliikka on esillä myös Stannis Barateonin omaksumassa vaakunassa.

R'hllorin uskonnon rituaalit kuvataan kirjasarjassa vallankäyttöön liittyvän tematiikan kautta. Varsinkin uhrirituaalit ja häät kuvaavat kirjasarjassa, miten Melisandre käyttää uskontoa osana Stannis Baratheonin kuninkuutta. Poliittista kuvaa uskonnon rituaaleista vahvistaa Stannisin esittäminen rituaaleissa myyttisenä pelastajana, jolla on käytössään Azor Ahain miekka, Valontuoja. Uskonto esiintyy myös heraldiikassa osoittamassa sen suhdetta vallankäyttäjiin.

Rituaalien esittäminen kiteytyy Martinin kirjasarjassa valtaan ja tuleen. Rituaalien yleinen tarkoitus liittyy Stannis Baratheonin vallan osoittamiseen ja vahvistamiseen. Tulen symboliikka korostuu kaikissa rituaaleissa ja tuli itsessään symboloi kaikkea hyvää, mikä liitetään R'hlloriin. Näiden asioiden esittäminen poikkeaa keskenään paljon myös eri näkökulmakertojen kautta ja R'hllorin liekkien laulu herättää yhtä lailla kauhua ja toivoa.

5.2. Pohdintaa

Kirjasarjan kuudetta osaa *The Winds of Winter* on odotettu jo jonkin aikaa julkaistavaksi.³¹¹ Tässä vaiheessa kirjasarjan juoni jättää vielä monien hahmojen kohtalot avoimiksi. Kaikkien kirjojen ilmestyttyä uskonnoistakin saadaan sarjan kohdalla muodostettua parempi kokonaiskuva. Työni pohjalta olen miettinyt sarjaan liittyvää jatkotutkimusta.

Helsingin yliopistoon on palautettu Marianne Kolun uskontotieteen pro gradu -tutkielma, jossa käsitellään Rick Riordanin Percy Jackson -kirjasarjan heerosmyyttejä.³¹² Stannis Baratheonin asemaa R'hllorin uskonnon odotettuna messiaana, Azor Ahaita, olisi mielekästä tutkia tarkemmin samantapaisen linssin kautta. Millaisia attribuutteja nostetaan korostamaan Stannisin roolia Azor Ahaina, ja millaisia vastaavuuksia olisi löydettävissä esimerkiksi kristinuskosta ja zarathustralaisuudesta.

Kirjasarjan monipuolisesti kuvatuista uskonnoista muodostettava kokoaminen avaisi tapoja, joilla meidän maailmamme eri uskontojen piirteitä on yhdistetty Martinin kirjasarjan uskontoihin. Miten Seitsemän usko heijastaa

³¹¹ http://awoiaf.westeros.org/index.php/The_Winds_of_Winter. Katsottu 18.3.2016.

³¹² Kolu 2012, 12.

keskiajan katolista kirkkoa ja millaisia pohjoisten kansojen uskontojen piirteitä Pohjoisen vanhojen jumalien palvontaan liittyy? Kirjasarjassa esiintyvät uskonnot tarjoavat pohdittavaksi monia erilaisia kysymyksiä siitä, miten fantasiakirjallisuudessa esitetään uskontoa.

6. LÄHDE- JA KIRJALLISUUSLUETTELO

6.1. Primäärilähteet

Martin, George R.R Tulen ja jään laulu-kirjasarja:

Valtaistuinpeli. Helsinki: Kirjava 2011.

Kuninkaiden koitos. Helsinki: Kirjava 2011.

Miekkamyrsky. Helsinki: Kirjava 2014.

Korppien kestit. Helsinki: Kirjava 2014.

Lohikäärmetanssi 1. Helsinki: Kirjava 2014.

Lohikäärmetanssi 2. Helsinki: Kirjava 2015.

6.2. Sekundäärilähteet

Martin, George R.R. & García Elio M. & Antonsson Linda
2014 The World of Ice & Fire. London: Harper Collins.

George R.R. Martinin haastattelu.

https://www.youtube.com/watch?v=QTTW8M_etko. Katsottu 27.10.2015.

6.3. Apuneuvot

http://awoiaf.westeros.org/index.php/Main_Page -sivusto.

6.4. Kirjallisuus

Bell, Catherine

1997 Ritual: Perspectives and Dimensions. New York: Oxford University Press.

- 1992 Ritual Theory, Ritual Practice. New York: Oxford University Press.
- Boyce, Mary
1986 Zoroastrians: their religious beliefs and practises. London: Routledge & Kegan Paul
- Chance, Jane
2004 Tolkien and the invention of myth: a reader. Lexington: University Press of Kentucky, cop.
- Clark, Peter
1998 Zoroastrinism. An Introduction to an Ancient Faith. Brighton: Sussex Academic.
- Cobb, Kelton
2005 The Blackwell guide to theology and popular culture. Malden, MA: Blackwell Pub, cop.
- Cox, Edward
2012 Magic, Science and Metaphysics in *A Game of Thrones. Game of Thrones and Philosophy: Logic Cuts Deeper Than Swords*. Edited by Henry Jacoby. Hoboken: Wiley. 129–141.
- Fox-Davies, Arthur Charles
1954 A complete guide to heraldry. London: Nelson.
- Girard, René
2005 Violence and the Sacred. Lodon: Continuum.
- Grimes, Ronald L.
2010 Beginnings in Ritual Studies. New York: Createspace
- Gennep, Arnold van
1960 Rites of Passage. Chicago: University of Chicago Press.
- Kolu, Marianne
2012 Moderni heeros – Sankarimyytit Percy Jackson fantasiakirjoissa. Helsinki: Helsingin yliopisto. Uskontotieteen pro gradu -tutkielma. HYTTK.
- Lambert, Malcolm
2002 Medieval heresy: popular movements from the Gregorian reform to the Reformation. Oxford, UK: Blackwell Pub.
- Lynch, Gordon
2005 Understanding Theology and Popular Culture. Malden, MA: Blackwell Pub, cop.
- Manlove C. N.
1975 Modern fantasy: five studies. Cambridge: Cambridge University Press

McAndrew, Bruce A.

2006 Scotland's historic heraldry. Woodbridge: Boydell.

Miettinen, Esko

2014 Karl Barth ja Harry Potter. Fantasian teologiaa Gordon Lynchin menetelmällä. – TA 3/2014. 265–273.

Nissinen, Martti

2010 Prophecy and Omen Divination: Two Sides of the Same Coin. *Divination and Interpretation of Signs in the Ancient World*. Edited by Amar Annus. Chicago: Oriental Institute of the University of Chicago. 341–351.

Pulkkinen Risto

2014 Suomalainen kansanusko: samaaneista saunatonttuihin. Helsinki: Gaudeamus.

Schoone, Jaron Daniël

2012 "Why Is The World So Full of Injustice?": Gods and the Problem of Evil. *Game of Thrones and Philosophy: Logic Cuts Deeper Than Swords*. Edited by Henry Jacoby. Hoboken: Wiley. 154–166.

Smart, Ninian

1996 Dimensions of the Sacred. An Anatomy of the World's Beliefs. London: Harper Collins.

Smart, Ninian

2005 Uskontojen maailma. Helsinki: Otava.

Taira, Teemu

2015 Pehmeitä kumouksia: uskonto, media, nykyaika. Turku: Eetos

Tanner, Norman P.

2008 The Church in the later Middle Ages. London; New York: I.B. Tauris.

Tikka, Perti

2010 Eru Ilúvatar: Jumala J.R.R. Tolkienin legendariumissa. Helsinki: Helsingin yliopisto. Systemaattisen teologian pro gradu -tutkielma. HYTTK.

Tuomi, Jouni, Sarajärvi, Anneli

2003 Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Turner, Victor Witter

2007 Rituaali. Rakennet ja communitas. Helsinki: Summa.

Turner, Victor Witter

1991 The forest of symbols: aspects of Ndembu ritual. Ithaca, NY: Cornell University Press.

Valeri, Valerio

1985 Kingship and Sacrifice. Ritual and Society in Ancient Hawaii. Chicago: University of Chicago Press.

7. LIITTEET

7.1. Työssä esiintyviä kirjasarjan keskeisiä henkilöitä

Robert Baratheon

Robert Baratheon on vielä Valtaistuipelissä Westerosin kuningas, noustuaan nuorena kapinaan kuningas Aerys II Targaryenia vastaan. Hän on naimisissa Cersei Lannisterin kanssa, mutta ei tiedä, että heidän lapsensa ovat Cersein ja hänen veljensä Jaimen inestisistä suhteista syntyneitä. Robert kuolee metsästysnettomuudessa ja Cersein ja Jaimen vanhin poika Joffrey nousee kuninkaaksi. Näistä tapahtumista lähtee liikkeelle sisällissota, jota kirjoissa kuvataan.

Eddard Stark

Robert Baratheonin hyvä ystävä, joka kapinoi yhdessä ”Hullua Kuningasta” vastaan tämän tapettua ”Nedin” isän ja vanhemman veljen. Eddard nimitetään kuninkaan kouraksi ja lähtee Kuninkaansatamaan. Eddard saa selville Robertinn ja Cersein lasten oikean isän ja tulee lopulta julistetuksi maanpetturiksi ja kuninkaaksi noussut Joffrey Baratheon mestauttaa hänet. Eddardin kuolema saa hänen vanhimman poikansa nousemaan sotaan Lannistereista vastaan.

Stannis Baratheon

Robertin vanhin veli, joka Robertin kuoltua julistautuu lailliseksi perijäksi, kun tieto Joffreyn todellisesta isästä saavuttaa hänet. Vakava ja kunniallinen mies, joka on ottanut neuvonantajakseen asshailaisen varjositojan, punaisen papin Melisandren. Stannis on Melisandren mukaan R'hllorin valittu ja uudelleen syntynyt messias. Stannis on naimisissa Selyse Florentin kanssa ja heidän tyttärensä Shireen kärsii harmaasuomurokosta. Saamansa näyn perusteella Stannis lähtee pohjoiseen ja asettuu sotajoukkoiheen Yövarion hallitsevalle Muurille.

Renly Baratheon

Robertin nuorempi veli, joka myös julisti itsensä Robertin kuoleman jälkeen kuninkaaksi. Kuninkaansatamassa ollessaan Renly on veljensä neuvonantajana ja lähtee Robertin kuoltua Myrskynpäähän kokoamaan joukkojaan. Naimisissa vaikuttavan Tyrell-suvun Margaeryn kanssa, mutta on myös homoseksuaalisessa suhteessa tämän veljen, Lorasin, kanssa. Myrskynpäässä rauhanneuvotteluissa Renlyn murhaa Stannisilta näyttävä varjo. Renlyn kuoleman jälkeen Tyrellit siirtyvät tukemaan Lannistereita ja Margaery vihitään Joffreyn kanssa.

Melisandre

R'hllorin punainen pappi on kotoisin Asshaista, joka on tunnetun maailman toisella laidalla Westerosiin nähden. Melisandre on varjokesyttävä ja käyttää taitojaan Renlyn Baratheonin murhaamiseen. Ikivanhojen ennustusten perusteella Melisandre pitää Stannis Baratehonia uudelleen syntyneenä Azor Ahaina, joka voittaa R'hlloria vastustavan jumalan, Sen Toisen.

Davos Merenverto

Stannisin äärimmäisen uskollinen neuvonantaja ja myös kuninkaan koura. Davos on entinen salakuljettaja, joka pelasti Stannisin ja Myrskynpään piirityksessä tuomalla heille sipuleita ja muita ruokatarvikkeita. Stannis julisti hänet ritariksi mutta leikkasi hänen vasemman kätensä sormet maksuna rikoksistaan.

”Sipuliritari” pitää sormenpäidensä luita onnenkaluinaan. Davos on viimeiseen asti uskollinen ja rehellinen Stannisille, mutta ei pidä, vaan suorastaan pelkää, tämän neuvonantajaa Melisandrea.

Selyse Florent

Stannisin kuningatar ja fanaattinen R'hllorin kannattaja. Selyse kuvataan R'hllorin rituaaleissa hurmokselliseksi ja on myös valmis polttamaan oman setänsä petturina.

Jon Nietos

Talvivaaran lordin Eddard Starkin äpärapoika lähtee *Valtaistuinpelissä* Yövirtioon ja etenee kirjasarjan aikana ylikomentajaksi, nuoresta iästään huolimatta. Nietos on ymmärtäväinen viljelejä kohtaan, mikä myös maksaa *Lohikäärmetanssissa* hänen henkensä.

Arya Stark

Starkien nuorin tytär, joka isänsä mestaamisen jälkeen katoaa kaikkien näköpiiristä. Ajautuu matkoillaan Viirittömän veljeskunnan matkaan paettuaan pääkaupungista. Nuori ja kostonhimoinen tyttö matkaa myöhemmin Essosissa sijaitsevaan Bravosiin.

Thoros myriläinen

Punainen pappi, joka on näkyvimpiä hahmoja Viirittömässä veljeskunnassa. Tuli tunnetuksi Westerosin hovissa, ennen liittymistään veljeskuntaan, tulisista miekoista, joita hän käytti turnajaisissa ja taisteluissa. Tuonut veljeskunnan johtajan Beric Dondarrionin takaisin elämään kuusi kertaa.

Beric Dondarrion

Viirittömän veljeskunnan johtaja oli ennen yksi kyvykkäimmistä ritareista Westerosissa. Johtaa veljeskuntaa ja on uskollinen R'hllorille. Antaa oman henkensä tuodakseen viimeisellä suudelmalla poikansa häissä murhatun Catelyn Starkin henkiin Lady Kivisydämenä.

Mance Rayder

Mance Rayder on entinen Yövartion musta veli, joka jätti vartion ja julistautui villien kuninkaaksi. Mustalinnan taistelun jälkeen Rayder vangitaan ja häneksi taiottu Kalinakauhtana poltetaan Rayderina uhrirituaalissa R'hllorille.

Victarion Greyjoy

Rautasaarelaisten edesmenneen kuninkaan, Balon Greyjoyn nuorempi veli, joka on lähtenyt hakemaan kuninkaaksi julistautuneen veljensä, Euronin, käskystä Daenerys Targaryeniä vaimokseen. Kohtaa matkallaan punaise papin nimeltä Moqorro, joka parantaa tämän käden.

Daenerys Targaryen

Pakeni sylilapsena veljensä Viseryksen kanssa Essosiin Robert Baratheonin kapinaa, jossa Daeneryksen isä, kuningas Aerys II Targaryen murhattiin. Hänen veljensä on myynyt hänet Khal Drogolle, joka on yksi dothrakien mahtavimmista sotaherroista. Daenerys saa häälahjaksi Illyrio Mopatikselta kolme lohikäärmeenmunaa, jotka kuoriutuvat Daeneryksen polttaessa itsensä kuolleen

miehensä kanssa. Daenerys nousee likeistä vahingoittumattomana ja hänen pitkä matkansa uskollisten seuraajiensa kanssa alkaa ja huhut, ”Lohikäärmeiden äidistä”, alkavat kulkeutua Westerosiin asti.

Kattava henkilölhakemisto osoitteessa:

<http://awoiaf.westeros.org/index.php/Portal:Characters>

7.2. Martinin maailmankartta

Lähde: http://iceandfire.wikia.com/wiki/Known_world. Katsottu 9.3.2016.